

Strategija razvoja

MESTNE OBČINE NOVO MESTO

2015 2030

1. faza – analiza obstoječega stanja

»Delovna verzija, september 2016«

Naslov celotne naloge:

**PRIPRAVA STRATEGIJE RAZVOJA MESTNE OBČINE NOVO MESTO
2015 – 2030**

Naročnik:

**Mestna občina Novo mesto,
Seidlova cesta 1, 8000 Novo mesto**

Izvajalec:

**Razvojni center Novo mesto Svetovanje in razvoj, d.o.o
Ljubljanska cesta 26, 8000 Novo mesto**

Direktor:

Franci Bratkovič, univ.dipl.ekon.

Župan:

Gregor Macedoni

KAZALO

1.	NAMEN NALOGE.....	5
2.	METODOLOGIJA PRIPRAVE.....	5
3.	OSNOVNI PODATKI O OBČINI	6
3.1.	Geografske značilnosti.....	6
3.2.	Naselja in prebivalstvo	8
4.	GOSPODARSKA DEJAVNOST OBČINE.....	11
4.1.	Gospodarske družbe in podjetništvo	11
4.2.	Turizem.....	16
4.3.	Kmetijstvo.....	19
5.	PROSTOR MO NOVO MESTO	22
5.1.	Stanje in težnje v prostoru	22
5.2.	Območja z varstvenim režimom.....	25
5.3.	Stanovanjski fond	26
5.4.	Naselja v MO Novo mesto	30
6.	SKRBA ZA OKOLJE	31
6.1.	Kakovost zraka.....	31
6.2.	Kakovost voda.	32
6.3.	Kvaliteta tal	33
6.4.	Ravnanje z odpadki.....	33
6.5.	Oskrba s kanalizacijo	35
6.6.	Oskrba s pitno vodo.....	36
6.7.	Energetska oskrba Mestne občine Novo mesto.....	38
6.8.	Promet.....	41
7.	DRUŽBENE DEJAVNOSTI	47
7.1.	Izobraževanje.....	48
7.1.1.	Predšolska vzgoja	48
7.1.2.	Osnovne šole	49
7.1.3.	Srednje šole	49
7.1.4.	Visokošolsko izobraževanje	51
7.2.	Kultura	52
7.3.	Šport	55
7.4.	Sociala in zdravstvo	56
7.5.	Varnost	57
8.	PRORAČUNSKA ANALIZA MESTNE OBČINE NOVO MESTO 2008 – 2015.....	58
8.1.	Analiza prihodkov	58

8.2. Analiza odhodkov	60
-----------------------------	----

KAZALO SLIK

Slika 2: Koncept prostorskega razvoja občine	23
Slika 3: Ekološko pomembnejša območja v MO Novo mesto	25
Slika 4: Območja Natura 2000 v MO Novo mesto	25
Slika 5: Območje naravnih vrednot v MO Novo mesto	26
Slika 6: Območja varstvenih režimov dediščine v MO NM	26
Slika 7: Prikaz emisij delcev PM 10 industrije in prometnih obremenitev državnih cest v letu 2011 ..	32
Slika 8: Črna odlagališča v MO Novo mesto	34
Slika 9: Mreža kanalizacijskih sistemov in aglomeracij v Mestni občini Novo mesto	36
Slika 10: Mreža vodovodnega sistema v Mestni Občini Novo mesto	38
Slika 11: Predviden razvoj 110 kV omrežja na območju Dolenjske, Bele krajine in Posavja do leta 2020	39
Slika 12: Elektro in plinovodno omrežje v Mestni občini Novo mesto	40
Slika 13: Cestno in železniško omrežje v Mestni občini Novo mesto	44
Slika 14: Mreža elektronskih komunikacij in lokacije objektov mobilnega omrežja v Mestni občini Novo mesto	45
Slika 15: Mreža družbenih dejavnosti v Mestni občini Novo mesto	47

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prebivalci Mestne občine Novo mesto po starostnih razredih (število, delež), 2015	9
Tabela 2: Gibanje števila mikro, majhnih in srednjih podjetij v Mestni občini Novo mesto po pravnoorganizacijski obliki v obdobju 2008 do 2013	12
Tabela 3: Gibanje števila podjetij po področjih SKD2008 v Mestni občini Novo mesto v obdobju 2008-2013	13
Tabela 4: Starostna struktura delovno aktivnih prebivalcev v MO NM:	14
Tabela 5: Registrirane brezposelne osebe po ravni izobrazbe (Klasius SRV), MoNm, maj 2016	15
Tabela 6: Registrirane brezposelne osebe po starosti, MoNm, maj 2016	15
Tabela 7: Nastanitvene kapacitete v MO Novo mesto	17
Tabela 8: Letno število prihodov gostov od leta 2008 do leta 2014	18
Tabela 9: Dolžina cest po posamezni kategoriji v MO Novo mesto	42
Tabela 10: Prejeta sredstva	58
Tabela 11: Transferni prihodki	59
Tabela 12: Odhodki	61
Tabela 13: Tekoči odhodki/transferji	62
Tabela 14: Investicijski odhodki/transferji	63
Tabela 15: Zbirni pregled porabe sredstev proračuna za glavna proračunska področja	64
Tabela 16: Investicijski odhodki/transferji	64

1. NAMEN NALOGE

Usmeritve EU politike se vsako sedem letno obdobje spreminjajo. Če je bila EU politika v prejšnjem programskem obdobju usmerjena v **zmanjševanju razlik v razvitosti med regijami**, je sedanja usmerjena v razvoj urbanih območjih – **večjih mestnih središč**, ki lahko postanejo del večje EU zgodbe, v boju za večjo globalno/svetovno konkurenčnost, odpiranju novih delovnih mest, čistejšemu okolju in zmanjševanju socialne revščine.

Uspešnost občin pri črpanju EU sredstev bo veliki meri odvisna od njihove iznajdljivosti. Pri tem so mestne občine v rahli prednosti, saj za njih država predvideva poseben vir v obliki **Celostnih teritorialnih naložb**, vendar pa so ta sredstva namenjena le za urejanje mestnih središč. **Primestna in podeželjska** območja, bodo morala črpati sredstva iz drugih finančnih mehanizmov, ki jih bo potrebno kombinirati med sabo, zato je dobro, da se pravočasno prepozna potrebe okolja in da se pripravi na EU razpise. Pri tem je pomembno, da je občina ciljno usmerjena, doseže sinergijo vseh deležnikov v razvojnem procesu, kajti le tako lahko doseže razvojni preboj, ki si ga želi.

S tem ciljem se je Mestna občina Novo mesto pristopila k pripravi **Strategije razvoja Mestne občine Novo mesto 2030**, s katero se bodo začrtale smernice za prihodnost Novega mesta.

2. METODOLOGIJA PRIPRAVE

V prvi fazi je potrebno izdelati analizo stanja in pripraviti čim bolj popolno in aktualno sliko potreb na terenu. Analiza služi kot pripomoček pri nadaljnjih usmeritvah in priporočilih za razvoj. V ta namen je analiza stanja Mestne Občine Novo mesto razdeljena na šest tematskih sklopov, ki skupaj zajemajo celotno stanje v občini; (1) osnovni podatki o občini, (2) gospodarska dejavnost občine (3) prostor MO Novo mesto, (4) skrb za okolje, (5) družbene dejavnosti in (6) proračunska analiza MO Novo mesto. Analiza stanja se izvede na podlagi veljavne zakonodaje, do sedaj izdelanih strateških dokumentov občine in portalov s statističnimi podatki.

Na osnovi izdelane analize in prve javne razprave se opredeli **cilje**, ki se jih želi znotraj posameznih prioritetenih področji (**Gospodarska dejavnost občine, Skrb za okolje, trajnostni prostorski razvoj in mobilnost, Družbene dejavnosti, Novo mesto – regijsko središče**) doseči. Cilje se na to kvantificira in oblikuje **kazalnike** do leta 2030. Ti morajo biti ambiciozni, vendar še vedno realni in dosegljivi.

V nadaljevanju se oblikuje **ukrepe**, s pomočjo katerih se bo dosegalo zastavljene cilje in omogočilo uresničevanje kazalnikov. Znotraj posameznih ukrepov bodo prepoznani **projekti**, s katerimi se nato ukrepe uresničuje. Ključnega pomena strategije je izdelava **akcijskega načrta**, z navedbo aktivnosti znotraj projektov, terminskih planov, finančne konstrukcije in finančnih virov.

MO Novo mesto želi, da bo strategije nastala s **konsenzom strokovne in širše javnosti**, ki bo vključena v vseh fazah izvedbe priprave strategije.

3. OSNOVNI PODATKI O OBČINI

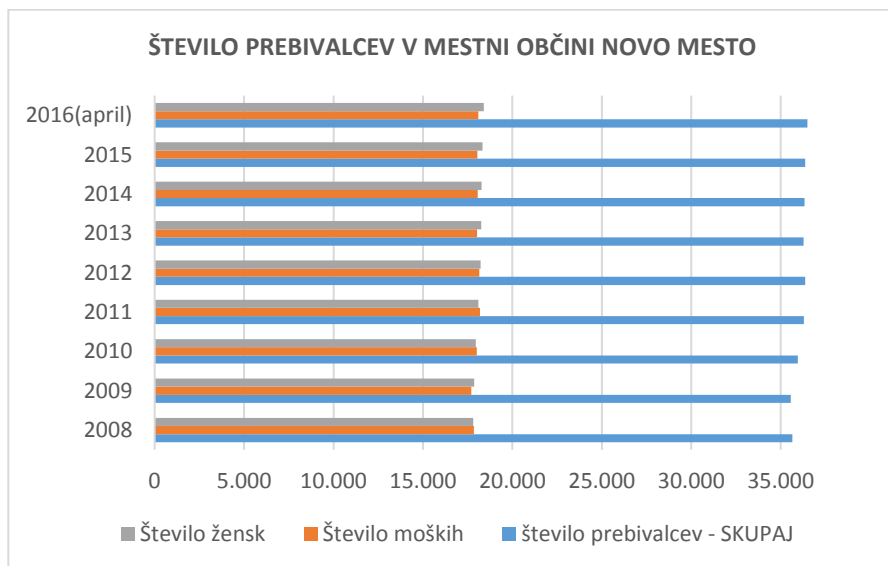
3.1. Geografske značilnosti

236 km², 1,8% slovenskega prebivalstva, ugodna strateška lega

MO Novo mesto je del statistične regije Jugovzhodna Slovenija. S površino 236 km² se uvršča na 20. mesto med slovenskimi občinami.

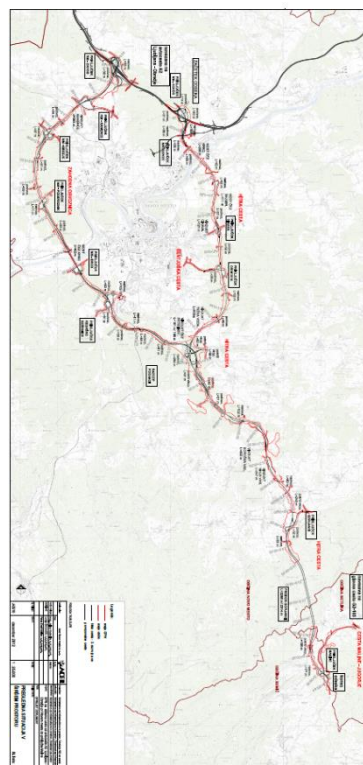
Avtor: K. Kotnik – Demografska študija MONM (2015)

Glede na **število prebivalcev (36.503)** sodi tudi med večje slovenske občine in predstavlja 1,8% slovenskega prebivalstva (SURS 2016). Obdaja jo osem sosednjih občin. Na zahodu meji na Dolenjske Toplice, Stražo in Mirno Peč, na severu na Mokronog-Trebelno, na severovzhodu na Šmarješke Toplice, na vzhodu je Šentjernej in na jugu Metlika in Semič.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2016.

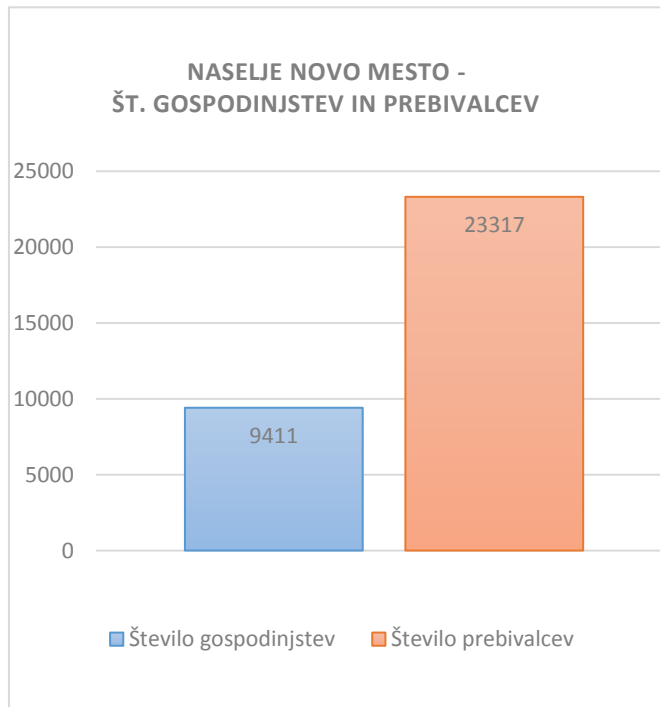
Če je še pred desetletjem veljalo, da ima občina slabo prometno povezavo z Ljubljano in zaledjem, ima danes bolj ugodno strateško lego, saj tu poteka jugovzhodni krak slovenskega avtocestnega križa. **K boljši prometni navezanosti bo dodatno pripomogla izgradnja južnega dela 3. razvojne osi.**¹

Vir: DPN za državno cesto od avtoceste A2 Ljubljana – Obrežje pri Novem mestu do priključka Maline. ACER d.o.o., 2012.

23 krajevnih skupnosti, funkcijsko središče, največje zaposlitveno središče v regiji

MO Novo mesto je ena izmed enajstih mestnih občin v Sloveniji, ki jo sestavlja 23 krajevnih skupnosti (Birčna vas, Bršljin, Brusnice, Bučna vas, Center, Dolž, Drska, Gabrje, Gotna vas, Kandija – Grm, Karteljevo, Ločna – Mačkovec, Majde Šilc, Mali Slatnik, Mestne njive, Otočec, Podgrad, Prečna, Regrča vas, Stopiče, Šmihel, Uršna sela in Žabja vas). **Mestna občina Novo mesto ima 98 naselij.** Naselje Novo mesto, ob reki Krki, je središče občine ter upravno, gospodarsko, kulturno in versko središče širše regije jugovzhodna Slovenija. **Mestno naselje Novo mesto predstavlja funkcijsko središče, ki združuje upravne, storitvene, zdravstvene, izobraževalne, kulturne in gospodarske storitve.** Novo mesto predstavlja tudi največje zaposlitveno območje v regiji, kar sproža dnevne migracije. Poselitev je razpršena, le 4 naselja imajo več kot 500 prebivalcev, kar je lahko problematično z vidika ekonomske učinkovitosti (odvajanje, čiščenje odpadnih vod), oskrbe s pitno vodo in sistema trajnostne mobilnosti.

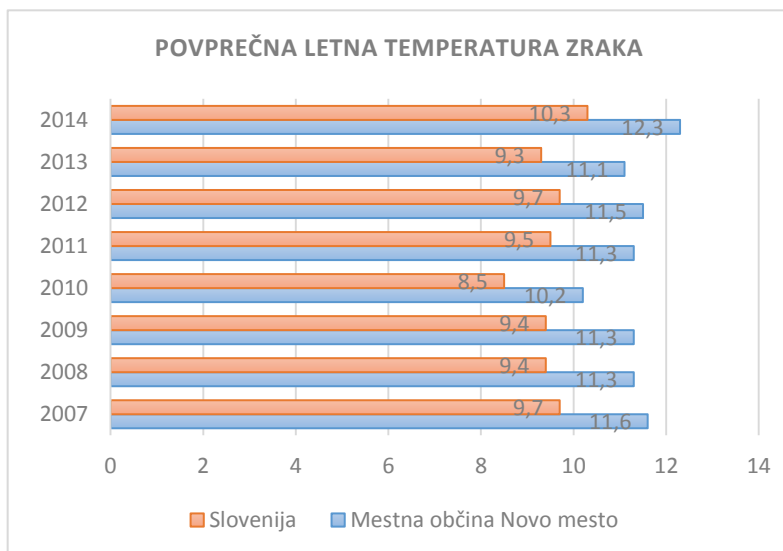

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

¹ Aščič, D. (2011). Regionalna geografija občine Novo mesto s poudarkom na njeni gospodarski vlogi – Diplomsko delo, str. 12

Nizek Dolenjski kras z razgibanim in valovitim reliefom

MO Novo mesto predstavlja most med predalpskim svetom na severu in dinarskim na jugu, saj leži na stičišču dveh večjih geografskih makroenot v Sloveniji. Pokrajina je uvrščena v nizek Dolenjski kras, sama prestolnica občine pa leži ob reki Krki na nadmorski višini 202 m. Občina ima razgiban in valovit relief z ozemljem kraškega značaja, posledično je območje sestavljeno iz karbonatnih kamnin. V nižjih delih območja občine prevladuje fluviookras². Vzhodni pretežni nižinski svet se dvigne proti podgorju Gorjanc, kjer je sestava tal pretežno apnenčasta in dolomitna, manj je laporja.³

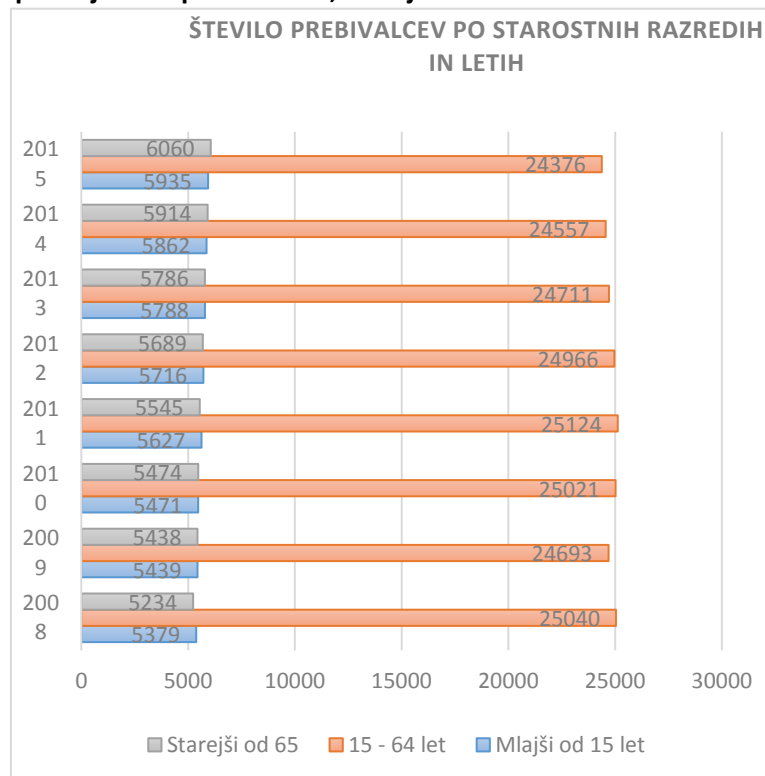
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

Ugodno podnebje

Podnebje občine je zmerno celinsko, kar pomeni, da ima omiljen celinski režim z manj padavinami kot v zahodnem delu Slovenije. Prepletanje različnih dejavnikov povzroča kolebanje temperatur in padavin. Povprečna letna temperatura je v obdobju 1971-2000 znašala 10-12 stopinj Celzija. Najvišja dnevna temperatura je bila v istem obdobju 14-16 stopinj Celzija, najnižja pa 4-6 stopinj Celzija. Absolutno najvišja dnevna temperatura, ki je bila izmerjena, je bila 38 stopinj Celzija, najnižja pa -24 stopinj Celzija. Občina je imela v obdobju 1971-2000 povprečno 25 dni s snežno odejo.

3.2. Naselja in prebivalstvo

Upadanje rasti prebivalstva, višanje starostne strukture

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije za leto 2015 ima **MO Novo mesto 36.371 prebivalcev in 13.913 gospodinjstev**. Rast števila prebivalcev je bila najbolj intenzivna v 60-tih, 70-tih in 80-tih letih. V zadnjem obdobju pa se je postopoma umirila. Število prebivalcev v obdobju 2011 do 2015 je variiralo od najnižje vrednosti 36.285 leta 2013 in najvišje vrednosti 36.371, ki je bila izmerjena v letih 2012 in 2015. Povprečna gostota naseljenosti je 154,3 prebivalcev na kvadratni km, kar je 1,5-krat več od slovenskega povprečja. Število prebivalcev tako ostaja na podobni vrednosti z manjšimi odstopanji.

Povprečna starost v MO Novo mesto je 41,2 let. Starostna struktura se počasi viša, kar bo vplivalo tudi na prihodnost delovanja občine.

² Območje, za katerega je značilen deloma površinski in deloma podzemeljski odtok vode.

³ Agencija RS za okolje, Atlas okolja, 2015.

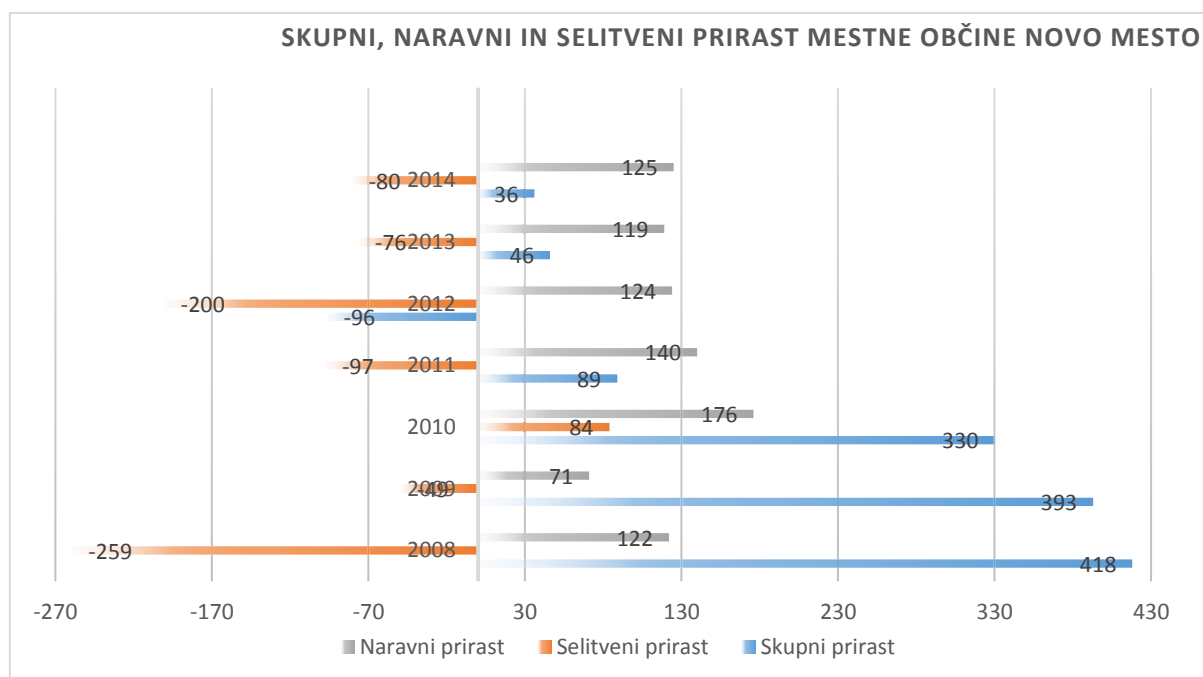
Tabela 1: Prebivalci Mestne občine Novo mesto po starostnih razredih (število, delež), 2015

Starostna skupina	število prebivalcev	delež
0 do 4 let	2.224	6,1 %
5 do 14 let	3.711	10,2 %
15 do 24 let	3.644	10,0 %
25 do 34 let	5.253	14,4 %
35 do 44 let	5.326	14,6 %
45 do 54 let	5.458	15,0 %
55 do 64 let	4.695	13 %
65 in več let	6.060	16,7 %

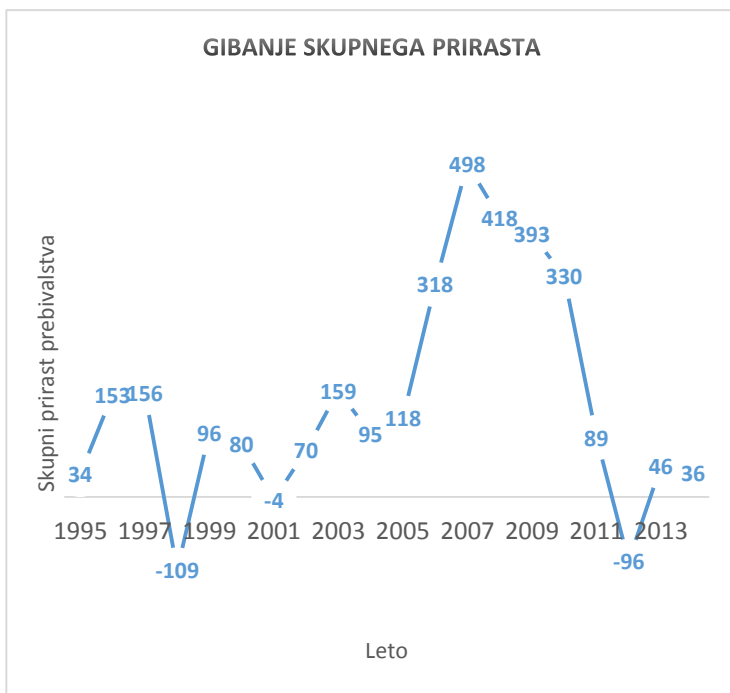
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

Variiranje naravnega in medobčinskega selitvenega prirasta

Naravni prirast MO Novo mesto je bil v obdobju 1995 – 2014 pozitiven. Najvišja vrednost naravnega prirasta je bila zabeležena v letu 2006, ko je vrednost znašala 206. Najnižja vrednost naravnega prirasta pa je bila zabeležena v letu 2005, in sicer je leta znašala 24. Skupni prirast Mestne občine je v obdobju od 1995 – 2014 bolj variiral, saj je imel v letih 1998, 2001 in 2012 celo negativne vrednosti. Najnižji skupni prirast je bil izmerjen v letu 1998, ko je znašal – 109. Največja vrednost skupnega prirasta je bila izmerjena leta 2007, in sicer je vrednost znašala 498.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

VIR: AJPES, 2016

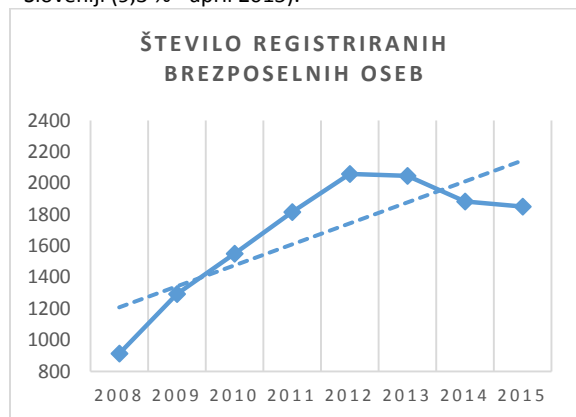
Medobčinski selitveni prirast je v obdobju 1995 – 2014 zelo variiral. Vrednosti medobčinskega selitvenega prirasta so bile pozitivne v letih 1996, 1997, 2004 in 2010, v ostalih letih so bile negativne. Najvišja vrednost selitvenega prirasta je bila izmerjena leta 2010, najnižja pa leta 2008.

Prevladuje srednješolska izobrazba

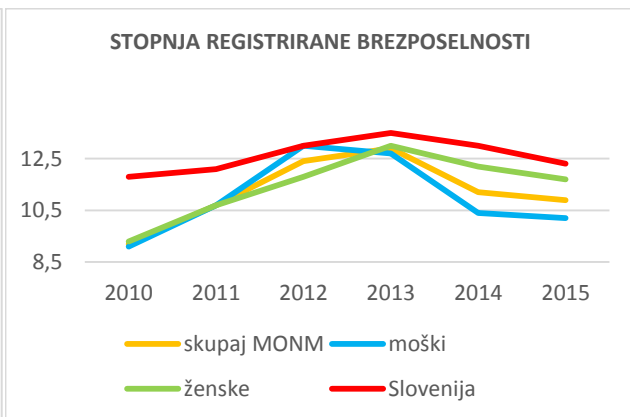
Število prebivalcev MO Novo mesto z osnovnošolsko izobrazbo ali manj se je od leta 2011 do leta 2014 zmanjšalo za 876 prebivalcev. V letu 2014 je imelo osnovnošolsko izobrazbo ali manj 22 % prebivalstva v Mestni občini Novo mesto. V istem obdobju se je znižalo število prebivalcev s srednješolsko izobrazbo, srednješolsko izobrazbo v letu 2014 ima 252 prebivalcev manj kot v letu 2011. V letu 2014 je imelo srednješolsko izobrazbo 41 % prebivalstva, višješolsko oz. visokošolsko pa 19 %.

Naraščanje stopnje brezposelnosti

V septembru leta 2015 je imela MO Novo mesto 22.448 delovno aktivnih prebivalcev, kar predstavlja 61 % stopnjo delovne aktivnosti. V občini stopnja registrirane brezposelnosti narašča. Od leta 2005 do leta 2015 je le-ta narasla od 7,6 % brezposelnega prebivalstva v letu 2005 do 10,4 % v letu 2015, stopnja brezposelnosti pa je sedaj višja od povprečja v Sloveniji (9,3 % - april 2015).

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2016.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2016.

4. GOSPODARSKA DEJAVNOST OBČINE

4.1. Gospodarske družbe in podjetništvo

Mestna občina Novo mesto danes sodi med gospodarsko uspešnejše občine države, dolgoročno pa zaradi svoje gospodarske strukture med najbolj propulzivne občine države.

Gospodarska struktura občine sloni na velikih uspešnih družbah

Na lestvici največjih slovenskih izvoznikov lahko med prvo deseterico zasledimo kar tri podjetja iz Novega mesta (Krka, Revoz in Adria Mobil), med večje izvoznike pa sodi tudi TPV. Delež prodaje podjetij na tuje trge se je v zadnjih desetih letih povečal, in sicer iz 61 % na 68 % in je najvišji v državi. Državno povprečje znaša 39 %.

Omenjene štiri velike novomeške družbe zaposlujejo približno 60 % zaposlenih v družbah in ustvarijo približno 75 % vseh prihodkov družb, kar bistveno presega državno povprečje. Poslovanje gospodarstva spada po dobičkonosnosti sredstev in kapitala ter po dodani vrednosti na slovenski vrh.

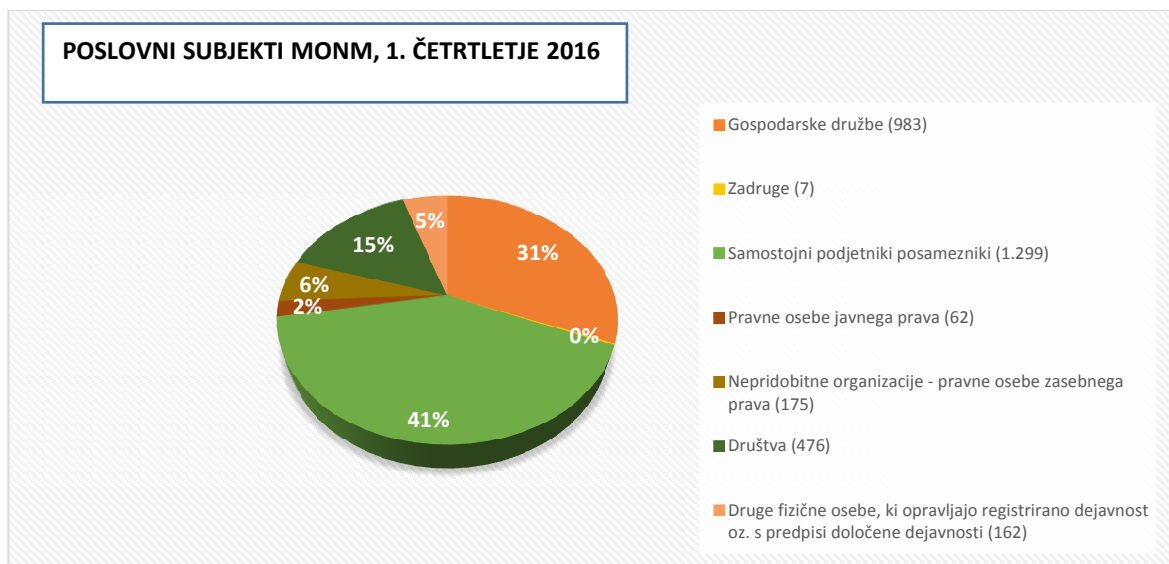
V občini se je vzporedno razvijalo tudi malo gospodarstvo, na razvoj katerega je v preteklosti močno vplivala močna industrializacija občine. Ta vpliv je bil zaradi zaposlitvenih možnosti v velikih podjetjih negativen za razvoj malega gospodarstva. **Tako je občina po številu malih podjetij pod državnim povprečjem.**

Takšna struktura med velikimi in malimi podjetji hkrati predstavlja nevarnost, v kolikor katero izmed velikih podjetij zaide v težave. Med malimi podjetji je kar nekaj »gazel«, ki so prerasla v srednje velika in velika podjetja in to je smer v katero je potrebno spodbujati mikro ter mala podjetja.

Poslovni subjekti in njihova dejavnost

Število poslovnih subjektov v zadnjih letih narašča, prav tako število mikro, majhnih in srednjih podjetij.

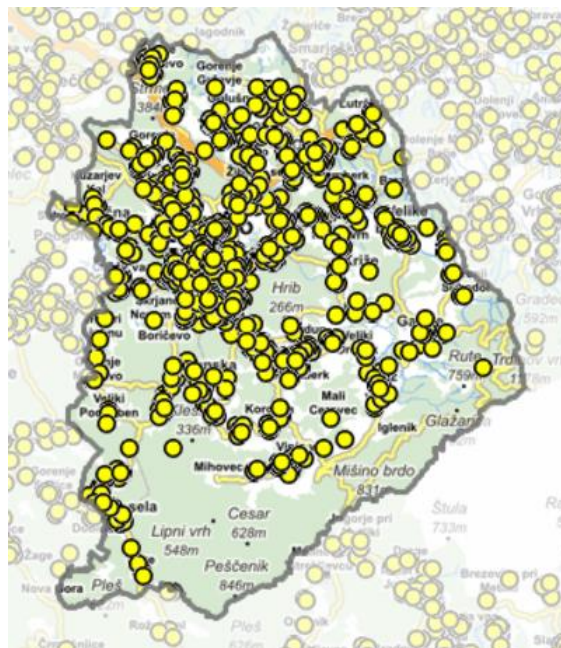
V Mestni občini Novo mesto je imelo v prvem četrtletju 2016 svoj sedež 983 družb, 1.299 podjetnikov, skupno z ostalimi skupinami, pa **3.178 poslovnih subjektov**.

Vir: AJPES, 2016

Razporeditev poslovnih subjektov v Mestni občini Novo mesto prikazuje Slika 1, gibanje števila mikro, majhnih in srednjih podjetij v Mestni občini Novo mesto po pravnoorganizacijski obliki v obdobju 2008 do 2013 pa prikazuje Tabela 2.

Slika 1 : Razporeditev poslovnih subjektov v Mestni občini Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2015.

Tabela 2: Gibanje števila mikro, majhnih in srednjih podjetij v Mestni občini Novo mesto po pravnoorganizacijski obliki v obdobju 2008 do 2013

		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gospodarske družbe	Mikro podjetje	561	614	659	672	697	714
	Majhno podjetje	113	112	109	110	105	99
	Srednje podjetje	20	22	23	25	20	20
Druge pravne osebe*	Mikro podjetje	425	437	442	443	447	473
	Majhno podjetje	12	16	15	16	17	17
	Srednje podjetje	22	21	21	21	20	20
Fizične osebe	Mikro podjetje	1.263	1.359	1.369	1.405	1.431	1.515
	Majhno podjetje	31	25	24	23	18	18
	Srednje podjetje	1	1	0	0	0	0
SKUPAJ		4.456	4.616	4.672	4.726	4.767	4.889

*Med druge pravne osebe spadajo: državni organi in organi lokalne skupnosti, zavodi, društva in zveze društev, zadrage in druge oblike podjetij.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

V mestni občini ima predelovalna dejavnost mnogo večjo vlogo, kot pa to velja za državo ali regijo, saj ustvari večino prihodkov, zaposluje skoraj 2/3 zaposlenih in ima močan vpliv na gospodarski razvoj občine.

Največjo dodano vrednost ustvarja proizvodnja farmacevtskih preparatov, motornih vozil ter prikolic in polprikolic. Te iste veje industrije imajo tudi največje dobičke.

Po dejavnosti pri podjetjih prevladujejo tri dejavnosti in sicer strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil in druge dejavnosti. Gibanje števila podjetij po področjih SKD2008 v Mestni občini v obdobju 2008-2013 prikazuje Tabela 3.

V zadnjih petnajstih letih opazimo porast podjetij, ki se ukvarjajo s poslovnimi storitvami. Gre za naslednje dejavnosti: poslovanje z nepremičninami, računalništvo in z njim povezane dejavnosti, pravne, računovodske, knjigovodske in revizijske

dejavnosti, davčno svetovanje, podjetniško in poslovno svetovanje, projektiranje, inženiring in tehnično svetovanje, ekonomska propaganda, čiščenje stavb in podobno.

Tabela 3: Gibanje števila podjetij po področjih SKD2008 v Mestni občini Novo mesto v obdobju 2008-2013

Dejavnost	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A KMETIJSTVO IN LOV, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO	28	31	25	27	32	31
B RUDARSTVO	0	0	0	0	0	0
C PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	225	233	225	221	219	222
D OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO, PLINOM IN PARO	1	2	2	2	8	13
E OSKRBA Z VODO, RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI, SANIRANJE OKOLJA	9	8	9	10	10	11
F GRADBENIŠTVO	296	315	326	315	313	299
G TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL	398	391	386	396	411	434
H PROMET IN SKLADIŠČENJE	111	115	113	112	114	109
I GOSTINSTVO	121	125	124	125	129	136
J INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI	83	90	110	113	121	121
K FINANČNE IN ZAVAROVALNIŠKE DEJAVNOSTI	27	36	38	39	33	35
L POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI	34	34	34	35	37	40
M STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI	333	380	405	428	423	444
N DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI	66	77	72	78	88	85
O DEJAVNOST JAVNE UPRAVE IN OBRAMBE, DEJAVNOST OBVEZNE SOCIALNE VARNOSTI	31	30	29	29	29	29
P IZOBRAŽEVANJE	71	86	98	107	106	119
Q ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO	75	80	83	83	85	95
R KULTURNE, RAZVEDRILNE IN REKREACIJSKE DEJAVNOSTI	178	192	201	211	212	233
S DRUGE DEJAVNOSTI	373	392	391	393	394	429
SKUPAJ	2.460	2.617	2.671	2.724	2.764	2.885

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

V občini obstaja strukturni primanjkljaj kadrov

Stopnja registrirane brezposelnosti v občini se giblje okrog 9,9 % in je pod stopnjo registrirane brezposelnosti države (11,5 %). V občini obstaja strukturni primanjkljaj kadrov, neugodna pa je predvsem izobrazbena struktura zaposlenih. Gospodarski razvoj občine bo narekoval nova zaposlovanja, ki jih bo možno pokriti z delovno aktivnim prebivalstvom občine in selitveno migracijo iz sosednjih občin Dolenjske in Bele krajine ter okolij, kjer zaposlitvenih možnosti ni v taki meri. Z različnimi občinskimi spodbudami (štipendijami, nagradami ipd.) je možno področje kadrov delno usmerjati oz. zmanjševati strukturne primanjkljaje.

Zaposlenost

V Mestni občini Novo mesto je po podatkih Statističnega urada RS aprila 2016 od 36.503 prebivalcev 15.095 ali 41,35 % delovno aktivnih prebivalcev, kar je nad državnim povprečjem (39,43 %).

Tabela 4: Starostna struktura delovno aktivnih prebivalcev v MO NM:

Delovno aktivno prebivalstvo	MoNM	Slovenija
15-24 let	475	28.727
25-29 let	1.593	80.853
30-34 let	2.148	110.680
35-39 let	2.320	127.909
40-44 let	2.270	123.898
45-49 let	2.282	120.726
50-54 let	2.308	119.107
55-59 let	1.414	80.691
60+ let	285	21.295
Aktivno prebivalstvo skupaj (2016)	15.095	813.886
Število prebivalcev (2016)	36.503	2.064.188
Delež aktivnega prebivalstva v prebivalstvu	41,35%	39,43%

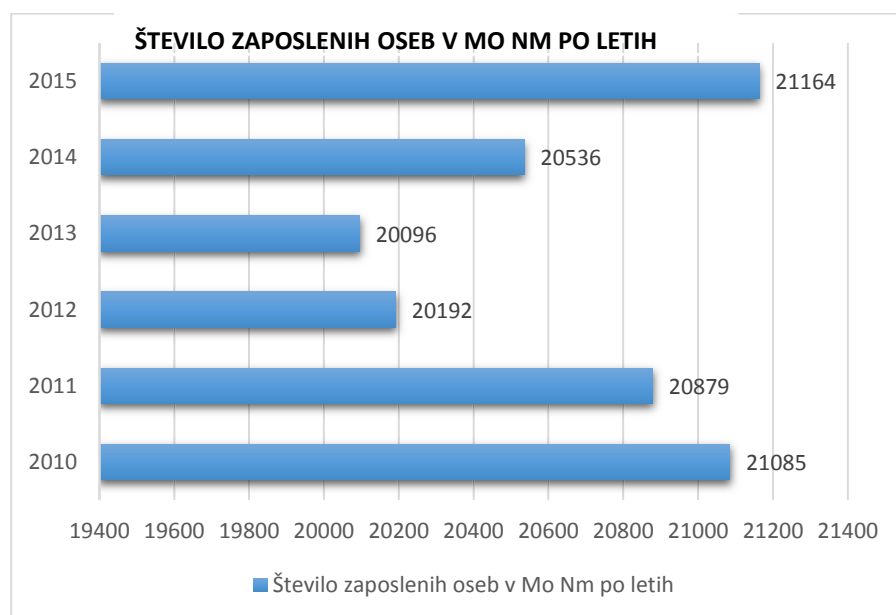
Vir: Statistični urad RS, junij 2016.

Število zaposlenih se v zadnjih treh letih ponovno povečuje.

Največji zaposlovalci so družbe, ki so v letu 2014 zaposlovale 13.513 zaposlenih, kar znaša 60 % vseh zaposlenih v občini, podjetniki pa so zaposlovali 684 zaposlenih, kar predstavlja 3 % vseh zaposlenih v občini. V letu 2015 se je zaposlovanje družb povečalo na 13.804.

Za leto 2015 znaša indeks delovne migracije za MoNm 152,8, kar pomeni, da je v naši občini 52 % več delovnih mest, kot je aktivnega prebivalstva. Zaposleni v novomeškem gospodarstvu se tako na delo vozijo tudi iz sosednjih oz. drugih občin po večini Dolenjske in Bele krajine.

Glavni pokazatelj kupne moči prebivalstva je bruto plača na zaposlenega in dohodnina na prebivalca. **Po podatkih Statističnega urada RS je bila Mestna občina Novo mesto na 1. mestu med vsemi slovenskimi občinami po višini povprečne bruto plača na zaposlenega (1.766,16 EUR).**

Vir: Statistični urad RS, 2016.

Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti v MO Novo mesto v aprilu 2016 je bila 9,9 % in je v primerjavi s Slovenijo, kjer znaša 11,5 %, dokaj nizka.

Značilnost registrirane brezposelnosti je, da gre za večinoma dolgotrajno brezposelne osebe. Približno 41 % jih je v starosti od 26-39 let, slaba tretjina pa je starejša od 50 let. Izobrazbena struktura je neugodna. Gre za težje zaposljivo delovno aktivno prebivalstvo, katerega struktura je naslednja:

Tabela 5: Registrirane brezposelne osebe po ravni izobrazbe (Klasius SRV), MoNm, maj 2016

Stopnja izobrazbe	Št. brezposelnih oseb	Delež med brezposelnimi v MoNm
11 nepopolna osnovnošolska	272	16,90%
12 osnovnošolska	379	23,56%
13 nižja poklicna	68	4,23%
14 srednja poklicna	236	14,67%
15 srednja strokovna, srednja splošna	363	22,56%
16 visokošolska 1. stopnje ipd	168	10,44%
17 visokošolska 2. stopnje ipd.	116	7,21%
18 visokošolska 3. stopnje ipd.	7	0,44%
Brezposelne osebe, občina Novo mesto	1.609	
Brezposelne osebe, Slovenija	102.289	
Delež brezpos. oseb v celotnem preb. MoNm	4,41%	
Delež brezpos. oseb v celotnem preb. Slo	4,96%	

Vir: Zavod za zaposlovanje RS, Območna služba Novo mesto, junij 2016.

Tabela 6: Registrirane brezposelne osebe po starosti, MoNm, maj 2016

Starost	Število brezposlenih oseb	Delež med vsemi brezposel. v MoNm
do 25 let	196	12,18%
26 – 39 let	658	40,89%
40 – 49 let	287	17,84%
50 let in več	468	29,09%
Brezposelne osebe skupaj	1.609	

Vir: Zavod za zaposlovanje RS, Območna služba Novo mesto, junij 2016.

V občini primanjkuje komunalno opremljenih con za razvoj gospodarskih dejavnosti

Mestna občina Novo mesto ima naslednje industrijske cone:

- Gospodarska cona Na Brezovici,
- Poslovno industrijska cona Cikava ,
- Obrtno industrijska cona Livada,
- NCG nadomestna gospodarska cona,
- Gospodarska cona Zahod,
- Poslovno storitvena cona Mačkovec 1,
- Poslovno storitvena cona Mačkovec 2,
- Poslovna cona Podbreznik in
- Oskrbno storitvena cona Brezovica.

Iz naloge Strokovne podlage za razvoj proizvodnih, trgovskih in storitvenih dejavnosti – novelacija (kot sestavni del strokovnih podlag za spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Mestne občine Novo mesto) (VIR: Espri d.o.o., avgust 2016) je bilo ugotovljeno:

- **opredeljene površine za trgovsko, storitveno in poslovno dejavnost presegajo potrebe,**
- **opredeljene površine za transportno-logistično dejavnost zadoščajo potrebam vendar so le delno komunalno opremljene,**
- **za potrebe lahke industrije, obrtnih dejavnosti in podobnega sedanje kapacitete ne zadoščajo potrebam.**

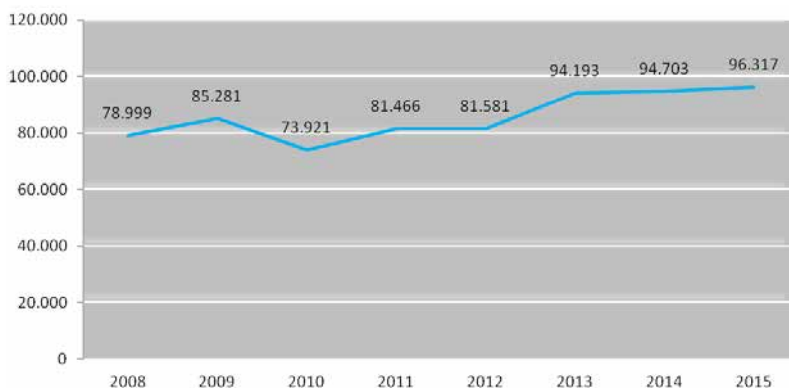
Med malimi podjetji so številna zaradi obstoječih potreb izrazila željo po širitvi in tem podjetjem bi bilo potrebno zagotoviti nove ustrezne površine.

4.2. Turizem

Novo mesto razpolaga z 908

ležišči, v 31 nastanitvenih objektih od katerih prevladujejo zidanice (11), prenočišča in apartmaji (9), hoteli (4) in ostale kapacitete v hostlih, turistični kmetiji, planinskem domu, kampu in postajališču za avtodome. V letih od 2010 do 2015 Novo mesto beleži vsakoletno rast števila nočitev, tako je bilo leta 2015 realiziranih 96.317 nočitev pri katerih so z 82 % prevladovali tuji gostje. Med njimi zadnjih pet let prednjačijo Italijanski gostje, sledijo jim Hrvatje, Izraelci in Nemci.

GRAFIČNI PRIKAZ ŠTEVILA NOČITEV NA OBMOČJU MONM

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016.

Povprečna doba bivanja v zadnjih letih na ravni Slovenije pada (l. 2015 2,6), kljub temu pa je bila v Novem mestu višja (2,9) od slovenskega povprečja.

TIC je v letu 2015 obiskalo 5.360 obiskovalcev. Od tega je bilo 2.776 domačih obiskovalcev kar predstavlja 52 delež vseh obiskovalcev in 2.584 tujih obiskovalcev. V letu 2015 je bilo od tujih obiskovalcev največ italijanskih gostov ti imajo 19% delež. Delež nemških gostov je 18 odstoten in se je v primerjavi z lanskim letom povečal za 4%, francoski gostje predstavljajo 13% delež, ta se je povečal v primerjavi z letom 2014 za 2%. Sledijo obiskovalci iz Velike Britanije, Nizozemske, Španije, Hrvaške, Rusije in drugih držav. Manjši upad obiska TIC -a beležimo vse od leta 2011, kar pripisujemo predvsem temu, da si turisti že doma prek svetovnega spleta poiščejo potrebne informacije o destinaciji.

Nizka stopnja sodelovanja med deležniki na področju turizma

Okrepiti je potrebno turistični management, ki bo povezoval obstoječo turistično ponudbo in spodbujal razvoj nove ter inovativne ponudbe.

Receptivna turistična agencija z največ prepeljanimi potniki v Novo mesto je Kompas Novo mesto, ki je v zadnjih petih letih prepeljal v povprečju 3.900 izletnikov letno. V okviru agencije deluje tudi Rudolfov splav, ki na turistično ponudbo mesta povezuje na drugačen način in letno gosti v povprečju 4.600 gostov.

Relativno majhno število obiskovalcev

Potrebno je razviti sistem spremljanja dnevnih obiskovalcev galerij, muzejev, prireditev ipd. Predvsem pa je vsebine potrebno prilagajati glede na svetovne trende ter odziv obiskovalcev.

Dnevne obiskovalce Novega mesta in okolice navdušuje predvsem Dolenjski muzej Novo mesto, s stalno zbirko Arheološka podoba Dolenjske ter drugimi stalnimi zbirkami. Ponudba se bogati še s številnimi spremljajočimi razstavami in dogodki (39.528 obiskovalcev v letu 2015), ki se odvijajo na različnih lokacijah v mestu: Jakčev dom, Stolna cerkev sv. Nikolaja, Glavni trg, Grad Otočec z okolico, Grad struga – živi muzej, pestra kulinarčna ponudba, vožnja s splavom in čolnarjenje na reki Krki, Muzejska zbirka IMV (1139 obiskovalcev v letu 2015), Pustolovski park Otočec, Matjaževa domačija, Trška gora, Gorjanci.

Velik doprinos k razvoju turizma imajo sprehajalne poti: Župančičevo sprehajališče, Kettejev drevored, poti v mestnem gozdu Portoval ter Ragov log.

Številne prireditve in festivali kot so Noč na Krki, Novomeški poletni večeri, Festival Jazzinty, Skoki v Krko, Malvin- mali festival velikih vin, Noč nakupov, Pohod po Slakovi poti, Praznik Brusniške hrustavke, Kolesarska dirka po Sloveniji, Noč muzejev in Praznik Situl, Rudi potepuški, Fotopub...

V letu 2016 je bila izdelana Strategija razvoja turizma v MO Novo mesto, verzija 2.0 – za javno obravnavo, v kateri je jasno podana strategija razvoja turizma v MO Novo mesto. V njej so podani ključni poudarki o turizmu MO Novo mesto.

Projekti in smernice razvoja turizma, ki jih opredeljuje Strategija razvoja turizma pokrivajo različne vsebinske sklope, ki se razlikujejo po lokaciji, obsegu investicije, tematiki, ciljnih skupinah in tipu ponudnika. Zato so razdeljeni v 4 sklope:

- Športno - turistična os »Krka živi«.
- Arheološko – industrijska os »Iz preteklosti v prihodnost«.
- Gorjanci - »zelENOgorje«.
- Kulinarika, zdravje ter wellness.

Tabela 7: Nastanitvene kapacitete v MO Novo mesto

Vrsta objekta	Število	Ležišča
Hoteli	4	304
Prenočišča in apartmaji	9	219
Hostel	2	220
Zidanica	11	48
Turistične kmetije	1	29
Planinski domovi	1	34
Kampi	1	40
Postajališča za avtodome PZA	2	14
Skupaj	31	908

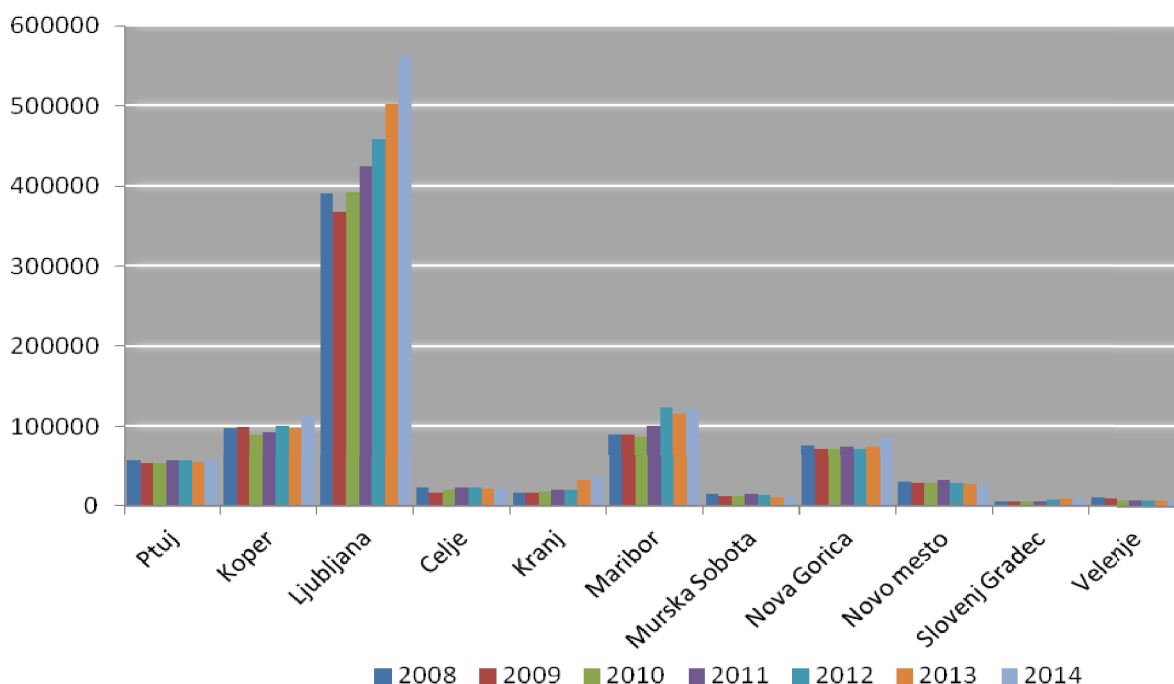
Vir: Mestna občina Novo mesto, interno gradivo, 2016.

V MO Novo mesto je 39 gostiln/restavracij/gostišč/picerij, 3 turistične/izletniške kmetije ter 1 vinotoč.

Prihodek od turistične takse je v letu 2015 znašal 65.177,29 EUR.

Po podatkih MO Novo mesto občino letno obiše dobrih 30.000 turistov, od tega je približno 75 % tujih turistov. Turisti opravijo skupaj približno 95.000 nočitev, pri čemer jih 85 % opravijo tuji gosti. Turisti v MO Novo mesto ostanejo povprečno približno 3 dni.

GRAFIČNI PRIKAZ GIBANJA ŠTEVILA PRIHODOV GOSTOV V MESTNIH OBČINAH

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015

Tabela 8: Letno število prihodov gostov od leta 2008 do leta 2014

Mestna občina	Letno število prihodov gostov						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ptuj	56030	52614	53318	55508	55827	54353	56613
Koper	97391	99550	89942	93290	99909	97195	113260
Ljubljana	391431	367368	393010	425163	458527	503295	562213
Celje	21958	17239	20289	22712	21929	20555	21427
Kranj	16569	15907	17291	19061	19982	31460	35685
Maribor	90050	90293	87225	100401	123593	115211	121419
Murska Sobota	15274	12092	12331	15589	12926	11161	10535
Nova Gorica	76505	71348	71697	74120	71844	75249	84624
Novo mesto	30642	28737	28433	31783	28711	27162	25788
Slovenj Gradec	5650	5289	5466	6137	7463	8206	8245
Velenje	10504	8848	7700	7768	7729	7943	7797

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

Neidentificiran osnovni turistični produkt

Raznolikost in pestrost turistične ponudbe Novega mesta je sicer dobrodošla, kljub temu pa se je potrebno z vidika komuniciranja usmeriti na eno tematiko oz. turistični produkt, ki predstavlja glavni magnet za turiste. Nanj se v nadaljevanju navezuje ostala turistična ponudba tako na lokalnem kot regijskem nivoju.

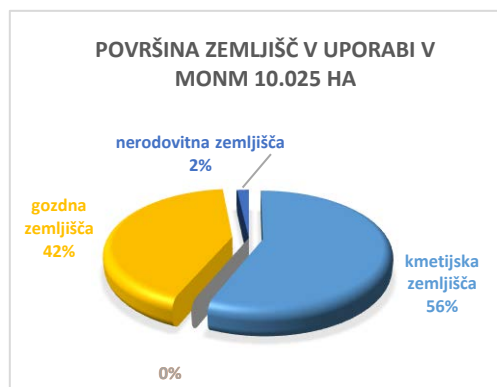
Novo mesto je edinstveno v Evropi po svojem halštatskem obdobju, ko je bilo eno najbogatejših mest tistega časa. Področje z najdenim največjim številom situl, steklenih jagod, fibul in številnih grobov, kar potrjuje izjemno bogata arheološka dediščina z najdišči na Marofu ter bližnji okolici. Trgovina in obrt sta bila v zgodovini ključnega pomena za napredek in razvoj Novega mesta zato ni naključje, da je tu industrija ena najpomembnejših panog, kar pogojuje tudi razvoj t.i. rastočega svetovnega trenda industrijskega turizma.

V skrbi za trajnostni razvoj mesta kot turistične destinacije je poleg urbanega središča potrebno načrtno ohraniti naravno okolje s porečjem Krke, Gorjance in podeželje. Navedene značilnosti pa se združujejo v turistično ponudbo namenjeno različnim ciljnim skupinam, katerih skupni imenovalec je ZDRAV in AKTIVEN način preživljanja prostega časa v urejenem in ZELENEM okolju.

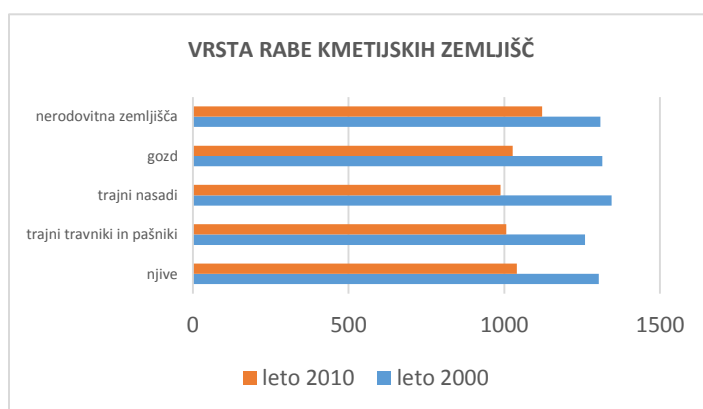
4.3. Kmetijstvo

Nezadostna samooskrba prebivalcev MONM z lokalno pridelano hrano

Na osnovi popisa kmetijskih gospodarstev 2010 znaša skupna površina zemljišč v uporabi na območju Mestne občine Novo mesto 10.025 ha (14.705 ha v letu 2000), od tega je 5.642 ha (56,3 %) kmetijskih zemljišč, 4.208 ha (42 %) gozdnih zemljišč in 176 ha (1,8 %) nerodovitnih zemljišč, kar kaže, da se je skupna površina kmetijskih zemljišč v uporabi v obdobju desetih let zmanjšala skoraj za eno tretjino oz. da je v upadanju.

Vir: Kmetijski inštitut Slovenije (2015)

Vir: Kmetijski inštitut Slovenije (2015)

Od skupne površine kmetijskih zemljišč v uporabi, je od leta 2000 do leta 2010 največji upad uporabe njiv za 16,3 % in trajnih nasadov 45,0 %.^[1] Zaskrbljujoč je podatek o **upadu najboljših kmetijskih zemljišč za pridelavo hrane tj. njivskih površin in trajnih nasadov**.

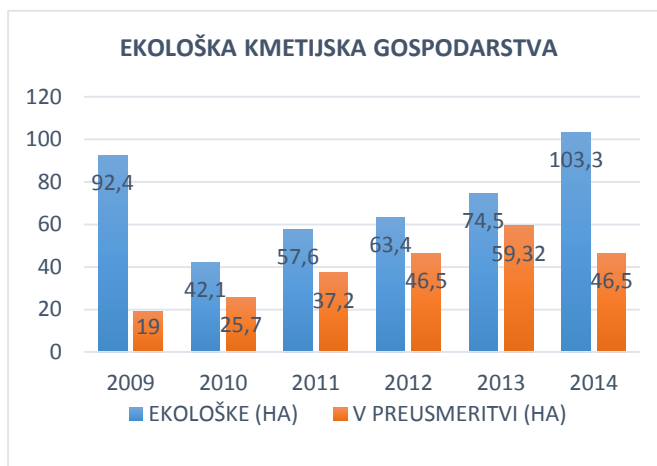
Prehranska samozadostnost oziroma samooskrba se v okviru prehranske varnosti določenega območja oz. občine zagotavlja preko t.i. **prehranske verige**, ki temelji na vključevanju porabe lokalno pridelane hrane. Vendar je tako kot na ravni države tudi na ravni Mestne občine Novo mesto **opaziti nizko stopnjo samooskrbe z lokalno pridelano hrano**, kljub ugodnim naravnim pogojem (razpoložljivosti kmetijskih zemljišč v uporabi) za razvoj vseh osnovnih kmetijskih panog, zlasti vrtnarstva in sadjarstva in čistega poljedelstva.

Leta 2010 je bilo v **Mestni občini Novo mesto kar 81% kmetijskih gospodarstev, ki so kmetijske pridelke namenjali izključno ali pretežno za lastno porabo**. V Sloveniji je sicer takih kmetijskih gospodarstev relativno veliko, a je njihov delež v strukturi vseeno bistveno manjši (69%). Omenjena kmetijska gospodarstva so obdelovala 52% vseh kmetijskih zemljišč v uporabi in imeli v lasti 34% vseh GVŽ občine. Vse to kaže na izrazito netržno usmerjeno kmetijstvo na območju občine.

Po podatkih SURS-a je **glede na tip kmetovanja vseh kmetijskih gospodarstev**, ki se ukvarjajo tudi ali izključno z **živinorejo kar 64% vseh kmetijskih gospodarstev v občini**, kar kaže, da je primarna kmetijska usmeritev v občini živinoreja. **Premalo pa je kmetijskih gospodarstev, usmerjenih v ostale kmetijske panoge: sadjarstvo, vrtnarstvo oz. zelenjadarstvo in poljedelstvo oz. specializirano pridelavo poljščin.**

^[1] Kmetijski inštitut Slovenije (2015). Strokovne podlage za razvoj kmetijstva v Mestni občini Novo mesto. str. 13

Tudi število kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem se z leti povečuje prepočasi. Podatki kažejo, da je bilo leta 2009 ekološko usmerjenih le 7 kmetij, leta 2014 pa 10. Prav tako se z leti počasi povečujejo površine kmetijskih zemljišč pod ekološkim kmetovanjem: iz 92,4 ha leta 2009 na 103 ha leta 2014 z izjemo med leti 2009 in 2010, ko se je površina zemljišč pod ekološkim režimom zmanjšala⁴ - to je sicer le 1,3% vseh kmetijskih zemljišč, glede na podatke o rabi tal iz leta 2015.

Vir: Kmetijski inštitut Slovenije (2015)

Neugodna velikostna struktura kmetij in velika razdrobljenost kmetijskih zemljišč

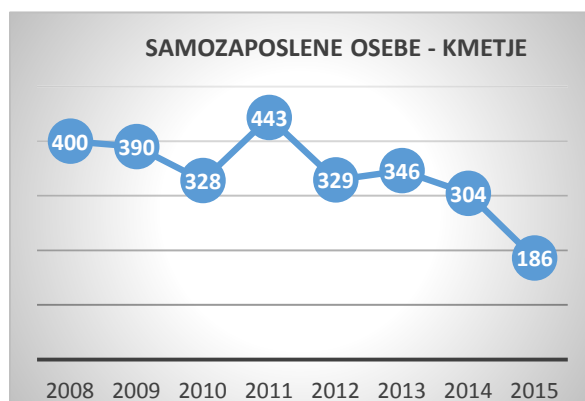
V Mestni občini Novo mesto prevladujejo majhne do srednje velike kmetije. Kar 794 (71 %) kmetijskih gospodarstev obdeluje manj kot 5 ha kmetijskih zemljišč. Te kmetije skupaj obdelajo kar 35,5 % vseh kmetijskih površin v občini. Samo 81 kmetij (7,2 %) je velikih kmetij, ki obdelujejo 10 ali več ha kmetijskih površin, kar predstavlja 32 % vseh kmetijskih zemljišč v lasti kmetijskih gospodarstev v občini.⁵ Posamezno kmečko gospodarstvo v Mestni občini Novo mesto v povprečju obdeluje 4,7 ha kmetijskih zemljišč; to je več kot leta 2000, ko je v povprečju obdelovalo 4,1 ha zemljišč, vendar je še vedno pod slovenskih povprečjem, ki znaša 6,4 ha.⁶ Velika razdrobljenost kmetijskih zemljišč onemogoča učinkovito rabo oz. obdelavo kmetijskih zemljišč na celotnem območju občine.

Nizka funkcionalna sposobnost kmetijskih gospodarstev

V Mestni občini Novo mesto je leta 2010 kmetovalo 1.121 kmetijskih gospodarstev, kar je za 20% manj kot v letu 2000 (1.402 kmetijskih gospodarstev), vendar ti obdelujejo približno enake površine (leta 2000 5.713 ha, leta 2010 5.215 ha kmetijskih zemljišč v lasti kmetijskega gospodarstva).

Glede opremljenosti kmetij s kmetijsko mehanizacijo na kmetijskih gospodarstvih v občini, je nazoren podatek o zastopanosti traktorjev na kmetiji. Kmetijska gospodarstva, ki imajo v lasti traktor, ima po pričakovanju v lasti samo 1 traktor. Takih je 74 %, 21 % jih ima v lasti 2 traktorja, 5 % pa 3 in več traktorjev. V Sloveniji je delež kmetijskih gospodarstev z 1 traktorjem nižji (60 %). Delež tistih, ki imajo v lasti 2 traktorja je višji (29 %), prav tako tistih, ki imajo v lasti 3 in več traktorje (12 %) (Popis kmetijstva 2000 in 2010, SURS). Vendar je po raziskavi mag. Dolenška ob navedenih podatkih za celotno območje občine upoštevati zastarelost kmetijske mehanizacije, zlasti traktorjev, kar je vzrok številnih nesreč s smrtnim izidom.⁷

Nizka stopnja samozaposlitve na kmetijskih gospodarstvih (dopolnilne dejavnosti)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

Dopolnilne dejavnosti na kmetiji, ki imajo zakonsko podlago v Zakonu o kmetijstvu, predstavljajo v primerjavi z drugimi oblikami samozaposlitve eno od najbolj primernih možnosti ustvarjanja novih delovnih mest na kmetiji oz. na podeželju. Nosilcu dopolnilne dejavnosti ali članom kmetije omogočajo dodajanje nove vrednosti kmetijskim pridelkom, boljše rabo proizvodnih zmogljivosti kmetije, njenih delovnih moči in izkoriščanje časa, znanja in spretnosti članov kmečke družine.

⁴ Kmetijski inštitut Slovenije (2015). Strokovne podlage za razvoj kmetijstva v Mestni občini Novo mesto. str. 25

⁵ Kmetijski inštitut Slovenije (2015). Strokovne podlage za razvoj kmetijstva v Mestni občini Novo mesto. str. 19

⁶ Kmetijski inštitut Slovenije (2015). Strokovne podlage za razvoj kmetijstva v Mestni občini Novo mesto. str. 18

⁷ KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto, 2011, Strokovno mnenje o upravičenosti sofinanciranja traktorja kot osnovnega traktorja na kmetijah, ki ne izpolnjujejo pogojev za kandidiranje za tovrstne investicije na državnih razpisih

Dopolnilne dejavnosti na kmetiji vključujejo tudi dejavnosti, ki se tradicionalno opravljajo na kmetijah in se prenašajo iz roda v rod. S tem se ta znanja ohranjajo na kmetijah in tako prispevajo k bogatitvi ponudbe slovenskega podeželja, saj so pridelki dopolnilnih dejavnosti načeloma kvalitetnejši, izdelki pa narejeni na tradicionalni način. Izdelki oz. pridelki so pridelanih iz surovin znanega porekla, zato postajajo vse bolj tržno zanimivi in kot taki so lahko konkurenčni pred industrijsko pridelanimi proizvodi.

Po podatkih SURS-a število samozaposlitev na kmetijah v MO Novo mesto skozi leta nekoliko upada. Po evidencah UE Novo mesto je bilo leta 2015 – registriranih 45 kmetij z dopolnilno dejavnostjo, v letu 2016 (marec) pa le 28. Precejšnjemu upadu števila kmetij, ki se ukvarjajo z eno ali več dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji, je botrovala v letu 2015 spremenjena zakonodaja na tem področju (nova uredba, ki je ukinila določene vrste dopolnilnih dejavnosti na kmetijah npr. vrtnarstvo in cvetličarstvo, kot tudi zaostrena davčna zakonodaja (uvedba davčnih blagajn) ter spremenjeni pogoji iz področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se nanašajo na zaposlene oz. upokojene družinske člane v povezavi z možnostjo opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Po zadnjih podatkih (območna upravna enota, kmetijsko gozdarski Zavod) je zaznati porast zanimanja za registracijo dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, zlasti iz področja predelave primarnih kmetijskih pridelkov.

5. PROSTOR MO NOVO MESTO

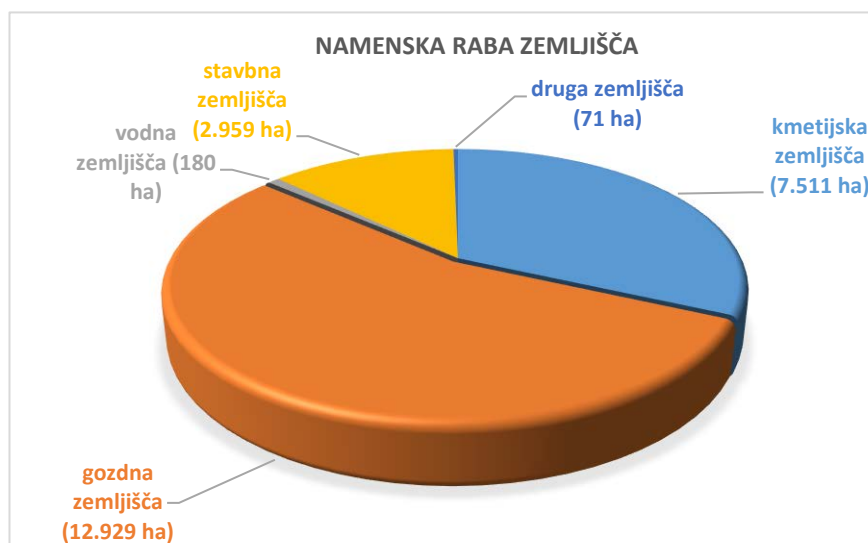
5.1. Stanje in težnje v prostoru

Temeljne prostorske kakovosti na območju MO Novo mesto se kažejo v:

- vlogi Novega mesta kot regijskega in nacionalnega ter močnega gospodarskega in univerzitetnega središča,
- enakomerno razporejenem omrežju lokalnih središč, kot so Otočec, Velike Brusnice, Gabrje, Dolž, Stopiče, Birčna vas, Uršna sela in Podgrad,
- tradicionalni kmetijski kulturni krajini na posameznih predelih občine (vinogradniška območja - Podgorje, Ljuben),
- razmeroma velikem deležu naravno ohranjenih območij (Gorjanci, obvodni svet Krke in pritokov in zunaj večjih središč),
- razmeroma neonesnaženem okolju,
- potencialih za razvoj turizma (Otočec, Gorjanci s Podgorjem in Gabrje kot izhodiščna točka za obisk Gorjancev ter dopolnilne dejavnosti na podeželju in vinogradniška območja).

Za območje MO Novo mesto je od leta 2009 naprej v veljavi Občinski prostorski načrt s spremembami in dopolnitvami (Uradni list RS, št. 101/09 in nadaljnji), ki je krovn in hierarhično najvišji prostorski akt - v nadalj.: OPN.

Poleg OPN so za nekatere posamezne enote urejanja prostora sprejeti izvedbeni občinski podrobni prostorski načrti – v nadaljevanju: OPPN. Območje občine obsega 236 km² in 98 naselij. Od 236 km² površine je 7511 ha kmetijskih zemljišč, 12929 ha gozdnih zemljišč, 180 ha vodnih zemljišč, 2959 ha stavbnih zemljišč in 71 ha drugih zemljišč.

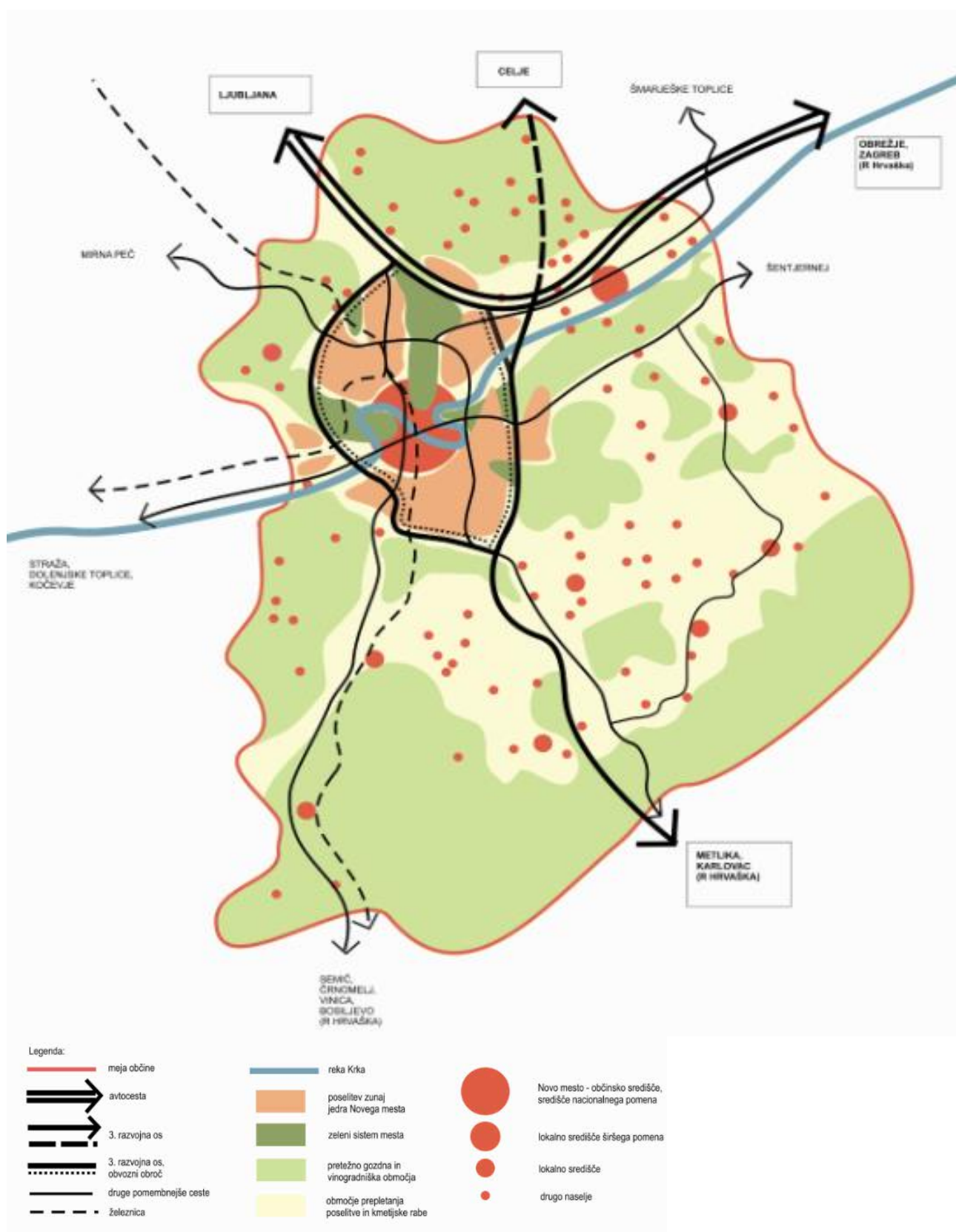

Vir: Mestna občina Novo mesto, OPN 2009

V letu 2008, ko je bil v veljavi dolgoročni in srednjeročni prostorski plan od leta 1986 do 2000 je bilo v občini 1804 ha stavbnih zemljišč. Z uveljavitvijo OPN se je delež stavbnih zemljišč povečal na 2959 ha.

Največ stavbnih zemljišč za gradnjo stanovanj, gospodarske cone ter centralne in poslovne dejavnosti je z uveljavitvijo OPN pridobilo naselje Novo mesto.

Z OPN so se tako zagotavljajo nove površine za gradnjo stanovanj (S), za proizvodne dejavnosti (I), za centralne dejavnosti (C) kot so raznovrstne poslovne dejavnosti in družbena infrastruktura, za turizem, šport in rekreacijo (B), za zelene površine (Z) in infrastrukturo (P, T, E, O).

Slika 1: Koncept prostorskega razvoja občine

Vir: Strategija prostorskega razvoja, Občinski prostorski načrt Mestne občine Novo mesto, 2009

Stanje in težnje na področju poselitve:

Nedorečena vloga in podoba naselij v MO NM: Novo mesto kot regionalno središče nacionalnega pomena ne izkorišča dovolj svojih razvojnih potencialov, deli občine ostajajo nezadostno opremljeni s prometno in komunalno infrastrukturo in imajo tudi neenakomerno porazdelitev in raven družbene infrastrukture. Novo mesto se komajda uvršča med regionalna središča nacionalnega pomena, saj nima dovolj regijskih in državnih programov. Poleg tega je nedorečen prehod urbanega dela Novo mesto v obrobje, ki je v nasprotju z drugimi regionalnimi središči v Sloveniji izrazito ruralizirano in hkrati ni ohranilo tradicionalnih vzorcev poselitve, saj se v širšem prostoru mesta prepletajo podeželski in predmestni tip poselitve. Naselja Velike Brusnice, Otočec ter Stopiče, Gabrje in nekatera druga večja središča še nimajo dovolj prepoznavnih funkcij in podobe (položaj na območju MO Novo mesto in širše), se ne povezujejo v skladno omrežje in v nekaterih primerih nimajo ustreznih povezav - medsebojnih, z Novim mestom in s sosednjimi občinami. Poleg tega je raven družbene infrastrukture (razvitost, opremljenost) v teh središčih zelo različna.

Zadostne prostorske rezerve za razvoj dejavnosti in primanjkljaj komunalno opremljenih zemljišč:

Z uveljavitvijo OPN MONM konec leta 2009 so bila v Novem mestu in ostalih pomembnejših središčih določena nova stavbna zemljišča za stanovanja in za razvoj obrti in podjetništva ter poslovno-storitvenih dejavnosti. Za nekatere od teh lokacij so bili v preteklih letih že sprejeti podrobnejši prostorski načrti, ki pa še niso realizirani, zato v Novem mestu in preostalih večjih središčih MONM primanjkuje komunalno urejenih stavbnih zemljišč za stanovanja in za razvoj obrti in podjetništva ter poslovno-storitvenih dejavnosti. V prihodnosti bo potrebno zato zagotoviti finančne vire za komunalno opremljanje zemljišč, ki je osnovna naloga občine.

Z OPN so v Novem mestu in v bližini večjih naselij, predvsem širše območje Novega mesta, ter Birčna vas, pa tudi v naseljih, kjer so potrebne gospodarske cone za lokalne potrebe - Velike Brusnice, Stopiče, Gabrje in širše območje Rateža, določene površine za nove gospodarske cone, ki pa še niso komunalno opremljene. Površin za gradnjo novih stanovanj zlasti za organizirano skupinsko gradnjo in za gradnjo na večjih, sklenjenih površinah, kjer bi lahko realizirali prostorsko in ekonomsko racionalnejše tipe gradnje je dovolj, ker pa zemljišča še niso komunalno opremljena so pogoste potrebe za spremembo enostanovanjskih hiš v večstanovanjske, s čimer se manjša bivalni standard. Zaradi pomanjkanja komunalno opremljenih gradbenih parcel je še vedno prisoten trend naseljevanja v zidanicah in s tem potreba po spremembi namembnosti zidanic v počitniške ali celo stanovanjske objekte. Zemljiška politika tako s svojimi ukrepi zaostaja za potrebami, več bo potrebno postoriti na pridobivanju in opremljanju zemljišč za gradnjo.

Spreminjanje značilnega vzorca poselitve in prostorske identitete: obstoječi poselitveni vzorci so ogroženi s suburbano, predvsem z razpršeno gradnjo na robovih naselij in v odprtem prostoru med posameznimi naselji. Razpršena gradnja je zaradi pomanjkljive komunalne opremljenosti na kraških tleh vzrok za onesnaženje okolja. Posledica so izgubljanje strukturnih in morfoloških značilnosti naselbin in kakovostne arhitekture in programsko-funkcionalno nedorečena struktura naselij ter onesnaženost okolja. Za omilitev pojava so bile z uveljavitvijo OPN po vseh naseljih občine dodane nove površine za širitev naselij in zaokrožitev naselij ter vključitev razpršene gradnje na robovih naselij v območja naselij. Izven območij naselij novih gradenj OPN ne dopušča. Izjema je poselitev v vinogradniških območjih, ki je v OPN prepoznana kot avtohtona razpršena poselitev z značilno kulturno krajino, praviloma vidno izpostavljena in pomembna prvina prostorske prepoznavnosti (Trška gora, Ljuben, Drganja Sela, Cerovec, Kamenje, Velike Brusnice, idr.) Pri poselitvi na vinogradniških območjih gre za avtohtone vzorce, razpršenost pa je posledica specifičnosti tehnologije obdelave vinogradov. Zaradi neustrezne ponudbe kakovostnih stanovanj in zaradi visokih cen stanovanj se pojavlja vse več pobud za spremembo namembnosti zidanic v stanovanjske ali počitniške objekte. Nelegalno spremenjena namembnost objektov, prizidki, morfološko neustrezne prenove in novogradnje, ki zgoščajo pozidavo teh območij, povzročajo razvrednotenje podobne vinogradniških območij (zgoščevanje pozidave, predimenzionirani objekti, neustrezne namembnosti) in okoljske probleme (neustrezna komunalna opremljenost). Nekateri vinogradi se ob menjavi generacij zaraščajo, v nekaterih pa lastniki posekajo trte. Vinogradniška območja so zanimiva za preživljanje prostega časa, pa tudi za razvoj turistične ponudbe (oddajanje bivalnih zidanic kot počitniških objektov v najem, vinotoči), vendar pa so prostorski ukrepi za ohranitev sedanjega obsega in strukture vinogradniških območij zelo omejeni. Za ohranjanje krajinskih značilnosti teh območij je nujno povezovanje ciljev in ukrepov na področju varstva narave in kulturne dediščine ter kmetijstva, kar se še ne uveljavlja v zadostni meri. Kmetijski sektor ima na razpolago nekatere ukrepe (subvencije, spodbude, delovanje svetovalne službe), s katerimi bi bilo mogoče razmere nekoliko izboljšati, vendar pa se je treba zavedati, da je problematika vinogradniških območij v veliko večji meri povezana s poselitvijo kot s kmetijstvom. Za reševanje problematike vinogradniških območij je pomemben dvig zavedanja o kakovosti tradicionalnih kulturnih krajin in o dolgoročnih posledicah v širšem prostoru, ki jih povzročijo prevelika gostota, spremembe namembnosti, neustrezna komunalna opremljenost teh območij.

Poseben problem na področju razpršene gradnje, ki degradira prostor, so romske naselbine. Večina romskih naselij je zgrajenih brez ustrezne dokumentacije in potrebnih dovoljenj. Za posamezna naselja so bili sprejeti prostorski načrti, ki se upoštevajo le deloma, izjema je naselje Žabjak, ki ni urejeno s prostorskim aktom – poselitev se odvija na kmetijskih in gozdnih zemljiščih v območju izključne rabe za obrambo. Posamezna naselja so različno urejena in komunalno opremljena. Načrtna gradnja skladno s predhodno sprejetimi zazidalnimi načrti je bila izvedena samo v naselju Brezje ter deloma v Šmihelu in Ruperč vrhu. Ne glede na sprejete ukrepe, zazidalne in ureditvene načrte in možnost legalne gradnje prebivalci gradijo naprej po svoje in širijo obstoječa naselja. Stanje v naseljih, za katera je urejena prostorska dokumentacija, ne odstopa bistveno (na bolje) od stihijsko nastalih naselij. Kjer so locirana večja romska naselja, je evidentna težavnost sobivanja.

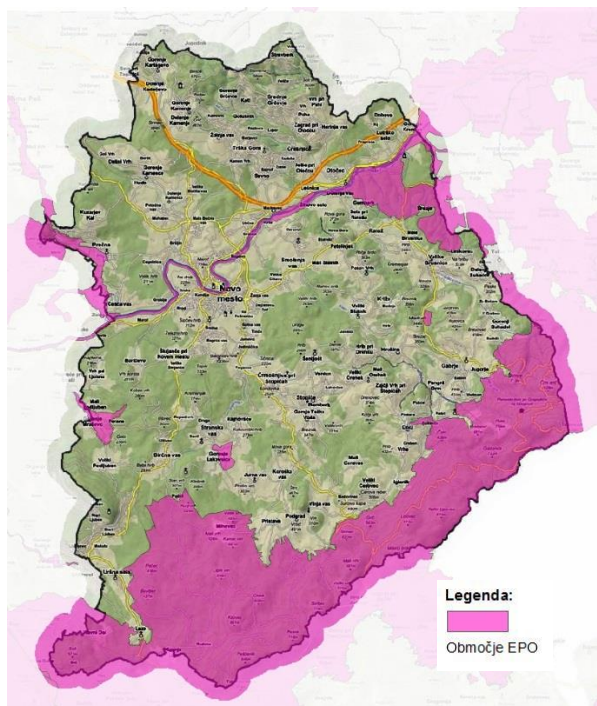
Stanje in težnje na področju krajine:

Razvojne razlike med urbanim okoljem in podeželjem: komunalna opremljenost podeželskih naselij je pomanjkljiva (nepopolni sistemi, neustrezni in dotrajani materiali), kar je zlasti opazno na območjih razpršene gradnje. V pomembnejših naseljih so bile z uveljavitvijo OPN določene večje površine za širitev, vendar pa je zaradi komunalne neopremljenosti predpisano urejanje z občinskimi podrobnimi prostorskimi načrti. Le ti še niso sprejeti, ker ni izraženega interesa za njihovo pripravo s strani lastnikov oziroma investitorjev. V nekaterih naseljih, zlasti v bližini Novega mesta in drugih večjih središč, se pojavljajo konfliktna situacija zaradi spreminjanja vaških naselij v primestna naselja. Z rastjo števila novih stanovanjskih hiš nekatere kmetije nimajo več ustreznih prostorskih možnosti za širitev, po drugi strani pa je kmetijska dejavnost moteča za nove prebivalce vasi, ki izgubljajo svoj ruralni značaj.

Ohranjanje prepoznavnosti krajine: dolenska krajina z obdelovalnimi terasami, drobno parcelno strukturo, v izmenjavanju gozda z obdelovalnimi površinami in poselitvijo, ponekod z izrazitimi arhitekturnimi členi, je na nekaterih območjih še dobro ohranjena. Nekateri deli območja občine so posebej vredni nadaljnjega ohranjanja in vzdrževanja – kot bivanjska kakovost in kot ena od podlag za trženje (turizem na podeželju, ogledi dediščinskih objektov). Kmetijstvo je najpomembnejši dejavnik, ki je oblikoval in ki še danes vzdržuje kulturno krajino Dolenjske (vinogradniška območja, njivske krajine z izmenjavo različnih kultur in preplet z gozdnimi površinami, obdelovalne terase, drobna parcelna struktura ipd.). Pri tem je pomembno, da je v tem pogledu najpomembnejša mala kmetija (drobna posest, razdrobljenost, slaba socialna struktura ipd.), ki je hkrati tudi najprimernejša za uveljavljanje sekundarnih dejavnosti na podeželju. Za ohranitev in nadgradnjo potencialov teh kmetij bi morali na državni ravni zagotoviti ustrežnejše sistemske rešitve (zlasti povezovanje različnih sektorjev – kmetijstvo, turizem, varstvo kulturne dediščine, varstvo narave ipd.).

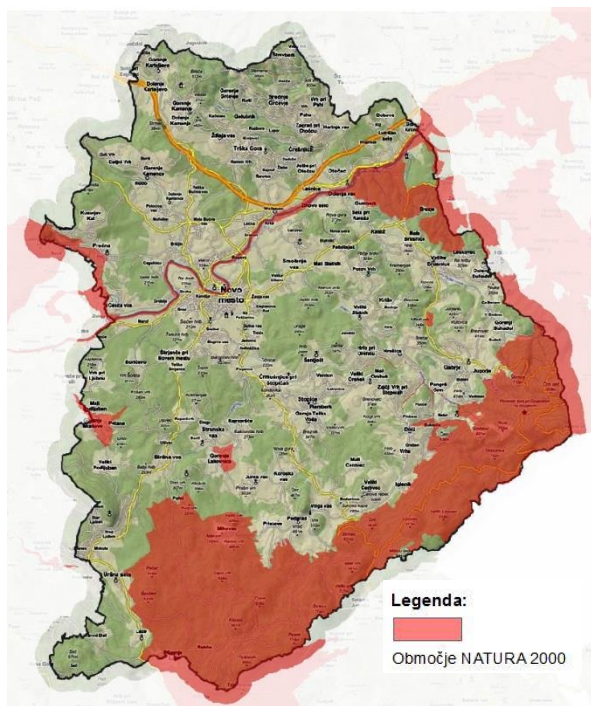
5.2. Območja z varstvenim režimom

Na območju MO Novo mesto se nahaja 16 zavarovanih območij. Od tega jih 16 leži le na območju MO Novo mesto, medtem ko se dve (Reka Temenica in Luknja) delno nahajata tudi na območju Občine Straža. Na območju MO Novo mesto se nahaja tudi devet posebnih varstvenih območij – NATURA 2000 območja. Od tega se le dve območji (Kotarjeva prepadna in Gabrje – Brusnice) v celoti nahajajo na območju MO Novo mesto. Preostala segajo na območje MO Novo mesto le delno.

Slika 2: Ekološko pomembnejša območja v MO Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2016.

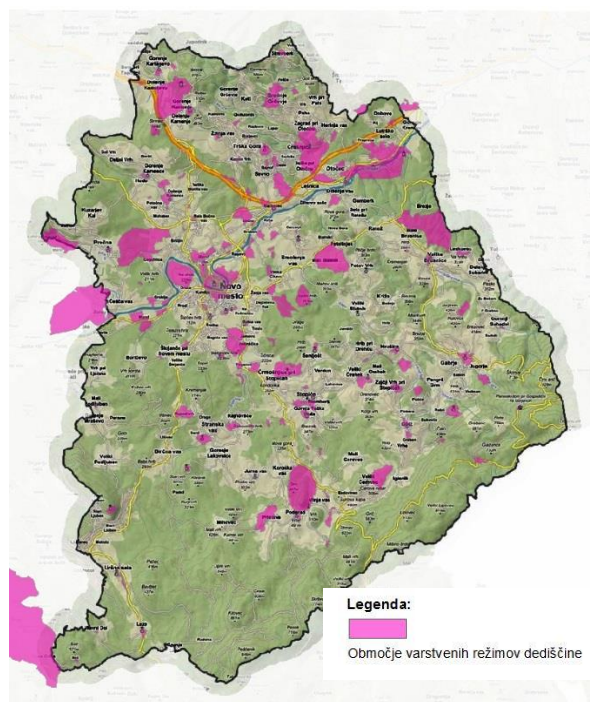
Slika 3: Območja Natura 2000 v MO Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2016.

Slika 4: Območje naravnih vrednot v MO Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2016.

Slika 5: Območja varstvenih režimov dediščine v MO NM

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2016.

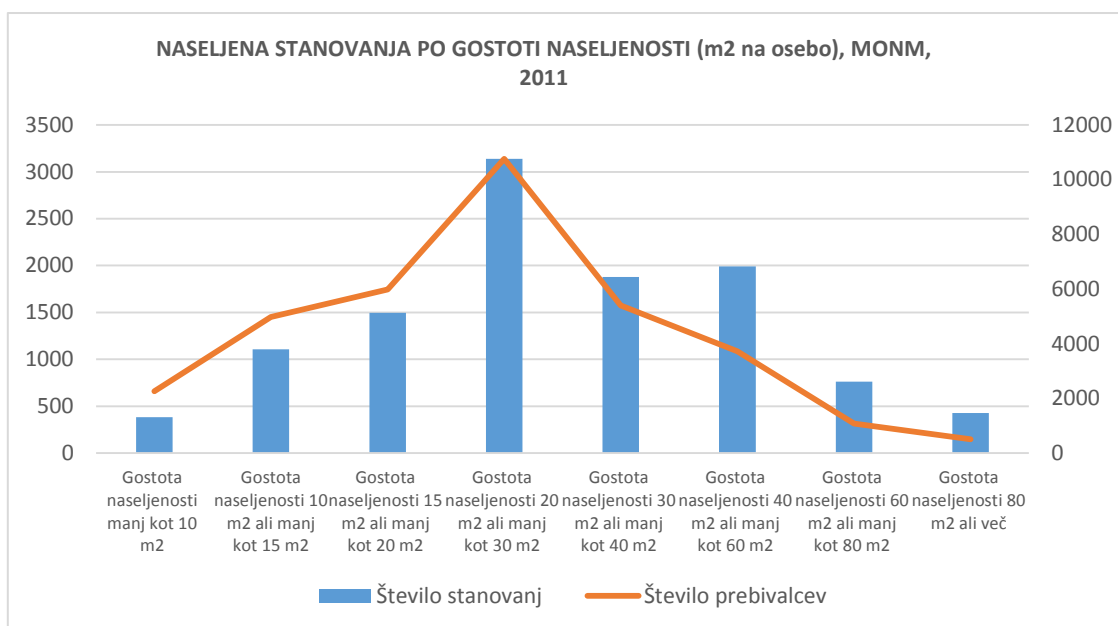
5.3. Stanovanjski fond

Prostih stanovanj in kapacitet za gradnjo novih je še vedno dovolj

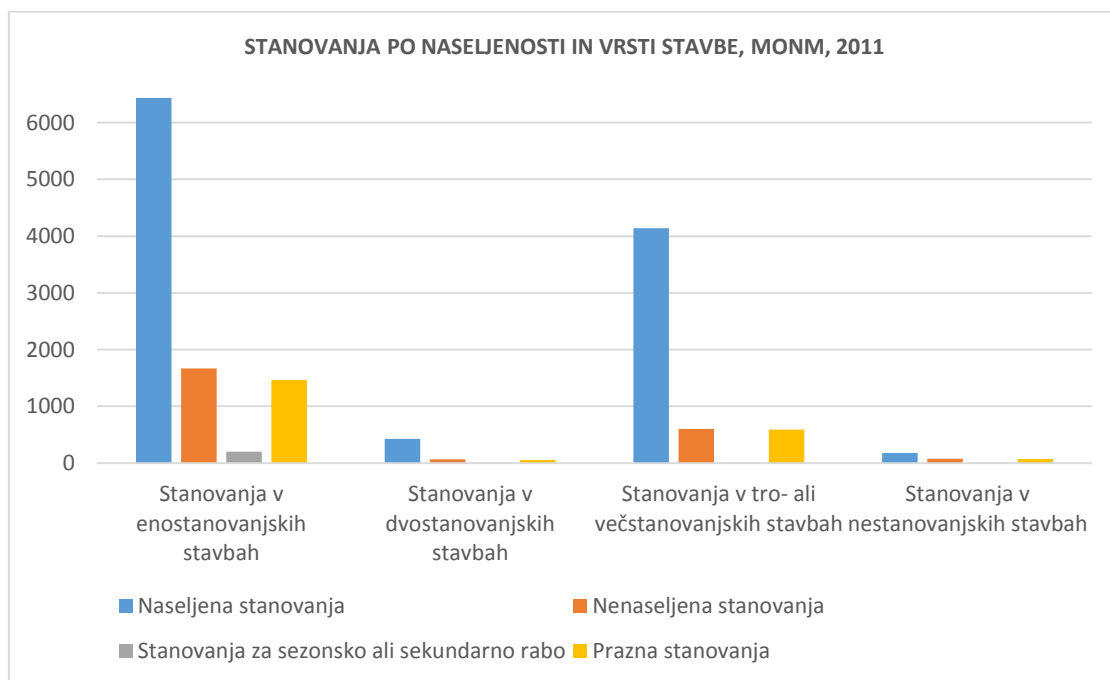
Po projekcijah prebivalstva ob predpostavki 500 priselitev na leto v Mestno občino Novo mesto je ocena za leto 2030 48.892 prebivalca (leta 2020 45.817 prebivalcev). Leta 2008 je bilo 35.570 prebivalcev, v letu 2015 jih je bilo po podatkih statističnega urada 36.371. Število prebivalstva se torej veča, vendar počasi.

Po popisu stanovanj iz leta 2011 je v Mestni občini Novo mesto v MONM je bilo leta 2011 (stanje na dan 1. 1.) 13.593 stanovanj, od tega 11.181 (87,4 %) naseljenih in 2.412 (12,6 %) nenaseljenih stanovanj. Celotna uporabna površina stanovanj meri 111.1161 m², od tega 946.462 m² (85,2 %) znotraj naseljenih stanovanj, in 164.700 m² (14,8 %) znotraj nenaseljenih stanovanj. Razmerje med uporabno površino naseljenih stanovanj in skupnim številom prebivalcev znaša 26,1 m², medtem ko je razmerje med uporabno površino vseh stanovanj in skupnim številom prebivalcev nekoliko višje, in sicer 30,6 m². Izračunana povprečna velikost stanovanja znaša 81,7 m². Večina stanovanj je v urbanih naseljih.⁸

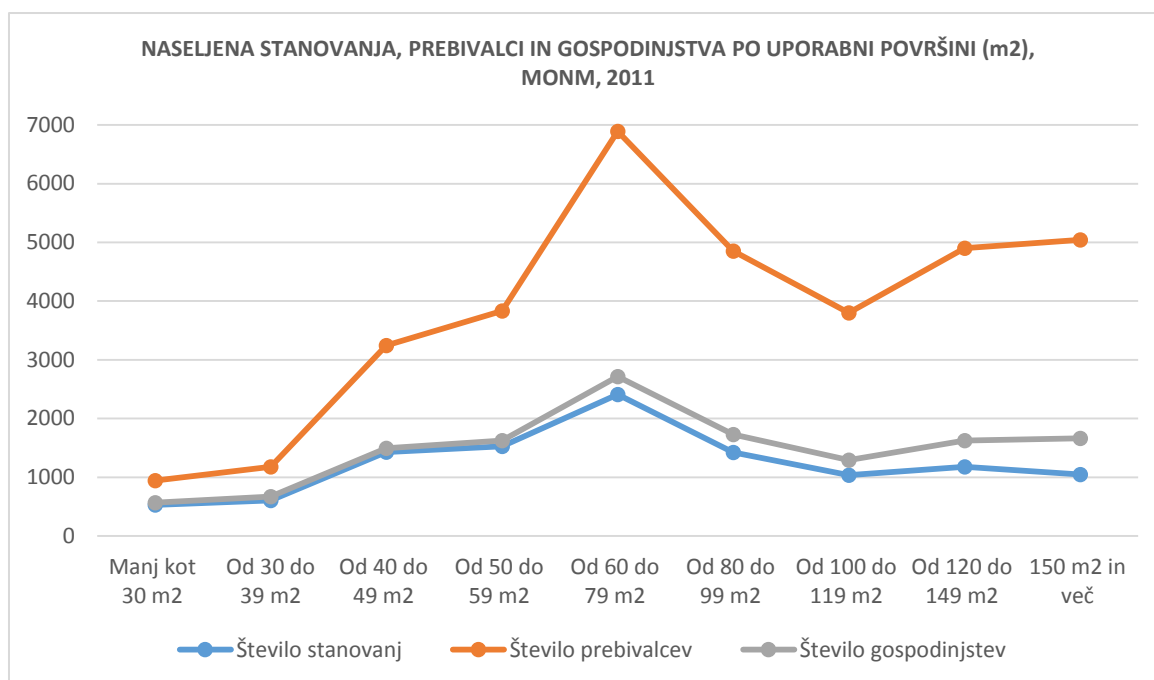
⁸ Urbanistični inštitut RS. 2016. Novelacija študije potreb po stanovanjih.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015. Urbanistični inštitut RS, 2016

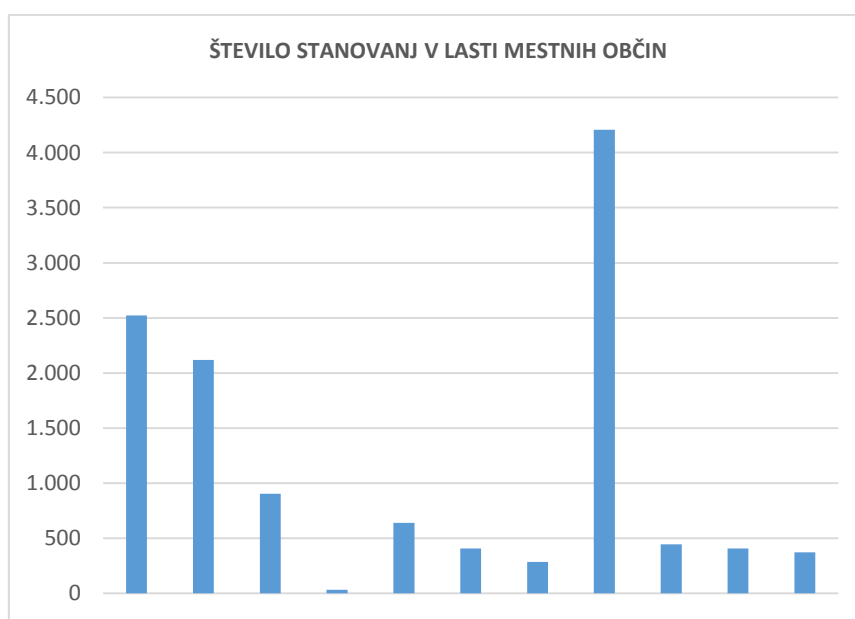

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015. Urbanistični inštitut RS, 2016

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015. Urbanistični inštitut RS, 2016

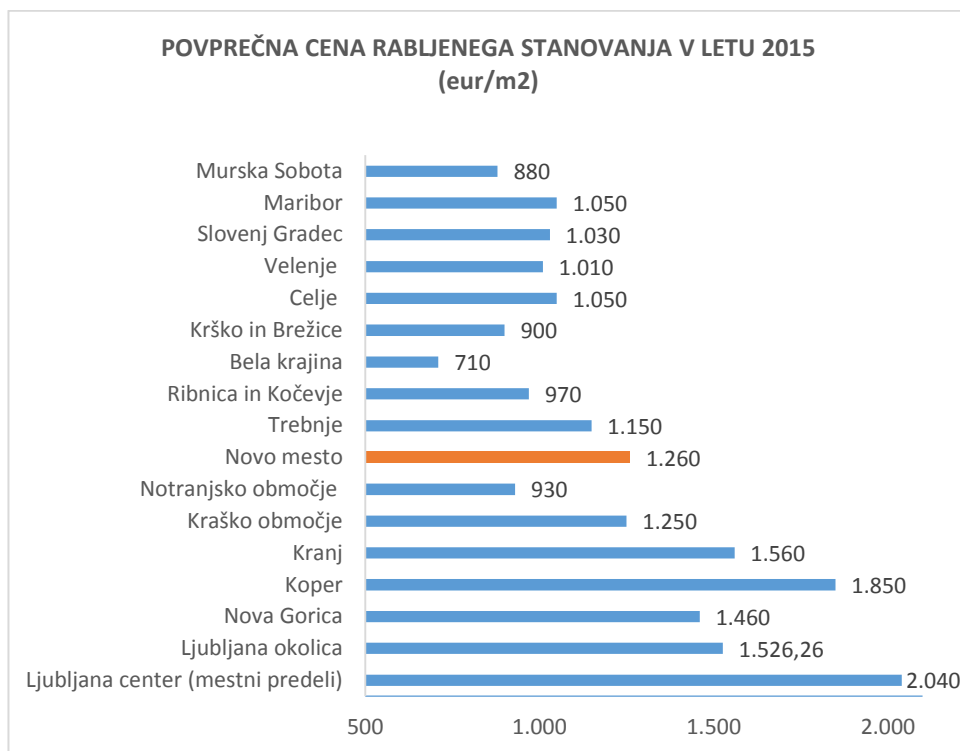
V obstoječih občinskih aktih je **na razpolago 14 lokacij, kjer je še možna večstanovanjska gradnja**. Mestna občina ima **v lasti 33 neprofitnih stanovanj**, od tega jih je bilo 9 v letu 2015 nezasedenih.

Vir: Podatki o stanovanjih v javni lasti MO. ZMOS.2016

Problematika, s katero se MO Novo mesto še vedno srečuje je pomanjkanje stanovanj v urbanih naseljih, nedosegljivost ustreznih stanovanj za različne skupine uporabnikov zaradi visokih cen, **programska in infrastrukturna neopremljenost nekaterih obstoječih stanovanjskih sosesk** ter dotrajanost posameznih objektov.

V Novem mestu je povprečna cena rabljenega stanovanja v letu 2015 znašala 1.260 eur/m² (upoštevana je prodaja 101 stanovanj, povprečno leto gradnje 1978, povprečna uporabna površina 48 kvadratnih metrov. Cena se je v primerjavi z letom 2014 znižala za 3 %.⁹

Vir: Geodetska uprava RS (2016). Poročilo o slovenskem trgu nepremičnin za leto 2015

⁹ Geodetska uprava RS. 2016. Poročilo o slovenskem trgu nepremičnin za leto 2015.

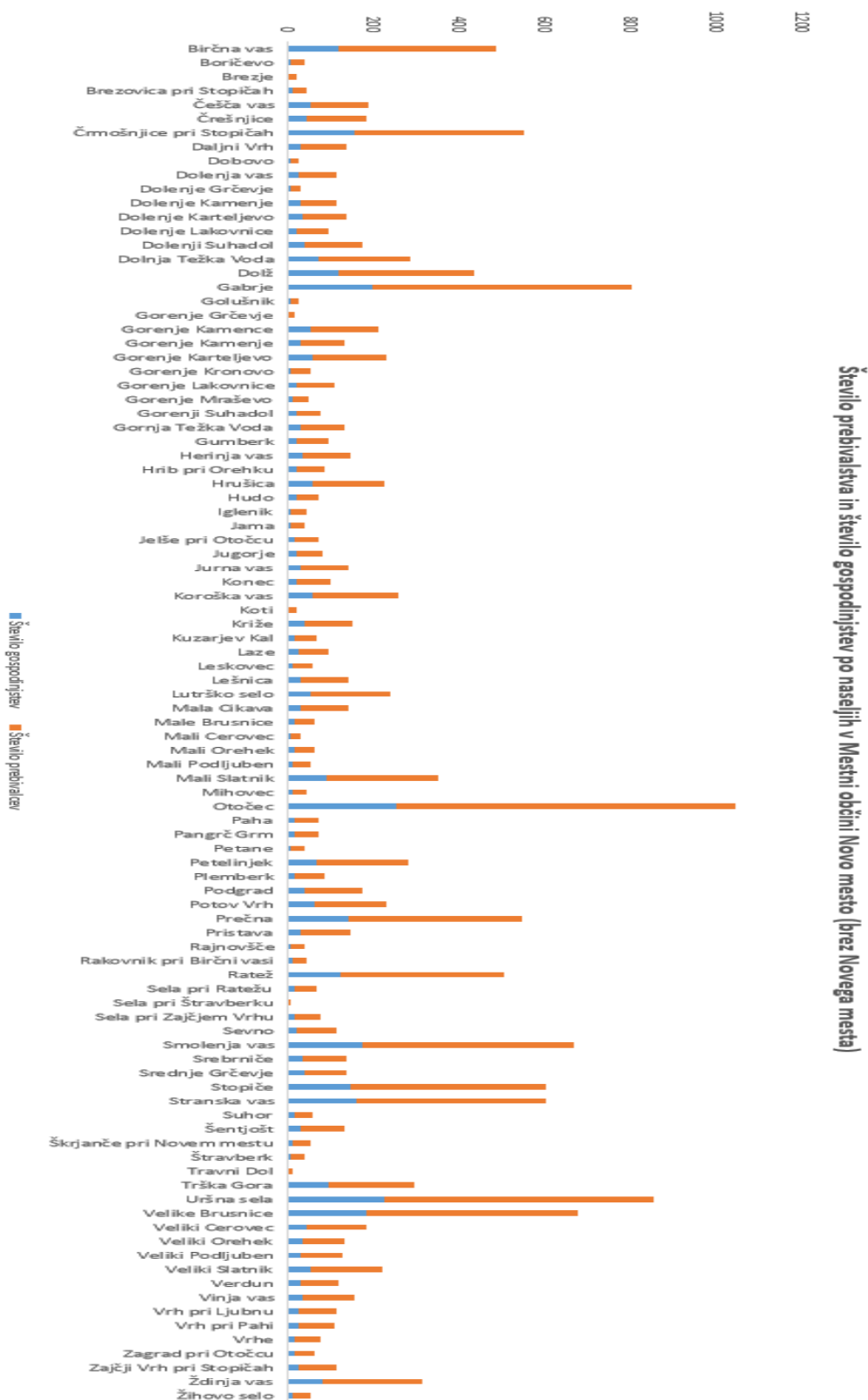
5.4. Naselja v MO Novo mesto

Gostota poselitve naselij¹⁰

Naselja, kjer je večja gostota poselitve so še vedno podhranjena s storitvenimi funkcijami in družabnim življenjem

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je leta 2015 (stanje na dan 1. 1.) v 98-ih naseljih MONM živel 36371 ljudi, od tega 18048 moških in 18323 žensk. 64 % (23317) prebivalcev MONM je živel v Novem mestu. Poleg največjega naselja Novo mesto po številu prebivalcev izstopajo še druga večja naselja, in sicer Otočec (788), Uršna sela (630), Gabrje (603), Smoljenja vas (494) Velike Brusnice (494), Stopiče (456), Stranka vas (441), Prečna (403), Birčna vas (366). Najmanj prebivalcev je v naseljih Brezje (18), Koti (18), Gorenje Grčevje (12) in Sela pri Štravberku (7).

V MONM je bilo leta 2015 13913 gospodinjstev, povprečna velikost gospodinjstva je bila 2,6. 68 % (9411) gospodinjstev je bilo v Novem mestu, sledijo Otočec (256), Uršna sela (226) in Gabrje (200). Najmanj gospodinjstev je bilo v naseljih Koti (6), Gorenje Grčevje (5), Brezje (4), Sela pri Štravberku (4) in Travnji dol (4). Največja povprečna velikost gospodinjstva je bila v naselju Brezje (4,5), najmanjša pa v naselju Mali Cerovec (1,7).

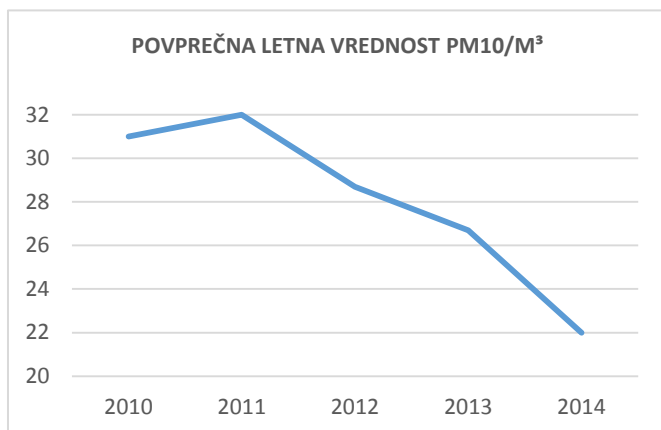
¹⁰ Urbanistični inštitut RS. 2016. Novelacija študije potreb po stanovanjih.

6. SKRB ZA OKOLJE

6.1. Kakovost zraka

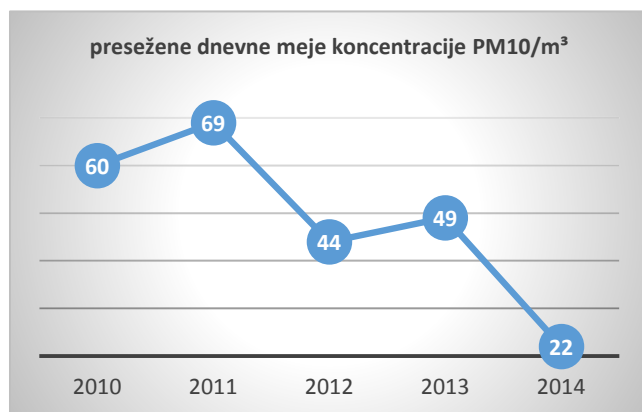
Kakovost zraka, ki ga vdihavamo je pod povprečjem

Velik okoljski problem postaja onesnaženje zraka s PM10 delci, ki je deloma posledica kotlinske lege mesta z značilno neugodnimi zimskimi klimatskimi pogoji, v katerih se obremenitve zaradi malih in zastarelih kurišč na biomaso in prometa stopnjujejo. Redne meritve prekoračitve PM10 delcev, ki se izvajajo na merilnem mestu ARSO na Žibertovem hribu so pokazale, da v Novem mestu prihaja do prekoračitev mejnih vrednosti, predvsem v času kurilne sezone.

Vir: Letna poročila ARSO.

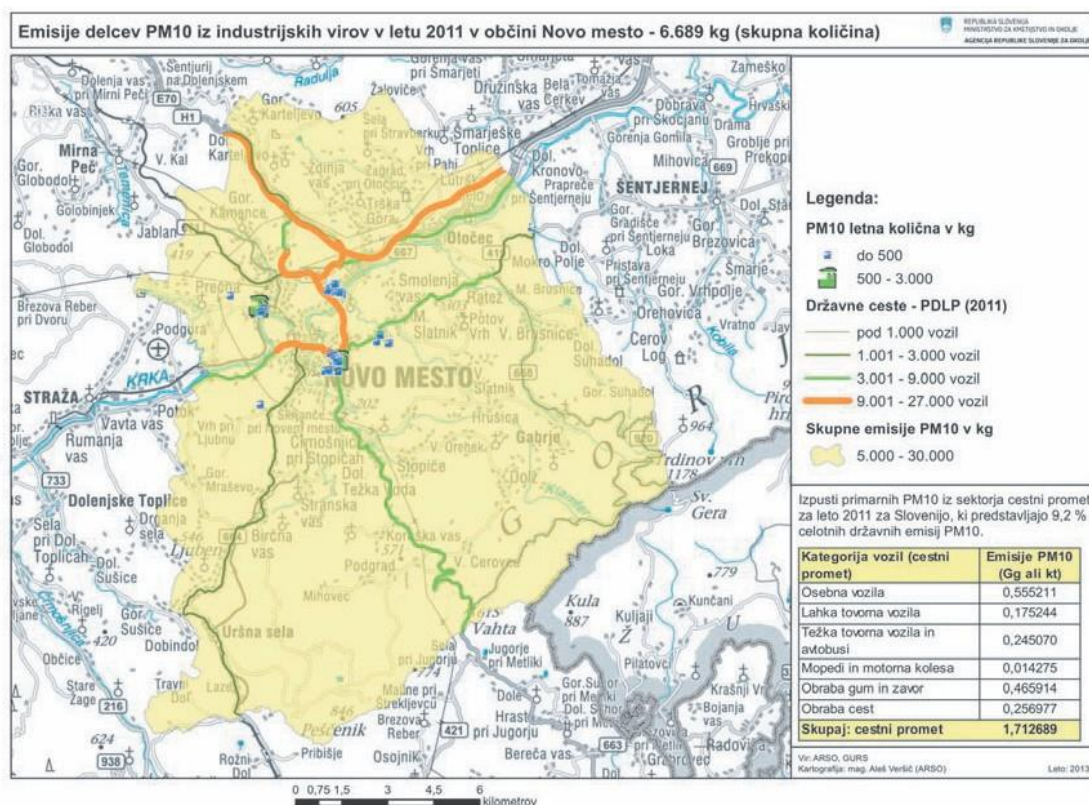
Izmerjena povprečna letna vrednost delcev PM10 v zraku je na merilnem mestu Novo mesto v letu 2010 znašala 31 mikrogramov PM10/m³ zraka, tako da povprečna letna mejna koncentracija ni bila prekoračena, vendar pa je bilo preseženo letno dovoljeno število prekoračitev mejne dnevne koncentracije (60-krat). V letu 2011 pa 70-krat; Leta 2012 je povprečna koncentracija v Novem mestu znašala 28,7 dnevne pa so bile prekoračene 44-krat. Leta 2013 je povprečna koncentracija PM 10 v Novem Mestu znašala 26,7, dovoljena koncentracija pa je bila presežena 49-krat. V letu 2014 je bilo stanje bistveno boljše, saj so bile dnevne mejne koncentracije presežene samo 22-krat, povprečna letna koncentracija pa je znašala 22 mikrogramov PM10/m³. Povprečna letna mejna koncentracija v Novem mestu torej od začetka meritev delcev PM10 ni bila nikoli prekoračena, vsako leto (z izjemo 2014 pa je bilo prekoračeno letno dovoljeno število prekoračitev mejne dnevne koncentracije).¹¹

Vir: Letna poročila ARSO.

Zaradi prekoračitev je celotno območje Mestne občine Novo mesto razglašeno za degradirano območje. Sprejet je bil tudi vladni Načrt za kakovost zraka, po katerem se bo izvajal program ukrepov, ki bodo stanje izboljšali.

¹¹ Inštitut za ekološke raziskave (osnutek 2015). Občinski program varstva okolja Mestne občine Novo mesto, str.21

Slika 6: Prikaz emisij delcev PM 10 industrije in prometnih obremenitev državnih cest v letu 2011

Vir: Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Novo mesto

6.2. Kakovost voda¹².

Kemijsko stanje Krke na odseku Soteska-Kronovo je v letu 2008 in 2009 ocenjeno kot slabo (presežene vrednosti tributilkositrovih spojin). Vzrok kemijske neustreznosti so industrijske odpadne vode (verjetno gre za enkratni dogodek, saj se je kemijsko stanje izboljšalo in je leta 2010, 2011, 2012 in 2013 ocenjeno kot dobro). Ekološko stanje Krke je bilo v obdobju 2002 -2010 ocenjeno kot dobro oz. zelo dobro, prav tako v kasnejših letih do 2013.

Fizikalni in kemijski parametri za življenje salmonidnih vrst rib v reki Krki so bili, kar se tiče mejnih vrednosti, leta 2005 in 2007 ocenjeni kot neustrejni (premajhna količina raztopljenega kisika). Priporočene vrednosti kakovosti voda za življenje sladkovodnih vrst rib v obdobju 2005-2010 so bile ocenjene kot neustrezne (parametra, ki sta najpogostejše presegala priporočene vrednosti sta nitrit in amonij). Stanje se je leta 2011 izboljšalo, saj so vzorci ustrezali mejnim vrednostim tako v zgornjem delu kot od izliva Bršljinskega potoka do izliva Krke v Savo, ne pa tudi priporočenim vrednostim. Enako so izmerili v letih 2012 in 2013. V letu 2014 se na spodnjem odseku (od izliva Bršljinskega potoka do izliva Krke v Savo) stanje izboljšalo, saj je voda ustrezala tako mejnim kot priporočenim vrednostim. V zgornjem delu pa kakovost ni ustrezala priporočenim vrednostim Povprečje nitritov je znašalo 0.013 mg/l, amonij pa ni bil presežen.

Kemijsko stanje vodotoka Prečna je bilo v letu 2008 ocenjeno kot dobro z visoko stopnjo zaupanja, medtem ko je bilo ekološko stanje ocenjeno kot zmerno, zaradi obremenjenosti z nitrati. Leta 2009 sta bila tako kemijsko kot ekološko stanje ocenjena kot dobra. V letih 2010, 2011, 2012 in 2013 je bila Prečna v dobrem kemijske in zelo dobrem ekološkem stanju (dopolnjeno s podatki iz Ocen stanja rek v Sloveniji v letih 2009 do 2013).

Kemijsko stanje talne vode vodnega telesa Dolenjski kras je v obdobju 2005-2010 sicer ocenjeno kot dobro s srednjo ravniyo zaupanja, vendar na nekaterih merilnih mestih (izvir Krke) prihaja do občasnega preseganja standardov kakovosti za posamezne pesticide (prisotno je onesnaženje s pesticidi). Leta 2011 je bilo kemijsko stanje vodnega telesa dobro, a je bilo 5,9 % vzorcev neustreznih. Zaradi večjega onesnaženja s pesticidi na izviru Krke med leti 2007 in 2009 so v letu 2010 povečali frekvenco odvzema vzorcev za spremljanje stanja na izviru. Izvir Krke je bil v letu 2011 izrazito onesnažen s terbutrinom, ki je bil prisoten v šestih od sedmih zajetih vzorcev, v vseh je bil standard kakovosti presežen. Maksimalna vrednost terbutrina

¹² Inštitut za ekološke raziskave (osnutek 2015). Občinski program varstva okolja Mestne občine Novo mesto, str.21-23

(0,53 µg/L) je bila izmerjena 26. 9. 2011. V istem letu so na izviru beležili tudi druge pesticide kot so metolaklor, atrazin, prometrin in preseženo vsoto pesticidov. V letih 2012 in 2013 je bilo stanje dobro ter vsi vzorci ustrezni.

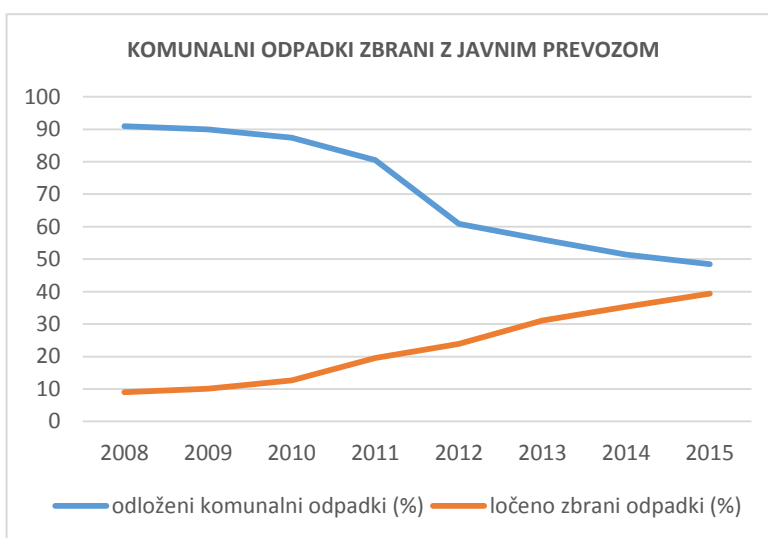
6.3. Kvaliteta tal ¹³

V MO Novo mesto imamo razmeroma neonesnažena tla.

Vzorčenje onesnaženosti tal na območju MO NM je prostorsko (štiri vzorčne točke) in časovno omejeno. Vzorčenje tal je bilo izvedeno na merilnih mestih Novo mesto, Dolenje Karteljevo, Gornja Težka voda (1994), Žihovo selo (2001) in Bršljin (2004). Vsebnost večine parametrov onesnaževal je pod mejo detekcije, oz. pod mejo določljivosti. V štirih primerih pa je dosežena, oziroma presežena mejna vrednost: Žihovo selo (kobalt in atrazin), Novo mesto (PCB), Bršljin (kobalt).

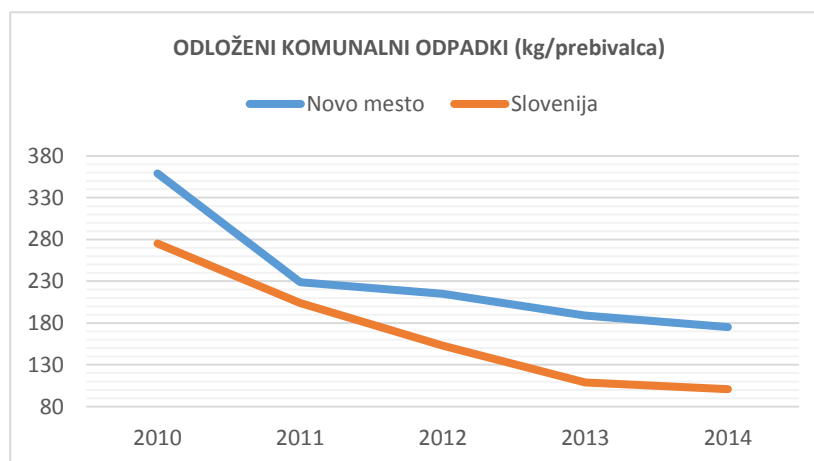
6.4. Ravnanje z odpadki

Na celotnem območju občine je postavljenih 2.637 zabojnikov za mešane komunalne odpadke, 1.436 zabojnikov za embalažo, 776 zabojnikov za papir, 538 zabojnikov za steklo in 705 zabojnikov za biološke odpadke. Skupno število zabojnikov iz leta v leto narašča (v letu 2015 6.092 zabojnikov), saj je osveščanje in ozaveščanje o pomenu ločevanja odpadkov vedno boljše.¹⁴ **Količina zbranih komunalnih odpadkov, zbranih z javnim odvozom se vsako leto zmanjšuje**, saj je od leta 2008 (15.505 ton) do leta 2015 (11.848 ton) padla kar za 23,6 %.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

Količina odpadkov je do leta 2009 rahlo naraščala, od let 2010 do 2015 pa je **vsako leto upadla**. Letna količina odloženih odpadkov na prebivalca oziroma se je iz 359 kg/prebivalca leta 2010 zmanjšala na 175 kg kg/prebivalca v letu 2014.

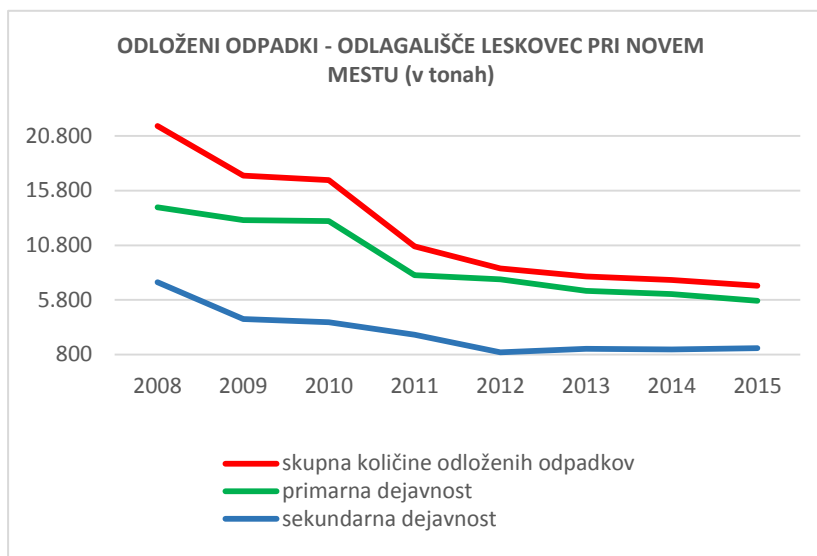

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

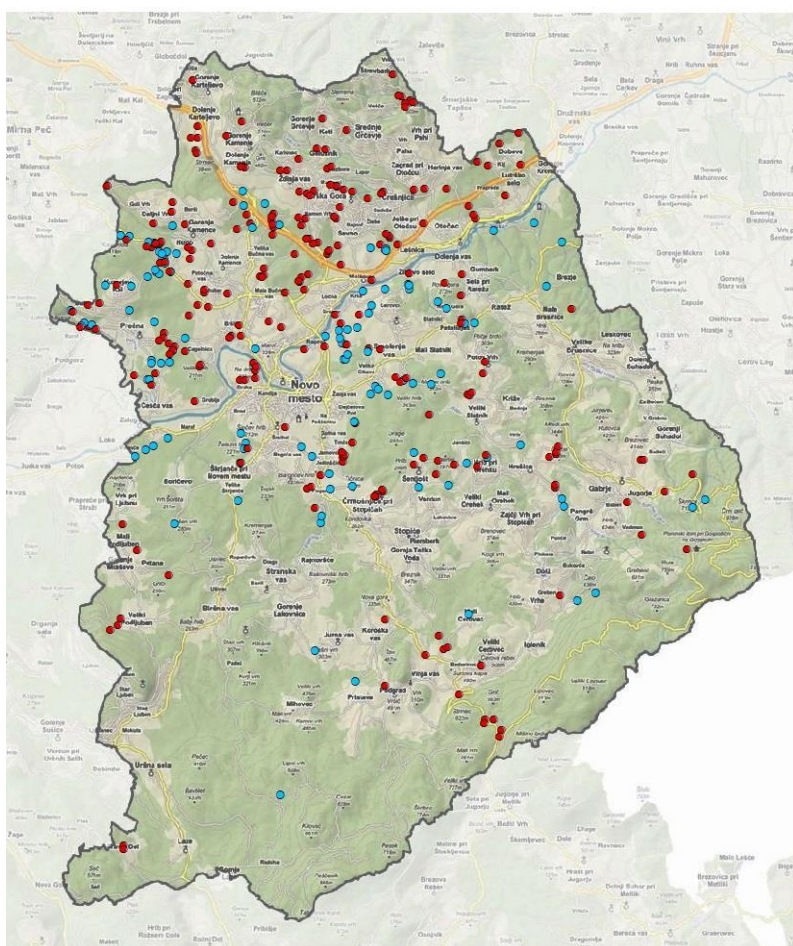
¹³ Inštitut za ekološke raziskave (osnutek 2015). Občinski program varstva okolja Mestne občine Novo mesto, str.23

¹⁴ Komunala Novo mesto, d. o. o. (2016). Letno poročilo 2015, str. 87.

Odlagališče Leskovec pri Novem mestu je namenjeno za odlaganje nenevarnih odpadkov. Od leta 2008 do 2015 je količina odloženih odpadkov upadla kar za 67,3 %. Največji upad predstavlja sekundarna dejavnost (trg odlaganja ostalih odpadkov, ki imajo status primerni za odlaganje in sicer: nenevarni odpadki iz industrije, inertni odpadki, azbest), 81,5 %, malo manjši pa primarna dejavnost (izvajanje javne gospodarske službe ravnanja s komunalni odpadki) za 59,9 %.

Vir: CeROD d.o.o., 2016

Velik problem v MO Novo mesto še vedno predstavljajo črna odlagališča, ki predstavljajo potencialno obremenitev tal in talnih vod.

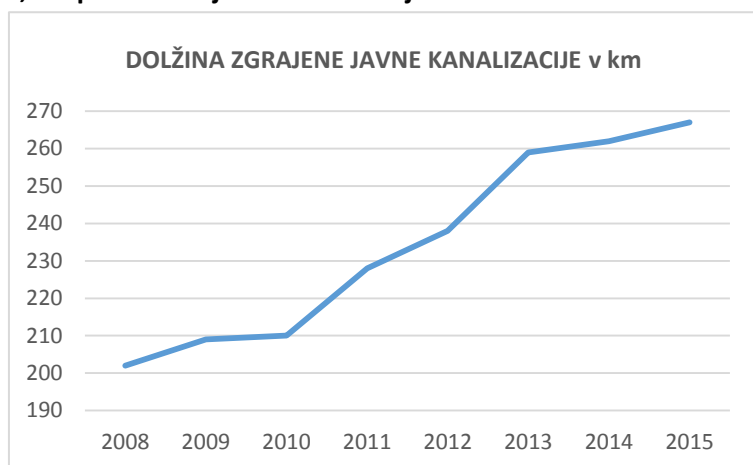
Legenda:
ČRNA ODLAGALIŠČA
● neočiščeno
● očiščeno

Slika 7: Črna odlagališča v MO Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2016.

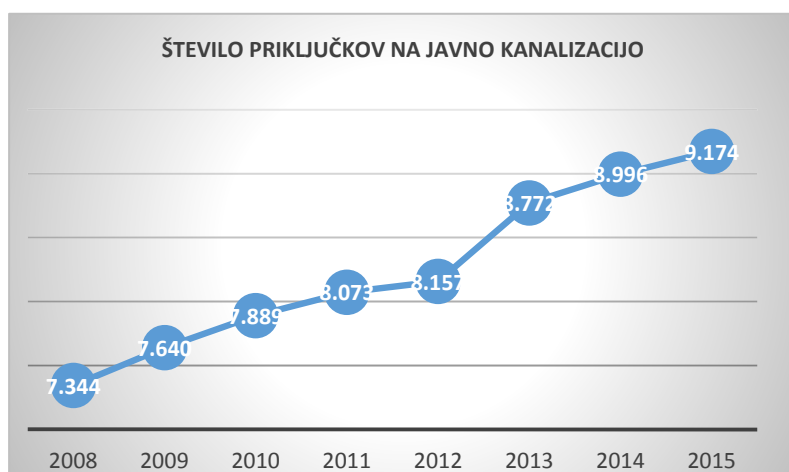
6.5. Oskrba s kanalizacijo

76,6 % pokritost z javno kanalizacijo

Vir: Letna poročila Komunala Novo mesto d.o.o.

Dolžina kanalizacijskega omrežja v MO Novo mesto znaša 267 km. Na njem je bilo v letu 2015 izvedenih 9.174 priključkov. V občini obratuje 10 čistilnih naprav (velikost: 20 PE, 50 PE, 100 PE, 400 PE, 600 PE, dve z velikostjo 800 PE, 1.000 PE in 55.000 PE). Zaradi razpršene pozidave iz leta v leto narašča število malih čistilnih naprav in sicer iz 5 MČN v letu 2009 je število naraslo na 61 MČN v letu 2015¹⁵

Vir: Letna poročila Komunala Novo mesto d.o.o.

Aglomeracije za katere se izvaja javna služba v MO Novo mesto so sledeče¹⁶: Stranska vas, Birčna vas, Dolnja Težka Voda, Gornja Težka Voda, Verdun, Vrhe, Gabrje, Jugorje, Veliki Slatnik, Smolenja vas, Velike Brusnice, Male Brusnice, Sela Pri Ratežu, Gumberk, Otočec, Novo mesto, Prečna, Srebrniče, Zajčji Vrh pri Stopičah, Šentjošt, Petelinjek.

Kanalizacijsko omrežje v MO Novo mesto je v pretežni meri mešanega tipa. Ločen sistem kanalizacije imajo naselja Cikava, Smolenja vas, Mali Slatnik, Bučna vas, Velike in Male Brusnice, Stopiče, Gabrje, Otočec ter del tovarne Revoz.

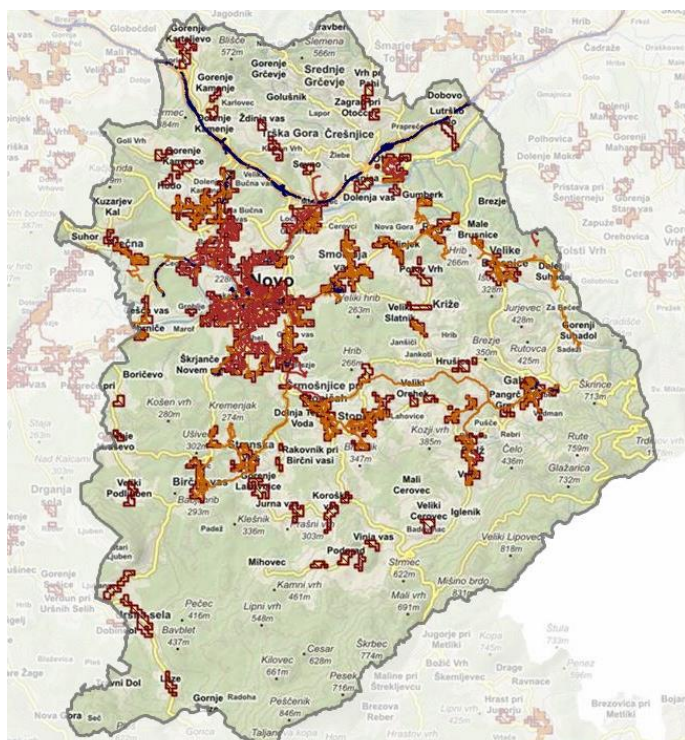
Skladno z določili Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih vod bo v Mestni občini Novo mesto **odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod urejeno še v naslednjih naseljih**¹⁷: Jama, Gorenje Kamenje, Veliki Podljuden, Uršna Sela, Laze, Konec, Podgrad, Pristava, Vinja vas, Veliki Cerovec, Koroška vas, Jurna vas, Vrh pri Ljubnu, Potov Vrh, Hudo, Daljni Vrh, Gornje Karteljevo, Dolenje Kamenje, Ždinja vas, Sevno, Herinja vas, Dolenja vas, Križe, Orehek, Pangrč Grm, Lutško selo, Gorenje Kronovo, Cerovci, Suhor, Kuzarjev Kal, Gorenje Lakovnice in Dolenje Lakovnice.

Na območjih brez kanalizacijskega omrežja se zagotovi odvajanje in čiščenje odpadne vode v individualnih sistemih za čiščenje odpadne vode.

¹⁵ Komunala Novo mesto, d. o. o. (2016). Letno poročilo 2015, str. 87.

¹⁶ Komunala Novo mesto, d. o. o. (2015). Program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode na območju občin: MO Novo mesto, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Straža, Škocjan, Šmarješke Toplice in Žužemberk za obdobje 2013 – 2016, in PISO, 2015.

¹⁷ Komunala Novo mesto, d. o. o. (2015). Program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode na območju občin: MO Novo mesto, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Straža, Škocjan, Šmarješke Toplice in Žužemberk za obdobje 2013 – 2016; PISO (2015) in podatki Komunale Novo mesto.

LEGENDA:

Aglomeracije KANALIZACIJA (vir MKO)

Kanalizacija

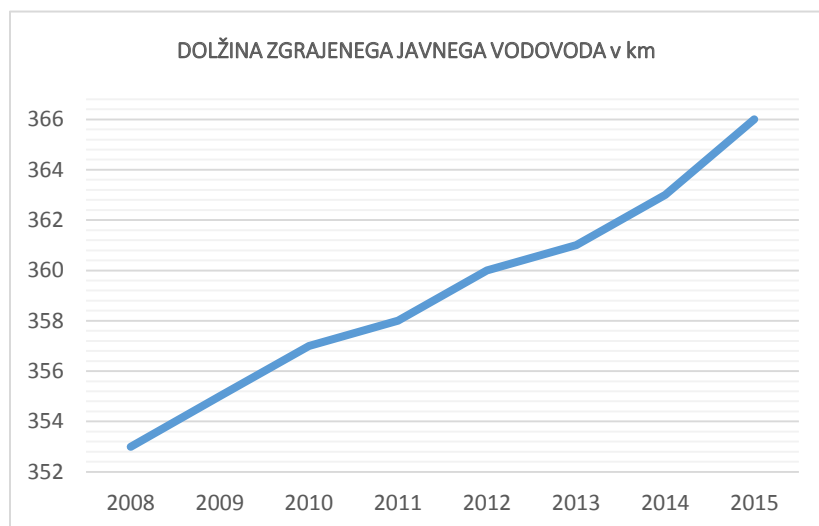
- 1 - mešani vod
- 2 - fekalni vod
- 3 - meteorni vod
- 4 - drugi vod

Slika 8: Mreža kanalizacijskih sistemov in aglomeracij v Mestni občini Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2015.

6.6. Oskrba s pitno vodo

Zaradi dotrajanosti vodovodnega sistema je delež vodnih izgub 18,34%

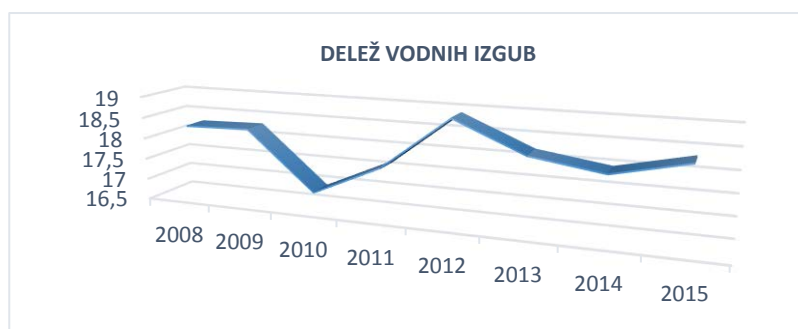
Vir: Letna poročila Komunala Novo mesto d.o.o.

Občani MO Novo mesto se oskrbujejo iz vodovodnih sistemov: Novo mesto-Jezero, Novo mesto-Stopiče, Brusnice, Gabrje, Kamenje, Suhadol in Ždinja vas.¹⁸ Vodovodno omrežje na območju Mestne občine obsega 366 km brez vodovodnih priključkov, na omrežju pa je izvedenih 9.176 priključkov, kar predstavlja priključitev 99,9 % gospodinjstev na javni vodovod. Poleg omrežja je v obratovanju še 41 vodohranov s skupno prostornino 6.397 m³, 10 vrtin in 20 črpališč.

¹⁸ Komunala Novo mesto, d. o. o.: Vodovodno omrežje. Najdeno v decembru 2015 na spletnem naslovu: <http://www.komunala-nm.si/Dejavnosti/Oskrba-s-pitno-vodo/Vodovodno-omre%C5%BElje>.

Vir: Letna poročila Komunala Novo mesto d.o.o.

Delež vodnih izgub v letu 2015 je znašal 18,34% in se glede na leto 2008 niti ne spreminja.¹⁹

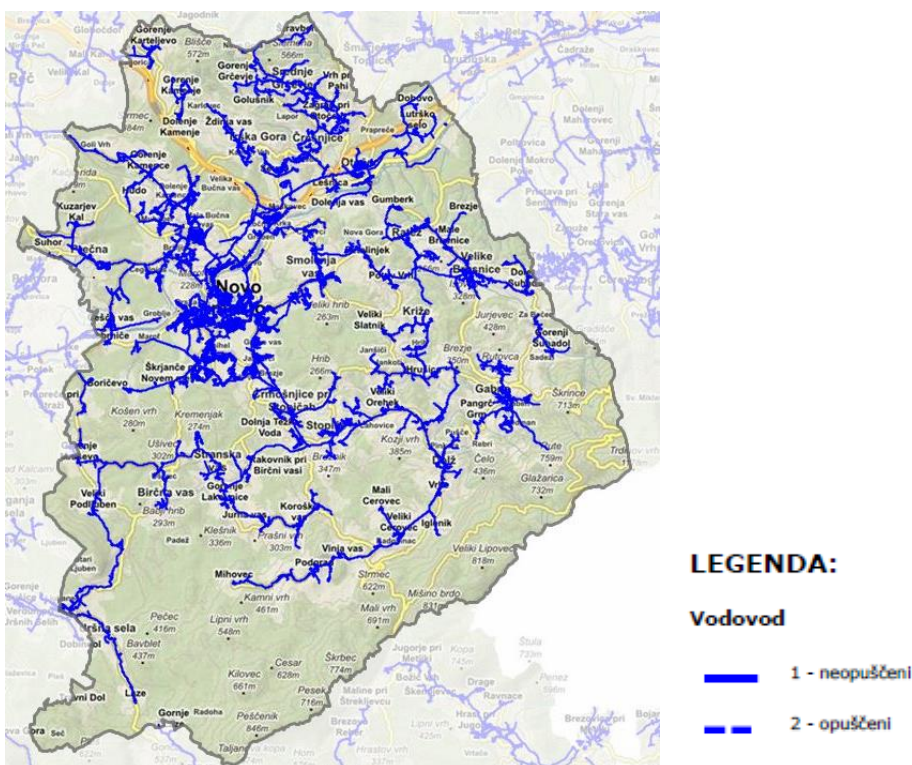
Vir: Letna poročila Komunala Novo mesto d.o.o.

Stalna problematika pri oskrbi prebivalstva s pitno vodo je povečana motnost na največjih vodnih virih, ki jo ob vsakem obilnejšem deževju opazijo tudi uporabniki. Zaradi vpliva padavin se voda obarva. To ne predstavlja nevarnosti za zdravje, a v takšnih razmerah je bistveno zmanjšan učinek dezinfekcije, prav tako voda vizualno ni primerna za uživanje. **V letu 2015 so zaradi povečane motnosti pitne vode objavili ukrep o njenem obveznem prekuhavanju na vodnem viru Jezero 38 dni in 42 dni na vodnem viru Stopiče.**

Dolgoročno varno oskrbo s pitno vodo bo MO Novo mesto dosegla tudi s projektom »Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske«, ki na območju Mestne občine Novo mesto predvideva izgradnjo Odseka 2: VH Kij - VH Marof in povezave z obstoječim omrežjem v skupni dolžini 8.344 m in Odseka 8: Novo mesto – Stopiče, rekonstrukcija vodohrana Dolenja Težka voda z novogradnjo prečrpališča in povezave z obstoječim omrežjem v skupni dolžini 4.015 m.²⁰

¹⁹ Komunala Novo mesto, d. o. o. (2016). Letno poročilo 2014, str. 87.

²⁰ SL CONSULT d. o. o. (2015). Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske – Investicijski program, str. 59 in 65.

Slika 9: Mreža vodovodnega sistema v Mestni Občini Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2015.

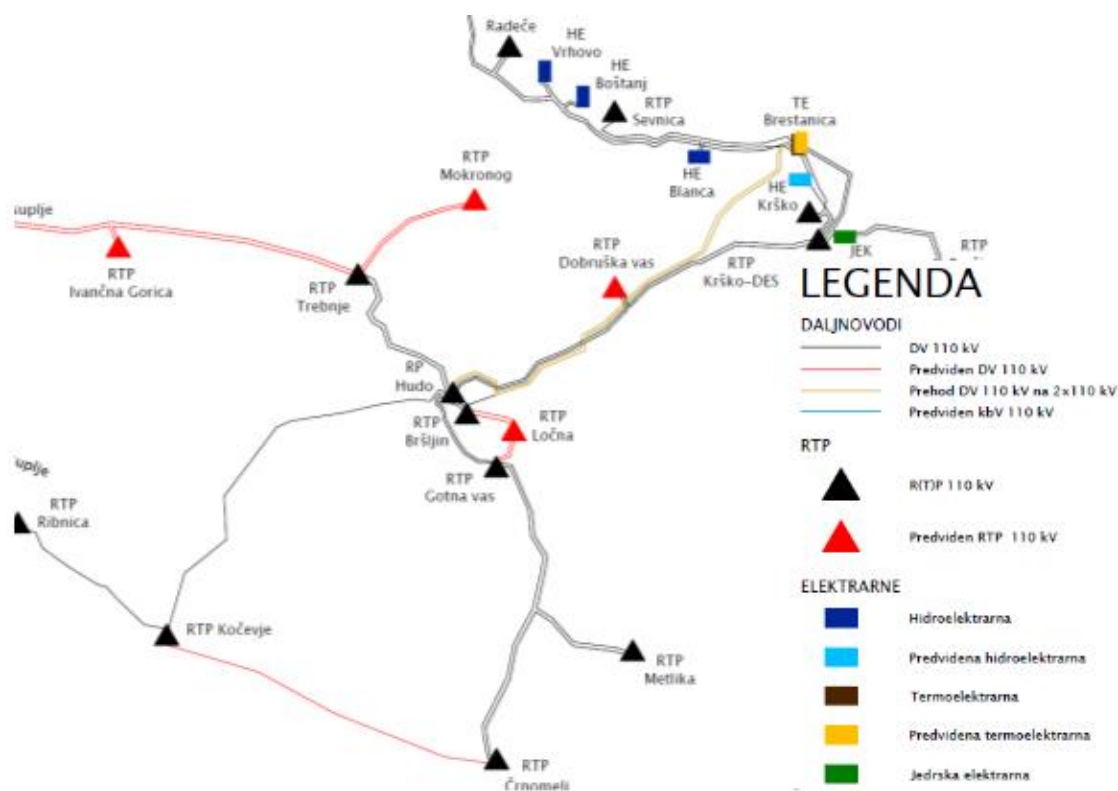
6.7. Energetska oskrba Mestne občine Novo mesto

Še veliko možnosti za povečanje dolgoročne in kakovostne oskrbe z elektriko

MO Novo mesto želi na celotnem območju občine zagotoviti dolgoročno in kakovostno oskrbo z energijo iz raznovrstnih virov, pri čemer pa spodbuja povečevanje deleža oskrbe iz obnovljivih virov.²¹ Območje Novega mesta ima v trenutnem stanju neustrezno napajanje z električno energijo, saj se vse RTP na tem območju napajajo zgolj radialno iz RP Hudo. Za zagotovitev rezervnega napajanja Novega mesta in pomembnejših industrijskih objektov je zato potrebno do leta 2016 zgraditi nov DV 2 x 110 kV Bršljin-Gotna vas, v katerega se bo vžankala tudi predvidena nova RTP Ločna, s čimer bo sklenjena 110 kV novomeška zanka Hudo-Bršljin-Gotna vas-Hudo.²²

²¹ Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/2009, 37/2010-teh. popr., 76/2010-teh. popr., 77/2010-DPN, 26/2011-obv. razl., 4/2012-teh. popr., 87/2012-DPN, 102/2012-DPN, 44/2013-teh. popr., 83/2013-obv. razl., 18/2014, 46/2014-teh. popr. in 16/2015).

²² Elektro Slovenija, d. o. o. (2011), Strategija razvoja elektroenergetskega sistema Republike Slovenije – Načrt razvoja prenosnega omrežja Republike Slovenije od leta 2011 do leta 2020, str. 68.

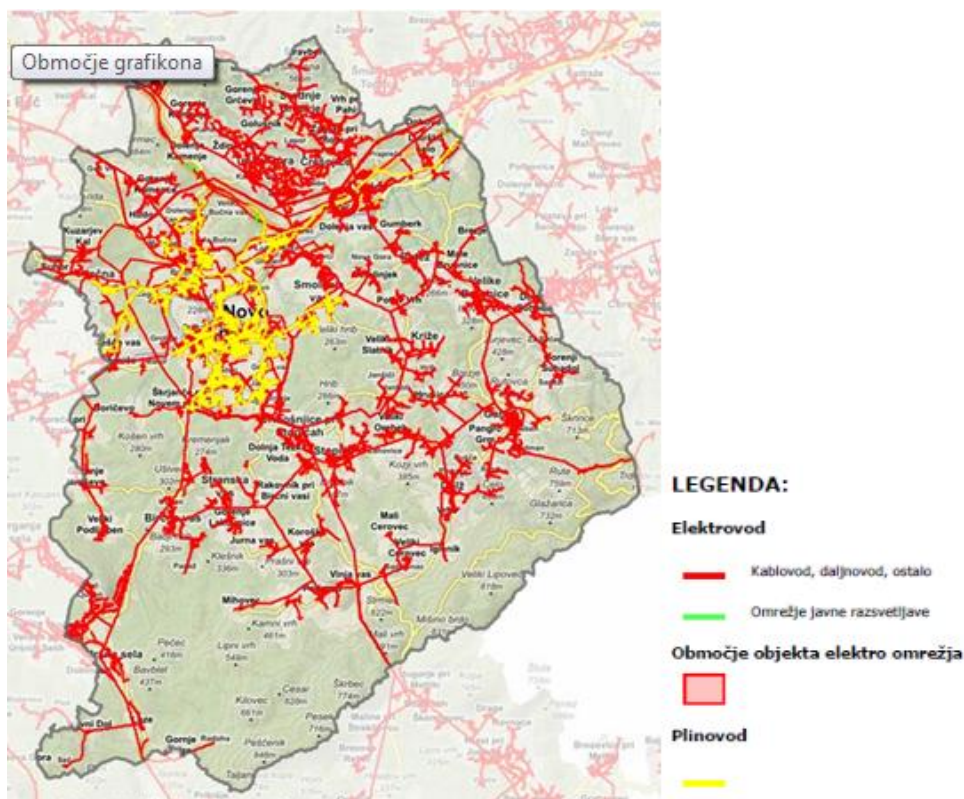
Slika 10: Predviden razvoj 110 kV omrežja na območju Dolenjske, Bele krajine in Posavja do leta 2020

Vir: Elektro – Slovenija, d. o. o. (2011). Strategija razvoja elektroenergetskega sistema Republike Slovenije, str. 68.

Na plinovodno omrežje priključenih 3.117 odjemnih mest

Oskrba z zemeljskim plinom se zagotavlja kot dodaten vir energije, zlasti na območjih, kjer ne bo daljinske oskrbe. Mestna občina Novo mesto se z zemeljskim plinom napaja preko prenosnega plinovoda M4 Krško–Novo mesto. Z razvojnim načrtom sta na območju občine predvidena prenosni plinovod M9 Dolga vas (madžarska meja)–Opatje selo (italijanska meja) in prenosni plinovod M5 RP Jarše–Novo mesto. Na območju občine je v veljavi Odlok o lokacijskem načrtu plinovoda za Posavje in Dolenjsko skozi Mestno občino Novo mesto (Skupščinski Dolenjski list, št. 11/89 in 12/90). Načrtuje se tudi prenosni plinovod R45 Novo mesto–Bela krajina, za katerega poteka postopek priprave DPN.²³

²³ Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/2009, 37/2010-teh. popr., 76/2010-teh. popr., 77/2010-DPN, 26/2011-obv. razl., 4/2012-teh. popr., 87/2012-DPN, 102/2012-DPN, 44/2013-teh. popr., 83/2013-obv. razl., 18/2014, 46/2014-teh. popr. in 16/2015).

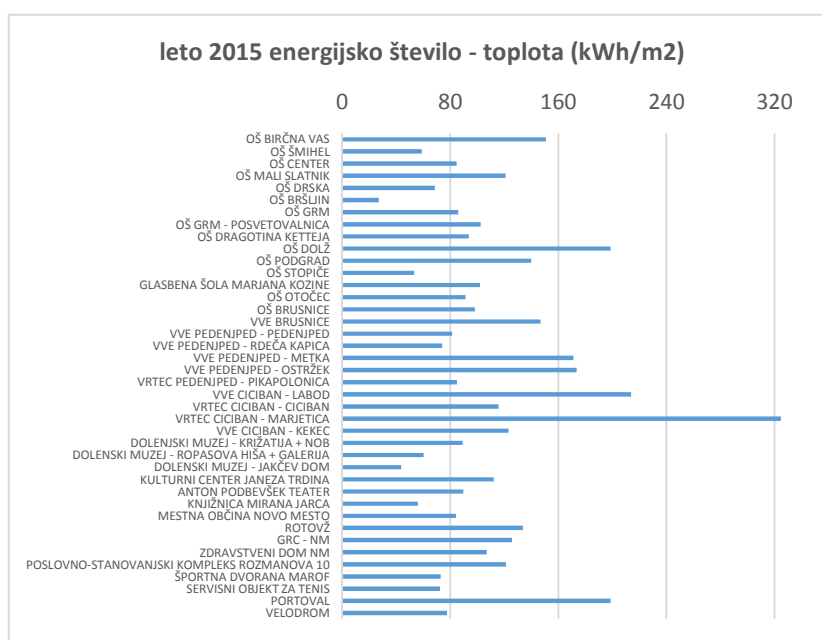
Slika 11: Elektro in plinovodno omrežje v Mestni občini Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2015.

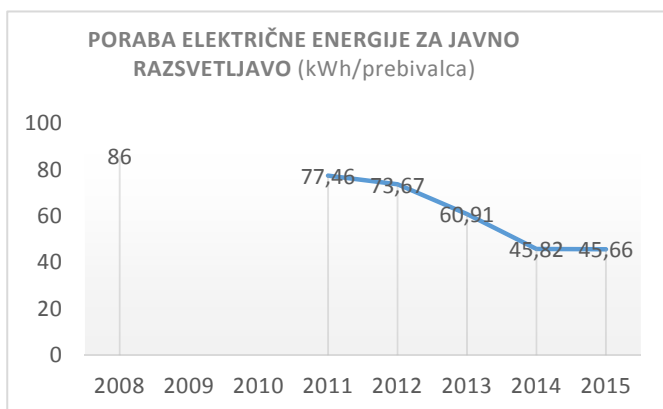
Velik delež porabe energije in premalo rabe obnovljivih virov energije

V letu 2008 je bil sprejet Lokalni energetski koncept (v nadaljevanju LEK), s katerim se je opredelilo cilje in ukrepe na področju učinkovitega in trajnostnega upravljanja z energijo. Izvaja se akcijski načrt opredeljen v LEK-u. Imenovan je bil energetski manager, vzpostavljeno je energetsko knjigovodstvo, izdelane so energetske izkaznice, izdelani so razširjeni energetski pregledi, odprla se je energetska pisarna mreže ENSVET. V okviru finančnih zmožnosti se izvajajo delne in celovite energetske sanacije objektov. Prenovljen je bil večji del javne razsvetljave, tako da se je raba električne energije za potrebe javne razsvetljave iz 86kWh/prebivalca v letu 2008 zmanjšala na 45,5kWh/prebivalca v letu 2015.

Od 45 javnih objektov v lasti Mestne občine Novo mesto za katere se vodi energetsko knjigovodstvo, se jih 29 ogreva na zemeljski plin, 4 na utekočinjen naftni plin, 9 na kurilno okolje, 3 pa so priključeni na daljinsko ogrevanje. Toplotne črpalke se za potrebe ogrevanja delno uporablja le v OŠ Bršljin. Povprečna specifična raba energije za pripravo toplote v objektih znaša 108kWh/m². **Le 25 % stavb ustreza splošnim kriterijem učinkovite rabe energije (80kWh/m²), medtem ko ima 23 % stavb skoraj dvakrat večjo rabo od te vrednosti.**

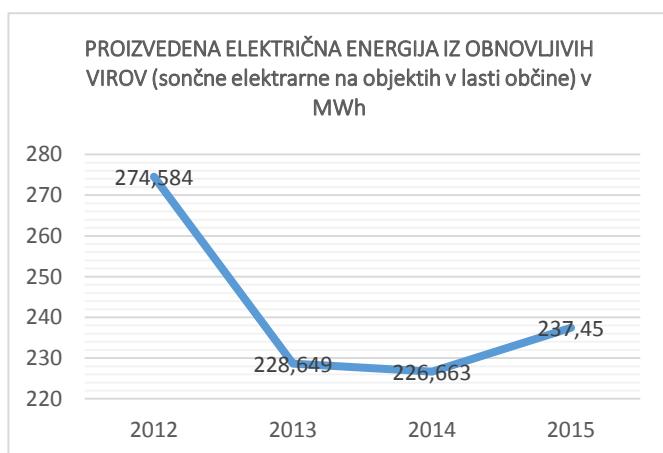
Vir: Mestna občina Novo mesto, 2015

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2015

Poraba električne energije za javno razsvetljavo je leta 2015 znašala 45,5kWh/prebivalca in še vedno presega ciljno vrednost 44,5kWh/prebivalca.

Nadaljuje se s prenovijo javne razsvetljave, tako da se zmanjša raba energije do mere, ki bo omogočala nadaljnje širjenje omrežja. Vgrajujejo se zgolj svetilke, ki svetlobno ne onesnažujejo.

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2015

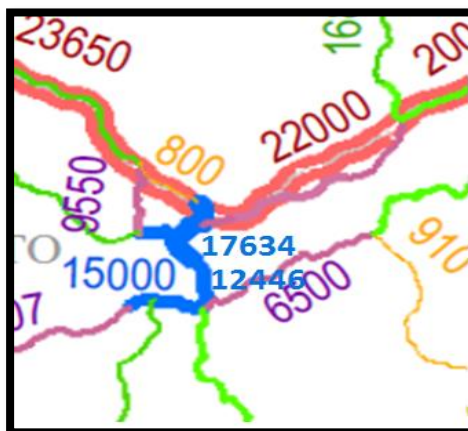
Na štirih objektih v lasti MO Novo mesto se nahajajo sončne elektrarne instalirane moči 145.24 kW, 70.36 kW, 30.87 kW in 19.66 kW. Letno se v elektrarnah iz obnovljivih virov proizvede cca. 240 MWh električne energije (odvisno od števila sončnih dni).

v

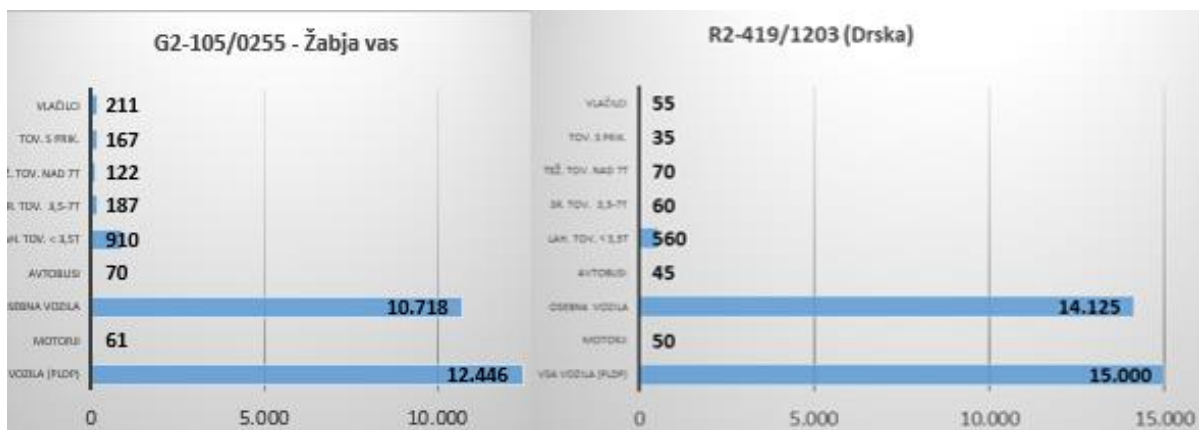
6.8. Promet

Obremenjene državne in lokalne ceste, kar predstavlja neizgrajen obroč okoli mesta

Za cestno omrežje v MO Novo mesto je značilna velika gostota državnega in lokalnega cestnega omrežja, ki pa ne ustreza sedanjim zahtevam za razvoj in delovanje cestnega prometa in zahtevam za zagotavljanje prometne varnosti vseh udeležencev v prometu. **Razbremenitev prometa predstavljata le predvideni izgradnji vzhodne in zahodne obvoznice Novega mesta v sklopu 3. razvojne osi in Južna zbirna cesta.**

Vir: Direkcija RS za investicije, 2014

Vir: Direkcija za investicije RS, 2014

V MO Novo mesto poteka 527,7 km javnih cest, od tega 112,4 km državnih cest in 415,3 km občinskih cest. Med državnimi cestami je primarnega pomena avtocesta Trebnje – Novo mesto – Kronovo v dolžini 13,7 km, katere upravlja DARS, d. d.. Poleg navezav na avtocesto, so v občini med pomembnejšimi še regionalne ceste II. reda Soteska – Novo mesto, Novo mesto – Šentjernej in glavne ceste II. reda Novo mesto (Krka-Revoz), Novo mesto – Metlika, Novo mesto (Krka), Novo mesto (Ločna-Krka).

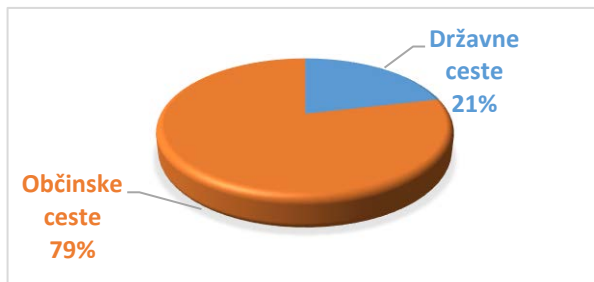
Tabela 9: Dolžina cest po posamezni kategoriji v MO Novo mesto

Kategorija ceste	dolžina (v km)
Javne ceste - SKUPAJ	527,7
Državne ceste*	112,4
..avtoceste - AC	13,7
..glavne ceste II - G2	19,1
..regionalne ceste II - R2	27,5
..regionalne ceste III - R3	29,6
..regionalne turist. ceste - RT	22,4
Občinske ceste**	415,3
..lokalne ceste - LC	122,6
..glavne mestne ceste - LG	7,3
..zbirne mestne ceste - LZ	22,1
..mestne (krajne) ceste - LK	3,6
..javne poti - JP	259,6

*Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012

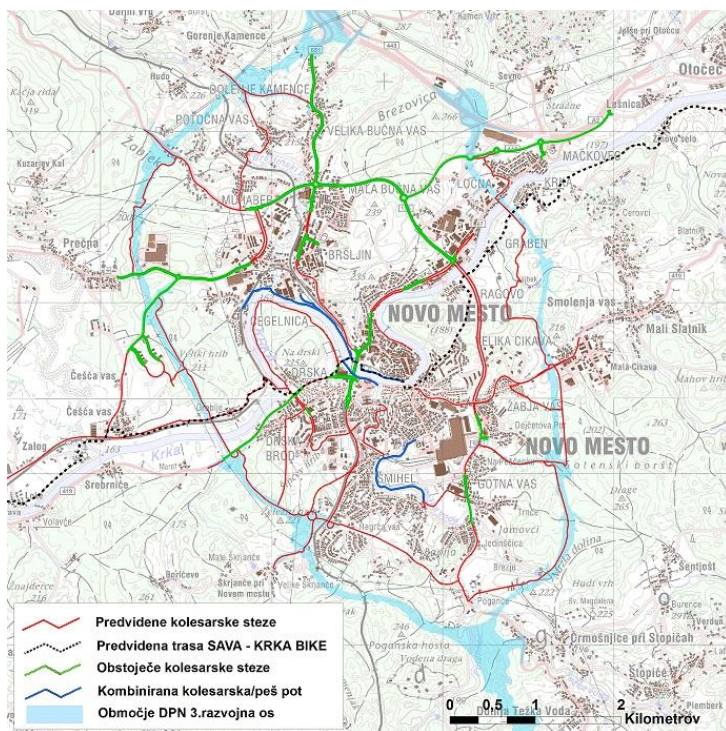
**Vir: Odlok o kategorizaciji občinskih javnih cest v Mestni občini Novo mesto (Ur. l. RS, št. 18/2012, 59/2012, 15/2014, 21/2015)

79% odstotkov vseh javnih cest v MO Novo mesto predstavljajo občinske ceste, zakar občina za vzdrževanje občinskih cest porabi na letni ravni okoli 2.050.000 EUR, za obnove cest pa nameni okoli 250.000 EUR.

Vir: Statistični urad RS, Direkcija za investicije RS, 2014

Neskljenjene kolesarke in pešpoti

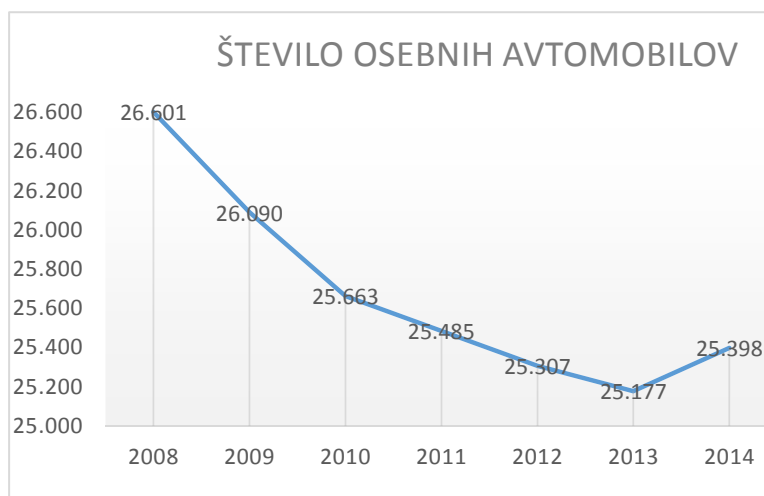

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Kolesarjenje je v velikem porastu, posledično temu, je na območju Mestne občine Novo mesto izgrajenih **31,6 km kolesarskih stez**. Še vedno prihaja do mešanja kolesarjev in motornih vozil na voziščih, kar je še zlasti pereče v mestnem središču, kjer zaradi strnjene srednjeveške pozidave marsikje ni niti varno urejenih pločnikov. Pomanjkanje kolesarskih steza je še vedno pereče na mestnih vpadnicah in cestah, ki povezujejo stanovanjske soseske z območji šol in različnih zaposlitvenimi, upravnimi in trgovskimi središči. V primerjavi s kolesarskimi stezami so pešceve površine relativno bolj urejene. Pločniki so ob vseh glavnih prometnicah, ki pa so izpostavljene vplivom prometa in zato manj priljubljene, ob sekundarnih cestah pa so površine za pešce pomanjkljive. Mestne zelene površine še vedno niso ustrezno povezane s peš potmi.²⁴

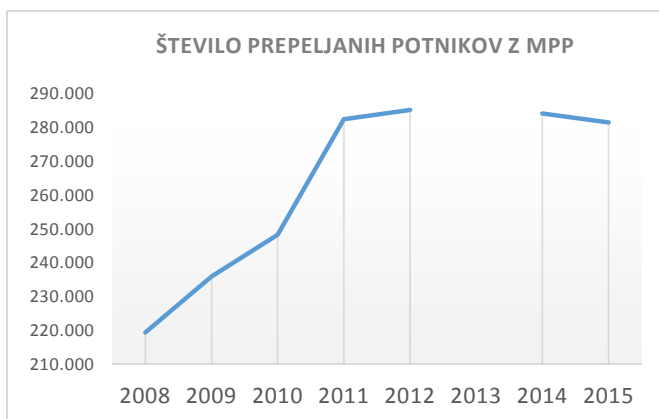
Javni promet ni celostno povezan

Novo mesto predstavlja strateško lokacijo ob avtocesti Ljubljana – Zagreb in ob 3. razvojni osi (Koroška – Bela krajina). Zaradi velike dnevne migracije in objektov terciarnih in kvartarnih dejavnosti ter športa postaja **mesto preobremenjeno z zagotovitvijo parkirnih površin**. Trendi trajnostne mobilnosti, ki prihajajo, se usmerjajo v zmanjšanje prometa v mestih, kar posledično vpliva na urejenost parkirnih mest ob obrobju. V zadnjih letih se je uredilo kar nekaj parkirišč (parkirišče ob bivšem hotelu Kandija, parkirišče pri zdravstvenem domu, parkirna hiša in parkirišča v Portovalu, parkirišča na Cikavi), vendar potrebam v celoti še ne zadoščajo. Kljub upadu osebnih vozil na prebivalca iz 20.795 v letu 2008 na 19.356 vozil na prebivalca v letu 2013 ostaja še vedno prisoten **problem parkiranja ne le v mestnem središču, temveč tudi v stanovanjskih naseljih z večjo gostoto**.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015.

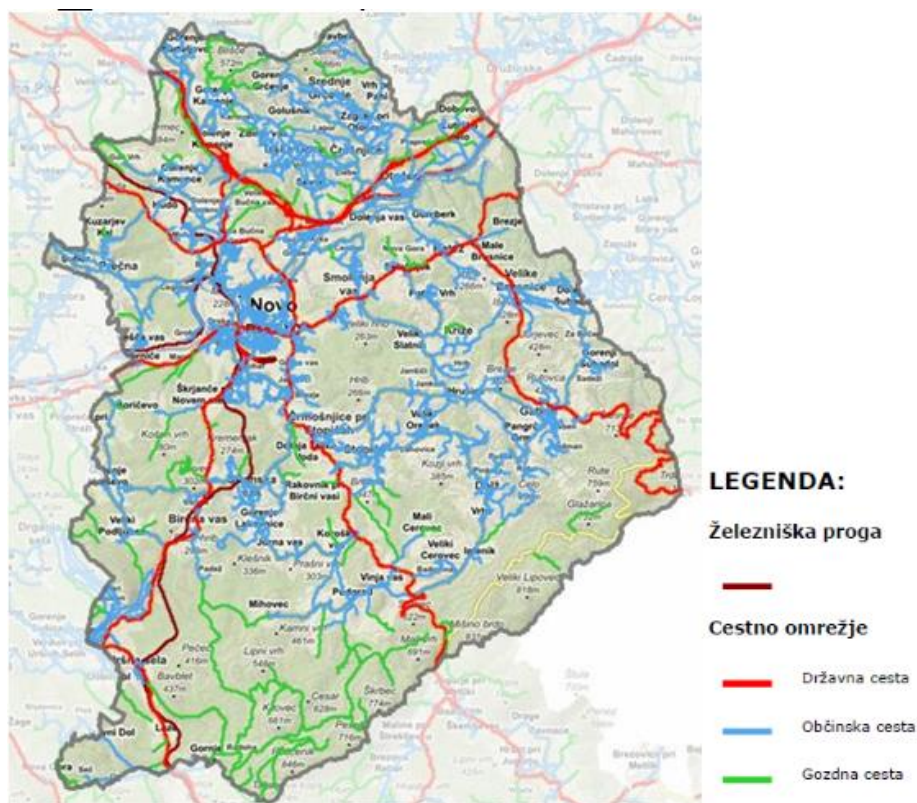
²⁴ Povzeto po Urbanistični načrt Novo mesto. Acer Novo mesto d.o.o., december 2007 in novelirano na stanje 2015

Vir: Letna poročila ARRIVA d.o.o.

Zmanjšanju uporabe osebnih vozil v zadnjih letih deloma prispeva tudi uveden mestni potniški promet, katerega uporabnost se je iz leta 2008 (prepeljanih 219.422 potnikov) povečala do leta 2015 (prepeljanih prepeljal 281.540 potnikov) kar za 28,3% ki je v letu 2015. Vozni park mestnega prometa sestavlja osem (8) avtobusov. **Linije MPP se glede na potrebe uporabnikov prilagajajo**, kar bo v prihodnje potrebno vložiti še veliko truda, saj se trendi uporabe osebnih vozil iz leta v leto spreminjajo. **Z vsakim letom se poslabšujejo razmere medkrajevnega potniškega prometa**, ukinjajo se linije, kar posledično vpliva tudi na nizko uporabo s strani prebivalcev.

Skozi MO Novo mesto poteka železniška proga II. reda (Ljubljana-Trebnje-Novovo mesto-Črnomelj-Metlika-Hrvaška), ki predstavlja neposredno povezavo z Ljubljano v eno smer, v drugo smer pa se povezuje z glavnim hrvaškim železniškim omrežjem (proga Zagreb – Karlovec – Reka in proti Dalmaciji). Z jugovzhodnim krakom slovenskega železniškega križa je povezana preko regionalne proge Trebnje – Mirna – Sevnica, vendar je ta povezava precej slaba (redki promet, slabo usklajen vojni red z glavnima progama ipd.). Na železniški progi Ljubljana - Metlika se odvija potniški in tovorni promet. Potniške železniške postaje na progi Ljubljana – Metlika so tri in sicer Novo mesto (postajni tiri skupno v dolžini 7.563 m), Novo mesto Center ter Novo mesto Kandija (skupno 218m), ki so na relativno kratkih relacijah. **Delež mestnih potovanj z vlakom je nizek**, razen na daljših relacijah iz drugih središč Dolenjske in Bele krajine, ki ležijo ob železniški progi. Na območju glavne proge Ljubljana – Metlika se nahaja tudi industrijski tir Revoz v dolžini 1.400 m s tovorno postajo Revoz (postajni tiri skupno 5.776 m). Na lokalni ravni je zelo pomembna tudi železniška proga Novo mesto – Straža, ki se uporablja samo za tovorni promet. Na območju železniške proge Novo mesto - Straža sta na območju Novega mesta tudi industrijski tir dolžine 550 m (brez upoštevanja 2. tira) in industrijski tir KZ Krka dolžine 201 m.²⁵

Slika 12: Cestno in železniško omrežje v Mestni občini Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2015.

²⁵ Urbanistični načrt Novo mesto. Acer Novo mesto d.o.o., december 2007

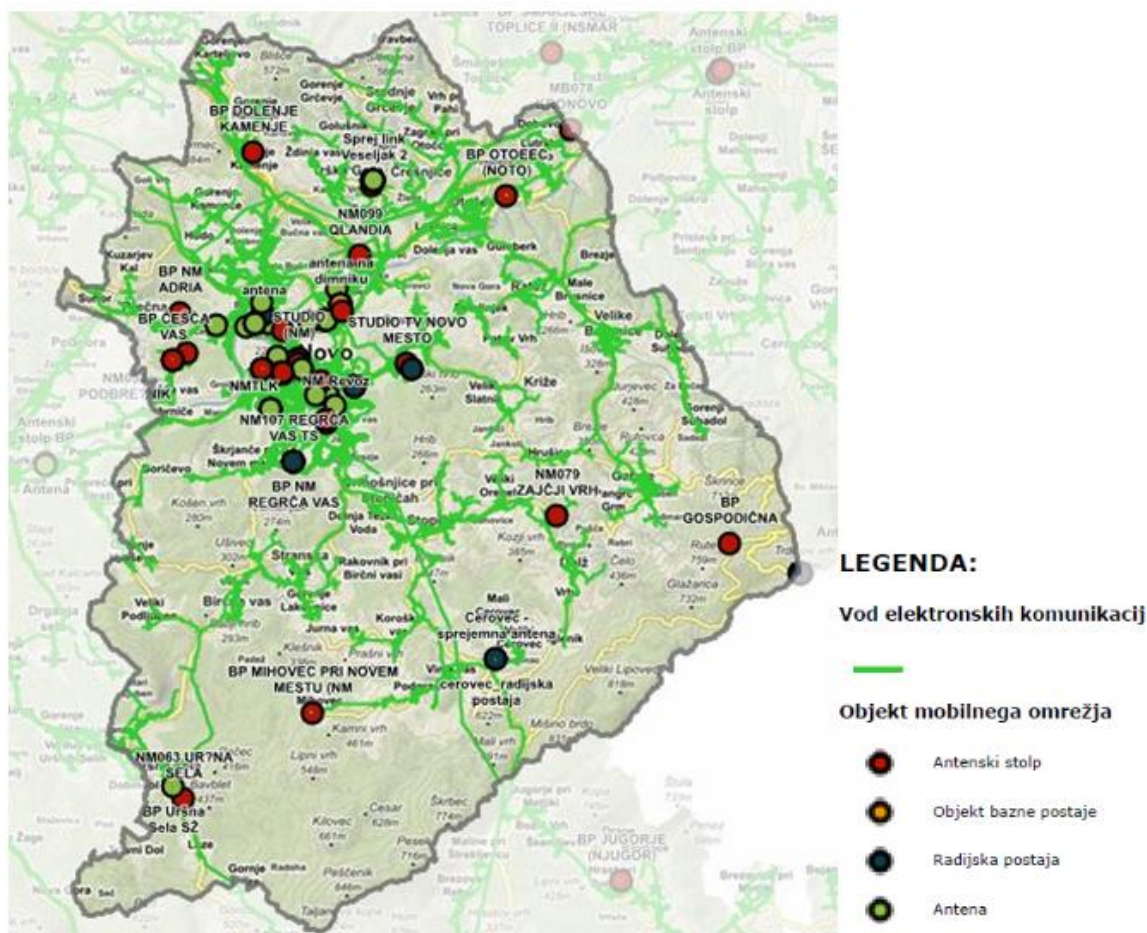
Razvojni potencial letališče je premalo izkoriščen²⁶

Na zahodnem delu mestne občine se nahaja športno letališče Novo mesto – Prečna. Športno letališče Novo mesto je vpisano v vpisniku športnih letališč republike Slovenije z referenčno kodo »4B« ICAO. Vpliv ima predvsem na razvoj turizma, športa in rekreacije. Najbližje potniško letališče je v Zagrebu za vzhodni del regije in na Brniku za zahodni del. Pri nadaljnjem razvoju letališča je potrebno upoštevati usmeritve Strategije prostorskega razvoja Slovenije, v kateri je letališče v Prečni v grafičnem delu prikazano kot javno letališče/heliport za mednarodni zračni promet nižje kategorije.

11,05 % prebivalstva še vedno nima dostopa do internetne povezave

Občina želi zagotoviti povečano mobilnost in povezanost s sistemom komunikacij. Prizadeva si omogočiti več internetnih priključkov za gospodinjstva in vzpostaviti notranje lokalne optične kabelske povezave, ki bodo tvorile hrbtnico za vzpostavitev novih tehnologij ter vplivale tudi na način in prostorsko prerazporeditev dela.²⁷

Trenutno veljavni Odlok Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto²⁸ usmerja v preno in dogradnjo telekomunikacijskega omrežja v skladu s potrebami in razvojem poselitve. V strnjenih naseljih se skladno z Odlokom »...spodbuja izgradnja lokalnih kabelskih sistemov ter sistemov brezžičnih komunikacijskih povezav. Predvidi se izgradnjo komunikacijskega omrežja s pripadajočimi kabli najsodobnejših tehnologij in ustrezno kabelsko kanalizacijo na področju kompleksnih novogradenj, širitvev in zapolnitev, pa tudi posodabljanje komunikacijskih omrežij v sklopu prenov naselij. Zagotovi se izgradnja komunikacijskega omrežja tudi do vseh obstoječih objektov oziroma zgradb v smislu posodobitve omrežja z novimi kapacitetami in novimi tehnologijami.«

Slika 13: Mreža elektronskih komunikacij in lokacije objektov mobilnega omrežja v Mestni občini Novo mesto

Vir: Prostorski informacijski sistem občin, 2015.

²⁶ Urbanistični načrt Novo mesto. Acer Novo mesto d.o.o., december 2007

²⁷ Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/2009, 37/2010-teh. popr., 76/2010-teh.popr., 77/2010-DPN, 26/2011-obv. razl., 4/2012-teh. popr., 87/2012-DPN, 102/2012-DPN, 44/2013-teh. popr., 83/2013-obv. razl., 18/2014, 46/2014-teh. popr. in 16/2015).

²⁸ Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/2009, 37/2010-teh. popr., 76/2010-teh.popr., 77/2010-DPN, 26/2011-obv. razl., 4/2012-teh. popr., 87/2012-DPN, 102/2012-DPN, 44/2013-teh. popr., 83/2013-obv. razl., 18/2014, 46/2014-teh. popr. in 16/2015).

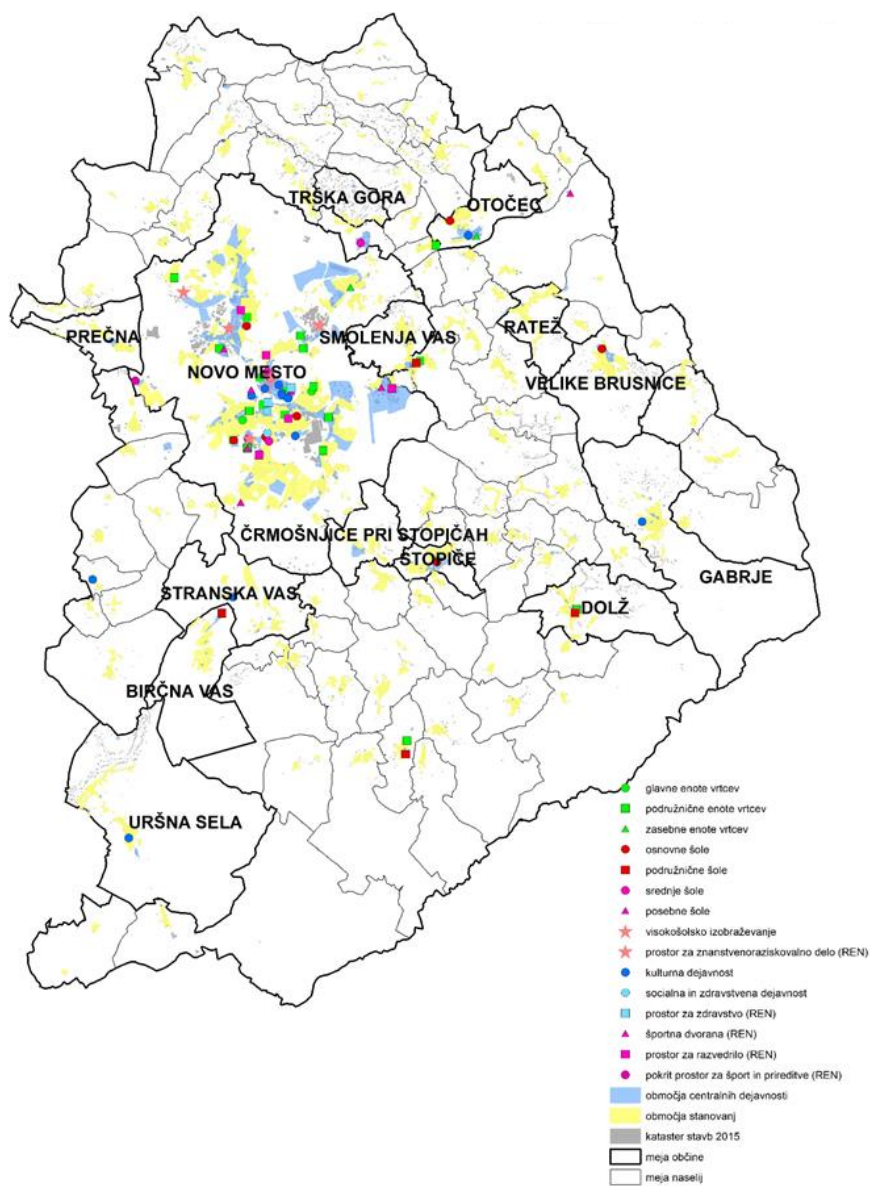
V okviru izdelave Načrta razvoja odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij naslednje generacije v mestni občini izvedla anketo med gospodinjstvi, s katero so se preverile dejanske potrebe in interes občanov (končnih uporabnikov) za koriščenje širokopasovnih priključkov. Analiza ankete je pokazala, da se želijo anketirani občani v veliki večini (90,14 %) priključiti na širokopasovno infrastrukturo s hitrostjo 100 Mb/s. 11,05 % anketiranih občanov dostopa do interneta nima. Zgovorno je tudi dejstvo, da končni uporabniki v veliki meri niso zadovoljni s trenutno kakovostjo storitev oz. bi si želeli kakovost še izboljšati.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) je dne 29.10.2015²⁹ objavilo podatke, ki izhajajo iz aktivnosti ministrstva in aktivnosti Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije kot regulatorja za telekomunikacije, o trenutni pokritosti in zmogljivosti omrežnih priključnih točk. Podatki o pokritosti širokopasovne infrastrukture v mestni občini Novo mesto kažejo, da obstajajo v vseh naseljih uporabniki, ki danes nimajo možnosti pridobitve širokopasovnega priključka niti z zmogljivostjo 30 Mb/s in seveda tudi ne z zmogljivostjo 100 Mb/s. Izjema je Novo mesto, ki je izločeno iz obravnave. Javno dostopni uradni podatki trenutno ne vsebujejo območij, na katerih je bil ali bo izražen komercialni interes, to je interes operaterjev na trgu, da z lastnimi investicijami zgradijo ustrezno širokopasovno infrastrukturo. Analiza trenutne pokritosti bo zato v tem delu novelirana, ko bodo znani natančnejši in novejši podatki o tržnem interesu operaterjev oziroma bodo znana območja belih lis.

Z gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja želi mestna občina Novo mesto skladno z nacionalno strategijo vsaj 96 % uporabnikov zagotoviti dostop do interneta s hitrostjo vsaj 100 Mb/s in 4 % uporabnikov vsaj 30 Mb/s. Poleg tega je cilj vsem javnim vzgojno-izobraževalnim in raziskovalnim zavodom zagotoviti dostop do interneta hitrosti najmanj 1 Gb/s.

²⁹ Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, (http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_z_informacijsko_druzbo/infrastruktura_elektronskih_komunikacij/).

7. DRUŽBENE DEJAVNOSTI

Slika 14: Mreža družbenih dejavnosti v Mestni občini Novo mesto

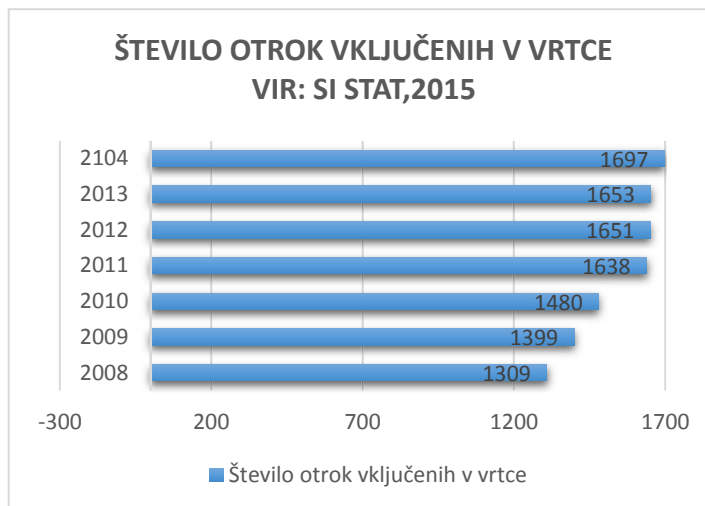
Vir: Urbanistični inštitut RS (2016), Novelacija študije potreb po stanovanjih

7.1. Izobraževanje

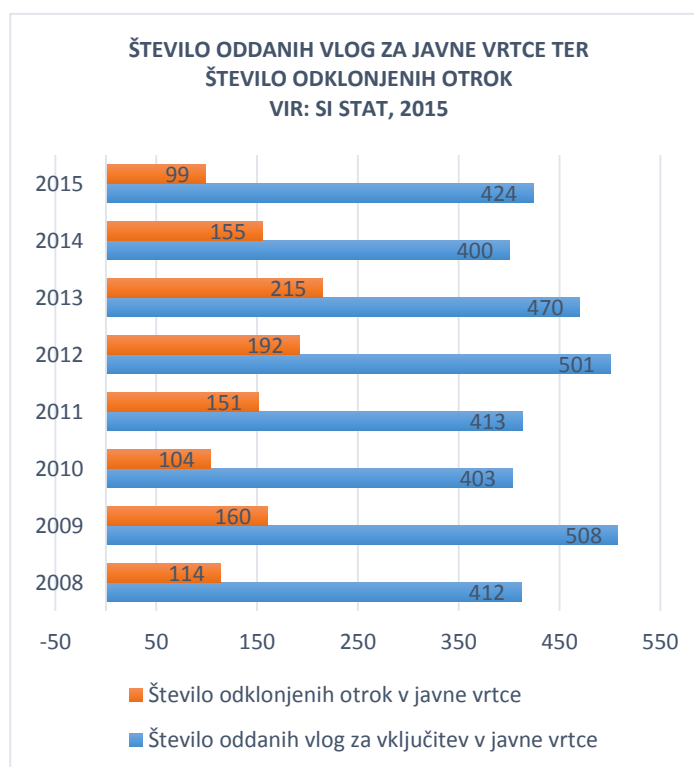
7.1.1. Predšolska vzgoja

Odstotek otrok vključenih v predšolsko vzgojo je zadovoljiv

V šolskem letu 2015/2016 je bilo v štiri (4) vrtce, v 22 oddelkov, vključenih 1.548 otrok, kar je 38 % več v primerjavi s šolskim letom 2007/2008 (1123 otrok). S številom vključenih otrok (76 %) zaostajamo za Evropskimi strateškimi cilji, ki predvidevajo, da bo do leta 2020 vključenih v predšolsko izobraževanja 95% otrok. Sledimo pa slovenskemu povprečju, ki je 77 %.

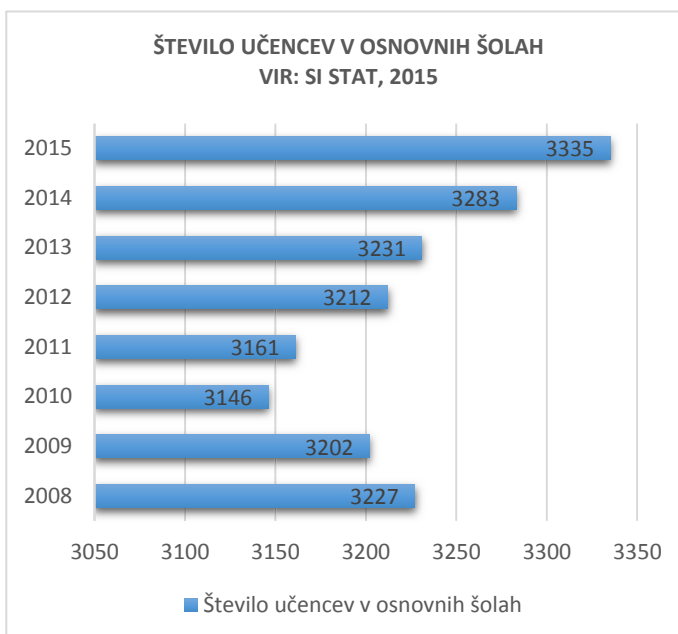
Glede na število oddanih vlog je razviden porast vpisa. V šolskem letu 2007/2008 je bilo oddanih 412 vlog, v šolskem letu 2015/2016 pa 8 % vlog več (446). Občina s kapacitetami postopoma sledi večjemu vpisu. Največji odklon otrok po enotah vrtcev je zabeležen v šolskem letu 2012/2013, ko je bilo odklonjenih 215 otrok, v šolskem letu 2015/2016 je bilo odklonjenih 54 % otrok manj oz. 117. Podatki iz Napovedi števila prebivalstva za starosti 2 – 3 in 4 – 6 let od 2005 do 2013 kažejo, da se bo število rojstev povečevalo, kar je pokazatelj potreb po dodatnih kapacitetah. Vendar kljub navedenim statističnim podatkom je realno trenutno stanje v novomeški občini in Sloveniji na sploh drugačno, in sicer se število povečanja rojstev v primerjavi s preteklimi leti umirja in bo zadoščalo, da bo MO Novo mesto poskrbela za kapacitete glede na trenutno stanje potreb po vpisu (čakalni seznam otrok v vrtec, zaprtje najemnih enot, zagotovitev večnamenskih prostorov v vrtcih, ki so sedaj preoblikovani v oddelke, in preselitev vrtčevskih oddelkov, ki sedaj delujejo v osnovnih šolah, v vrtčevske objekte).

7.1.2. Osnovne šole

Vpis otrok v osnovno šolo se minimalno povečuje, kapacitete še zadoščajo

Na območju MO Novo mesto je 9 osnovnih šol, s 4 podružnicami in Glasbena šola Marjana Kozine. V šolskem letu 2015/2016 je v osnovo šolo vključenih 3.335 učencev, v 168 oddelkih, kar je 3 % več kot v šolskem letu 2008/2009 (3.227). Pri vpisu v osnovne šole je opazna postopna rast. V Glasbeno šolo Marjana Kozine je vključenih 655 učencev, v 34 oddelkih. V primerjavi s šolskim letom 2008/2009 je opazna minimalna rast. V Osnovni šoli Dragotina Ketteja je v programu z nižjim izobrazbenim standardom v šolskem letu 2015/2016 vključenih 57 učencev, v 9 oddelkih; v posebnem programu pa 32 učencev v 5 oddelkih. Število oddelkov in učencev se po letih ne spreminja. V letu 2008 je bilo iz občinskega proračuna sofinanciranih šest dodatnih osnovnošolskih programov, v letu 2016 le trije programi. V letu 2016 ima MO Novo mesto v proračunu prvič predvidena sredstva za štipendije, ki jih namerava podeliti za nadarjene. Med nadarjenimi je kar 15 % vseh otrok v osnovnih šolah.

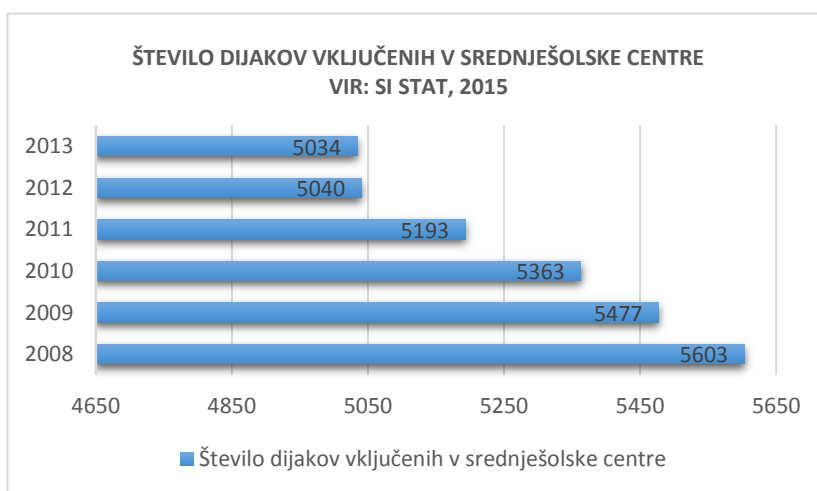

Število učencev vključenih v osnovnošolsko izobraževanje se minimalno povečuje po stopnji 1,5 %, vendar še vedno manj kot je zabeleženo slovensko povprečje 2,5 %.

7.1.3. Srednje šole

Srednje šole beležijo manjši vpis, vendar se stanje zboljšuje

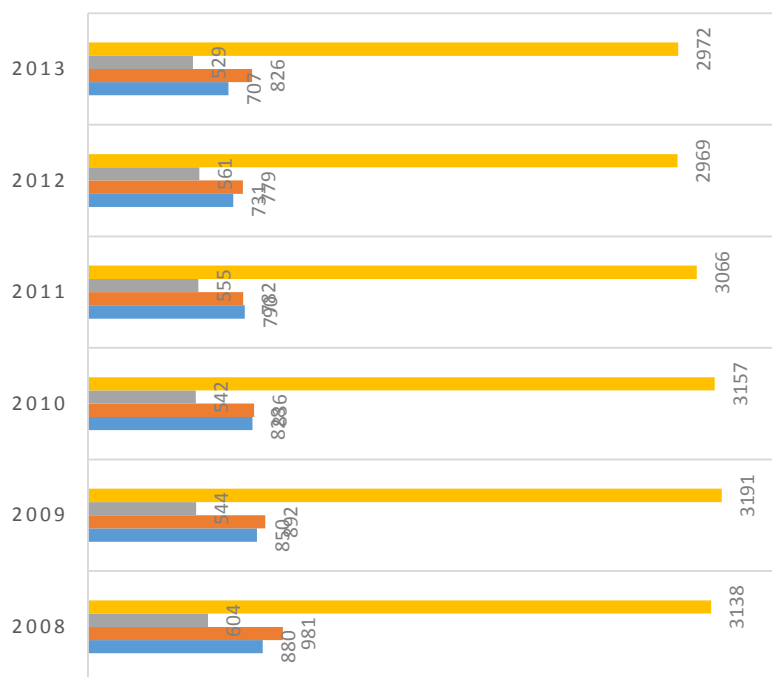
V MO Novo mesto so štirje (4) srednješolski centri, ki vključujejo 5.004 dijakov, v 164 oddelkih (podatki 2014/2015). Število dijakov se zmanjšuje v primerjavi z letom 2008/2009 za 12 %. Trend upadanja vpisa je opaziti tudi pri ostalih srednjih šolah v Sloveniji. Vzrok je v upadanju števila prebivalcev v starostni skupini, tipični za srednješolsko izobraževanje. Predvidevamo, da se bo število dijakov v naslednjih letih povečalo, glede na porast učencev osnovnih šol.

V MO Novo mesto je 38 dijakov na 1000 prebivalcev, slovensko povprečje 37 dijakov na 1000 prebivalcev. (Vir STAT 2015)

**ŠTEVILO DIJAKOV PO IZOBRAŽEVALNIH
USTANOVAH
VIR: SI STAT, 2015**

- Šolski center Novo mesto
- Ekonomska šola Novo mesto
- Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma
- Gimnazija Novo mesto

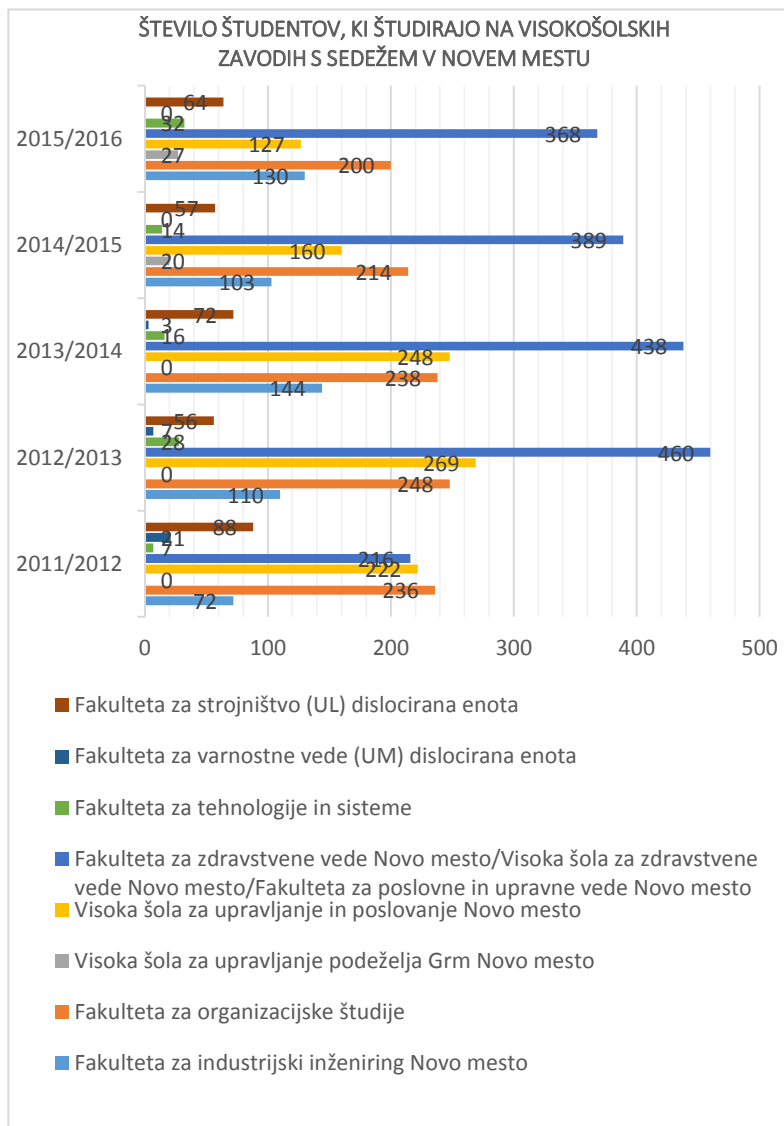
7.1.4. Visokošolsko izobraževanje

Število študentov je nad slovenskim povprečjem

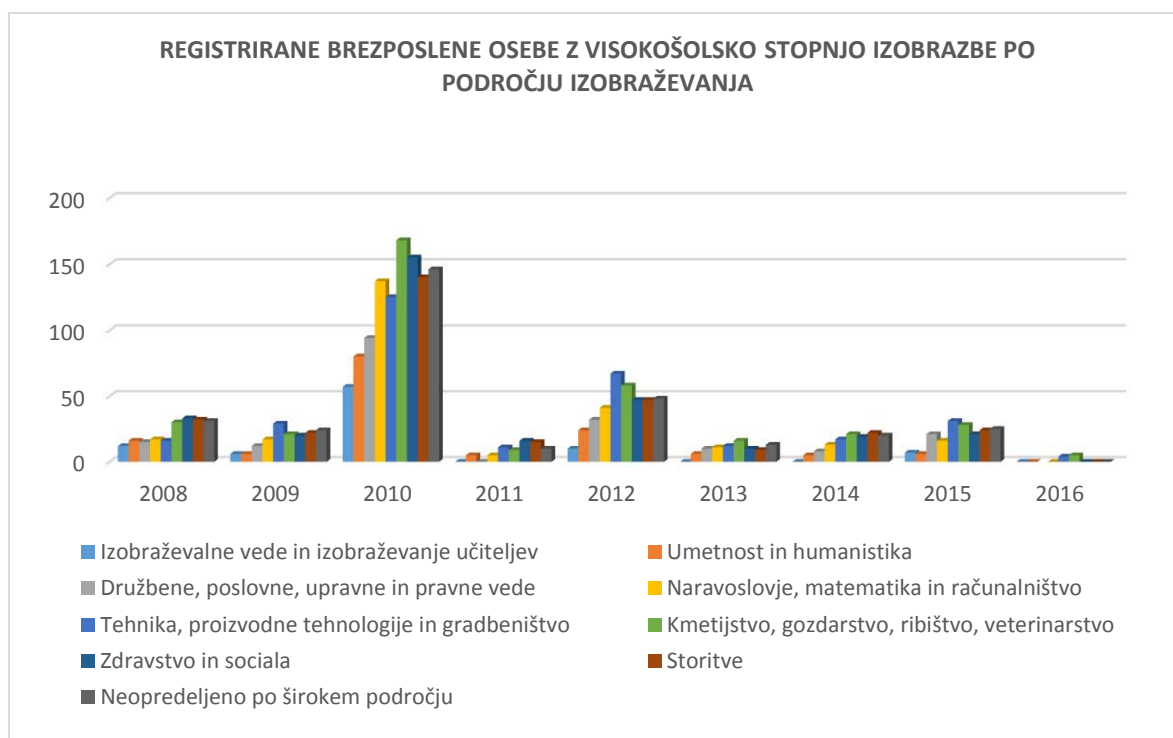
V Novem mestu je osem (8) visokošolskih zavodov, ki vključujejo 21 akreditiranih programov s področja strojništva, računalništva in informatike, upravljanja podeželja, organizacije, zdravstva ter poslovnih in upravnih ved, ki se medsebojno povezujejo v dveh ločenih skupinah; ena skupina pod imenom Konzorcij UNM se zavzema za javno univerzo, druga pa se zavzema za zasebno univerzo. V različne programe visokošolskih zavodov je v šolskem letu 2015/2016 vključenih 992 študentov oz. 16 % več kot leta 2011/2012 (856 študentov).

Pomembna tema v visokem šolstvu in v nadaljevanju tudi pri oblikovanju študijskih programov bo zaposljivost diplomantov. Na osnovi podatkov o registrirani brezposelnosti oseb z visokošolsko stopnjo izobrazbe po področjih izobraževanja je bilo v MO Novo mesto 317 brezposelnih diplomantov oz. 3,2-krat več kot leta 2008 (98). Podatki vključujejo tudi brezposelne diplomante ostalih visokošolskih programov v Sloveniji.

MO Novo mesto je s številom študentov na 1000 prebivalcev - 45, znatno nad slovenskim povprečjem, ki je 39. (Vir STAT 2015)

Vir: Evidenčni in analitski informacijski sistem visokega šolstva v RS – eVŠ)

Vir: ZRSZ, marec 2016

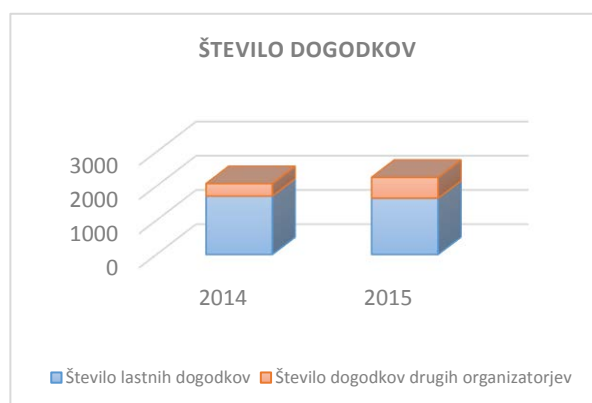
Dijaški in študentski dom Novo mesto sprejema dijake in dijakinje ter študente in študentke, ki se vpišejo v šolo v Novo mesto. Dom razpolaga s 174 ležišči. V času počitnic in ostalih prostih dneh so prostori namenjeni tudi organiziranim skupinam in individualnim gostom, po sistemu Youth Hostel.

Razvojno izobraževalni center Novo mesto (RIC NM) skrbi za **vseživljenjsko izobraževanje odraslih**. Izvaja osnovno šolo za odrasle, srednješolske programe (trgovec, ekonomski tehnik, gimnazija online) in študijske programe (višješolski, visokošolski in magistrski) v sodelovanju z DOBO Fakulteto za uporabne poslovne in družbene študije Maribor ter Višjo strokovno šolo. Poleg programov formalnega izobraževanja izvaja programe jezikovnega izobraževanja, funkcionalnega usposabljanja in druge programe v okviru Svetovalnega središča, Univerze za starejše, programa pomoči Romom pri socializaciji in Borze znanja. V različne programe izobraževanje odraslih je bilo v letu 2015 vključenih 24.295 udeležencev, oz. 58 % več kot v letu 2014 (15.345 udeležencev).

7.2. Kultura

Obisk kulturnih dogodkov se povečuje

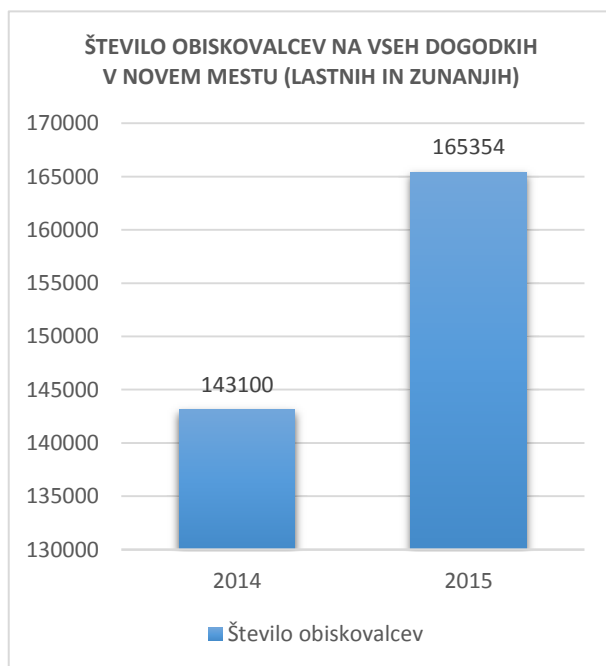
Na področju strateških prioritet razvoja kulture v MO Novo mesto so bile realizirane glavne zastavljene vsebine, ki jih je Občina predvidela v Strategiji kulture v Mestni občini Novo mesto 2007–2013. Ključna je bila realizacija projekta Evropska prestolnica kulture 2012, ki je postavila temelje mreženju in interdisciplinarnemu sodelovanju različnih kulturnih in drugih organizacij v občini ter na nacionalni in mednarodni ravni.

VIR: Urad za družbene dejavnosti MO Novo mesto, 2015

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015

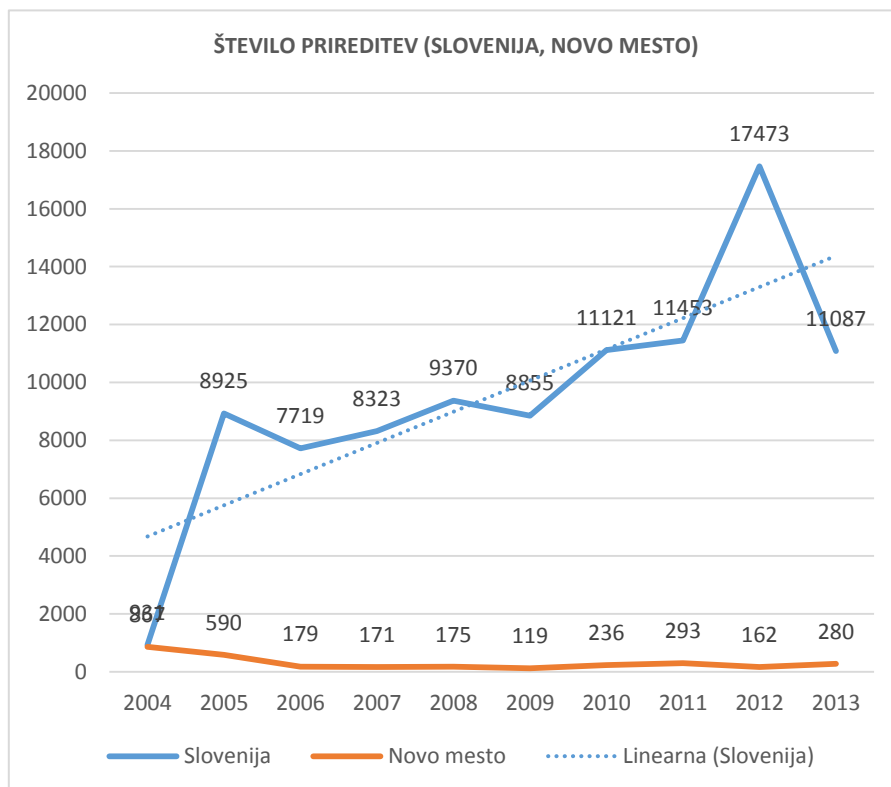

Vir: Urad za družbene dejavnosti Mo Novo mesto

Največje in najuspešnejše kulturne institucije, ki se **profesionalno ukvarjajo s kulturo in umetnostjo** v občini so:

- Muzejska in galerijska dejavnost: V letu 2015 so bile na lokaciji **Dolenjskega muzeja Novo mesto** organizirane tri stalne razstave in dve občasni razstavi. Med stalnimi razstavami je zlasti pomembna Arheološka razstava, ki vključuje materialne najdbe iz železne ali halštatske dobe. Nanjo se bo v prihodnje navezale razvojne vsebine občine. Med galerijami **izstopa Jakčev dom**. Prvotno so bili razstavniki prostori namenjeni le stalni razstavi Božidarja Jakca, po letu 2006 pa se v njih nahajata še dve stalni razstavi. Prostori pa so namenjeni tudi občasnim razstavam. V letu 2015 je muzej gostil tri stalne razstave in občasno razstavo. **Galerija Simulaker** je namenjena sodobnim vizualnim umetnostim. V letu 2015 je muzejske zbirke, pedagoške dejavnosti in različne prireditve obiskalo 39.528 obiskovalcev oz. 33,8 % obiskovalcev več kot leta 2014 (29.545) obiskovalcev.

Število obiskovalcev kulturnih dogodkov v MO Novo mesto se povečuje, in sicer v letu 2015 v primerjavi s preteklim letom za 15,5 %.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015

- **Knjižnica Mirana Jarca** je osrednja splošna knjižnica. Z uveljavitvijo zakona o knjižničarstvu (2001) je postala tudi ena od desetih slovenskih osrednjih območnih knjižnic. Leta 2015 je knjižnica beležila 20.666 članov, od tega 15.741 aktivnih članov. Število članov se je v primerjavi s predhodnim letom zmanjšalo za 6,3 %, delež izposojenega gradiva pa za 8,7 %. Deloma je upad posledica manjšega prirasta gradiva, ki pada že od leta 2011, sicer v primerjavi z letom 2015 za 25,6 %.
- **Kulturni center Janez Trdina** – osrednja dejavnost zavoda je organizacija in izvedba kulturno-umetniških prireditev, kongresov, posvetovanj, seminarjev, okroglih miz in predavanj, razstav ter predvajanje filmov. Kulturno umetniški program zajema štiri abonmaje: gledališkega, glasbenega, glasbeno-gledališkega in otroškega. V letu 2015 je bilo v KCJT 255 dogodkov, od tega je bilo 114 dogodkov drugih organizatorjev. Na lastnih dogodkih je KCJT v letu 2015 zabeležil 33.545 obiskovalcev, skupaj z drugimi organizatorji pa 55.649 obiskovalcev, kar je za 4,2 % več kot leta 2014. Pozitivna rast je zabeležena tudi v primerjavi s preteklimi leti.
- **Anton Podbevšek teater (APT)** deluje na področju uprizoritvenih umetnosti. Na slovenski in tudi evropski zemljevid se uvršča po svoji prepoznavnosti in kakovosti na področju eksperimentalnega in raziskovalnega gledališča, ki pri svojem ustvarjanju kreativno uporablja nove tehnologije, zagotavlja pogoje za ustvarjalnost posameznika, mednarodne izmenjave in promocije. Gledališče povprečno pripravi tri do šest premiernih uprizoritev letno. V letu 2015 se je na lokaciji gledališča izvedlo 120 dogodkov, katerih se je udeležilo 22.256 obiskovalcev. Število obiskovalcev se je v primerjavi s preteklim letom podvojilo (2014 – 11.104 obiskovalcev).

K prepoznavnosti Novega mesta pripevajo **kulturne prireditve** med katerimi izstopajo:

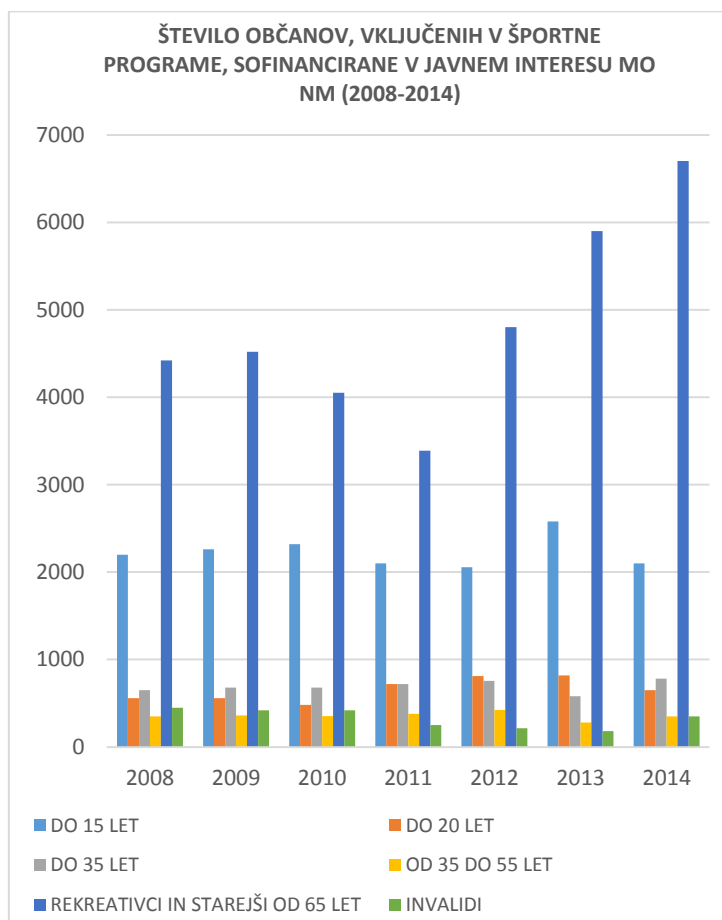
- Novomeški poletni večeri (NPV).
- Programski dogodki kot so FOTOPUB, JAZZINTY.
- Sejemske in tržne prireditve (Veseli december, Eko tržnica, Gregorjev sejem, Jožefovo ...)
- Etnografske prireditve (Praznik Brusniške hrustavke ...)

Ljubiteljska kulturna dejavnost

- Na področju **narodnih skupnosti, romskih in drugih manjših skupnosti** delujejo štiri društva (Hrvaško kulturno združenje, KUD Žumberak, Srbsko kulturno društvo, Romsko društvo Romano Veseli), ki skrbijo za ohranjanje maternih jezikov skupnosti, dejavnosti na vseh drugih področjih kulture (razstave, folklor, kulturni stiki s svojimi državami).
- V javni interes na področju ljubiteljskih dejavnosti v občina spada predvsem skrb za razvoj **najboljših kulturnih društev** v občini. V register je vpisanih preko 200 društev, od tega je polovica aktivnih. V mrežo prireditvene in izobraževalne dejavnosti Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti je vključenih 50 društev.

7.3. Šport

Občina je usmerjena v razvoj množičnega športa

Športna dejavnost se izvaja na **obstoječi urbani športni infrastrukturi**, ki predstavlja javno in zasebno mrežo nepokritih in pokritih športnih površin. Novo mesto razpolaga s 35 športnimi objekti in 79 vadbenimi prostori. Skupaj je vadbenih površin (pokritih in nepokritih) 80.428,16 m² oz. 2,2 m² nepokritih športnih površin na prebivalca, s čimer se MO Novo mesto približuje slovenskemu povprečju (cilj na nacionalnem nivoju do leta 2023 je 3,2 m² nepokritih športnih površin). Pri kvalitetnem vrednotenju pokritih in nepokritih športnih površin je bilo ugotovljeno, da je večina dotrajanih in potrebnih celovite obnove.

Olimpijski komite Slovenije vsako leto na podlagi kriterijev kategorizira športnike v pet razredov, na podlagi njihovih uspehov in uvrstitev na **državnih in mednarodnih tekmovanjih**. Na tem področju je opaziti porast, in sicer je bilo v letu 2015 kategoriziranih 174 športnikov, leta 2008 pa 115.

7.4. Sociala in zdravstvo

Število prejemnikov denarnih pomoči se povečuje

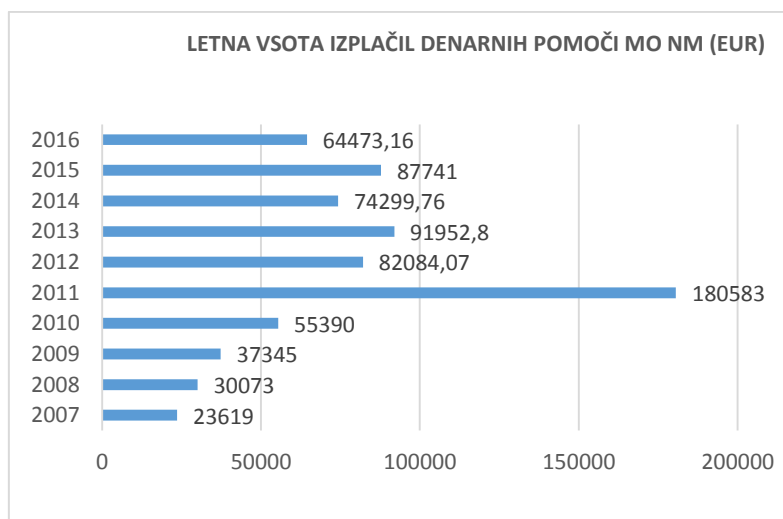
Skrb Mestne občine Novo mesto na področju socialnega varstva je usmerjena v financiranje zakonskih nalog in v sofinanciranje socialno varstvenih programov nevladnih organizacij, s katerimi bomo uspešno preprečevali in reševali socialne stiske in težave posameznikov, družin in ranljivih skupin prebivalstva.

Socialno varstvo - Regijski statistični podatki kažejo, da stopnja tveganja revščine v JV Sloveniji, kamor sodi tudi Mestna občina Novo mesto, znaša 17,4 %; slovensko poprečje je 14,5 %. Kar četrtnina vseh oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine, so upokoenci. Zaradi višanja pričakovane življenjske dobe in deleža starejšega prebivalstva postaja vprašanje ekonomskega in materialnega položaja starejšega prebivalstva vse bolj pomembno.

V Mestni občini Novo mesto je aktivnih devet (9) društev upokojencev, v katerih je vključenih okoli 3.803 članov.

Za programe na področju socialnega varstva v Mestni občini Novo mesto skrbijo humanitarna društva, invalidske in ostale nevladne organizacije. V Mestni občini Novo mesto beležimo osem (8) humanitarnih in invalidskih organizacij, s statusom delovanja v javnem interesu na področju socialnega varstva pa jih deluje okoli 25. V programe humanitarnih in drugih nevladnih organizacij je skupaj vključenih okoli 8700 članov ter 1576 prostovoljcev. Za strokovno delo in izvajanje nalog v teh organizacijah skrbi 20 strokovnih delavcev, poleg njih pa še okoli 20 javnih delavcev.

Kot eden izmed pomembnejših ukrepov pomoči, ki jo na podlagi zakonodaje zagotavlja lokalna skupnost je subvencioniranje socialno varstvene storitve, pomoč na domu. V socialno varstveno storitev pomoč na domu je v MO Novo mesto vključenih okoli 140 uporabnikov. V letu 2015 je bilo izvedenih 423 denarnih pomoči oz. 18,1 % več kot v predhodnem letu.

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Občina v skladu s svojimi pravicami in dolžnostmi določa in zagotavlja mrežo javne **zdravstvene službe**. Mreža javne zdravstvene službe v zdravstveni dejavnosti temelji na potrebah po obveznem zdravstvenem varstvu občanov. Zdravstvena dejavnost na primarni ravni obsega osnovno zdravstveno dejavnost in lekarniško dejavnost. V MONM za izvajanje primarnega zdravstvenega varstva skrbi Zdravstveni dom NM, ki zaposluje 271 zdravstvenih delavcev in 24 drugih fizičnih oziroma pravnih oseb na podlagi podeljene koncesije. Za izvajanje lekarniške dejavnosti v MONM skrbijo Dolenjske lekarne Novo mesto in dve lekarni s podeljeno koncesijo.

7.5. Varnost

Nedosledno upoštevanje cestno prometnih predpisov

Iz zbranih podatkov je razvidno, da se je številčno največ prometnih nesreč zgodilo na Ljubljanski cesti (180), sledijo pa ji Kandijska cesta (85), Seidlova cesta (75), Šmihelska cesta (32), Glavni trg (30), Trdinova ulica (25) in Rozmanova ulica (24). Evidentno je, da se je največ prometnih nesreč zgodilo na najbolj obremenjenih prometnicah oz. križiščih - vpadnicah v center mesta, ki pa so načeloma dobro prometno urejene (hodniki za pešce, prehodi za pešce, javna razsvetljava, itd.). Med glavnimi vzroki prometnih nesreč se najpogosteje pojavlja neprilagojena hitrost, napačna stran in smer vožnje, neupoštevanje prednosti ali varnostne razdalje med vozili, itd.³⁰

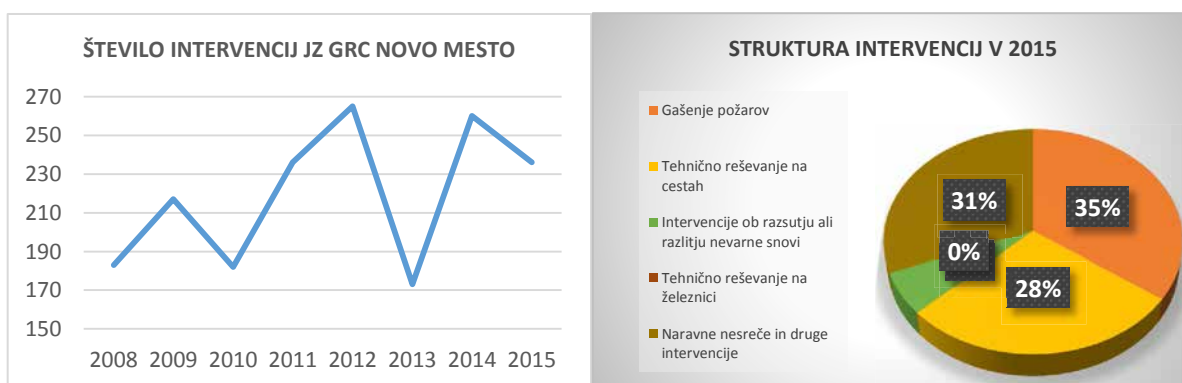

Zaradi večje prisotnosti policije, nasilje deloma upada

Na področju **javnega reda in miru** skupno število kršitev vsako leto upada, največ kršitev pa se zgodi na javnih krajih (nedostojno vedenje, nasilno in drzno vedenje, povzročanje hrupa, itd.). Tako je PP Novo mesto na svojem območju še leta **2012 obravnavala skupno 687 prekrškov**, leta **2015 pa skupno 378 prekrškov**. Med najbolj obremenjena območja v tovrstnem segmentu policijskega dela v zadnjih letih lahko prav gotovo umestimo **avtobusno postajo z njeno okolico** (TUŠ, Loka, itd.) ali Novi trg, kjer se dnevno zbirajo mladostniki ob prihodu in odhodu iz šole. V zadnjem času se je situacija povsem umirila, saj je na tem območju policija dnevno stalno prisotna, tako da se med vrstniško nasilje oz. same kršitve pojavljajo zgolj občasno. Tudi na področju **kriminalitete** skupno število obravnavanih kaznivih dejanj vsako leto upada. Tako je **PP Novo mesto na svojem območju še leta 2012 obravnavala 2.201 kaznivih dejanj**, leta **2015 pa 1.282 kaznivih dejanj**. Med samimi kaznivimi dejanji **prevladujejo vlomi, tatvine in poškodovanje tuje stvari**.³¹

Število nesreč iz leta v leto narašča

Od leta 2008 je število nesreč in posledično intervencij gasilskih enot naraščalo. Najbolj so se intervencije povečale na področju gašenja požarov. Trend naraščanja nesreč lahko pripišemo hitremu razvoju okolja, delno pa na to vplivajo vremenske razmere. Če primerjamo številčnost intervencij največjih poklicnih enot v Sloveniji ugotavljamo, da se je število intervencij v zadnjem letu (2012) povečalo pri vseh enotah. Gasilsko reševalni center Novo mesto letno v povprečju opravi okrog 270 intervencij, od tega na območju MO Novo mesto v povprečju 250.³²

Vir: Poročila JZ GRS

³⁰ Poročilo. Policijska uprava Novo mesto. 2015.

³¹ Poročilo. Policijska uprava Novo mesto. 2015.

³² PRO-ZIR d.o.o.(2012). Elaborat o organiziranosti in opremljenosti gasilskih enot na območju MO Novo mesto 2012-2017, str. 17-18

8. PRORAČUNSKA ANALIZA MESTNE OBČINE NOVO MESTO 2008 – 2015

Proračun je akt občine, s katerim so predvideni prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki občine za eno leto. Proračunska analiza izhaja iz podatkov zaključnih računov Mestne občine Novo mesto za l. 2008, 2012 in 2015.

V opazovanih letih je prikazano gibanje in razrez virov sredstev na prihodkovni strani po ekonomski klasifikaciji, analiza odhodkovne strani pa temelji na dinamiki gibanja in strukturi sredstev po ekonomskem namenu in glavnih področjih proračunske porabe.

8.1. Analiza prihodkov

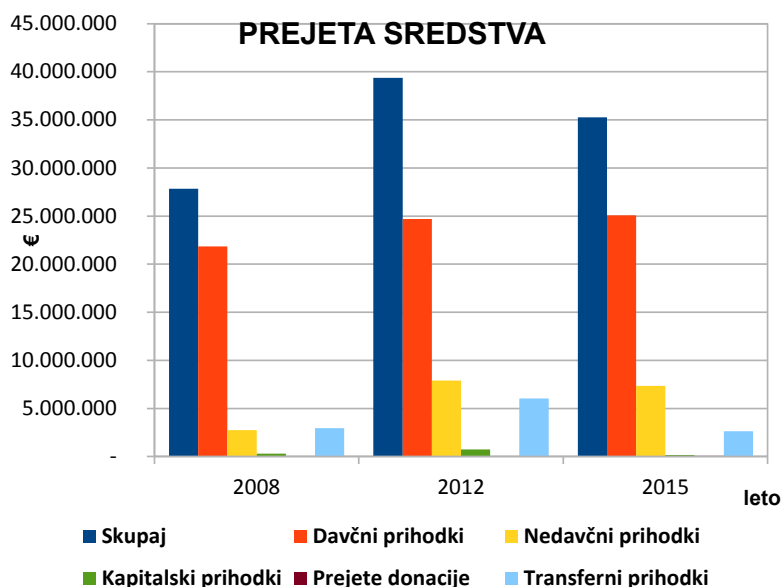
Javnofinančni prihodki po ekonomski klasifikaciji obsegajo pet osnovnih skupin prihodkov:

- davčne prihodke,
- nedavčne prihodke,
- kapitalske prihodke,
- prejete donacije in
- transferne prihodke.

Tabela 10: Prejeta sredstva

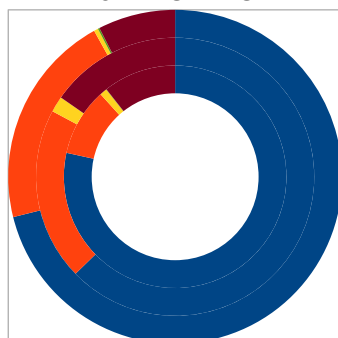
PREJETA SREDSTVA	2008	2012	2015
Skupaj	27.841.403	39.360.095	35.251.083
Davčni prihodki	21.842.788	24.682.341	25.067.893
Nedavčni prihodki	2.743.137	7.909.371	7.341.250
Kapitalski prihodki	290.700	725.635	142.818
Prejete donacije	14.100	2.350	56.360
Transferni prihodki	2.950.678	6.040.398	2.642.762

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

PREJETA SREDSTVA

■ Davčni prihodki ■ Nedavčni prihodki ■ Kapitalski prihodki
■ Prejete donacije ■ Transforni prihodki

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Opomba: Notranji krog predstavlja razrez prihodkov v letu 2008, zunanji krog se nanaša na leto 2015.

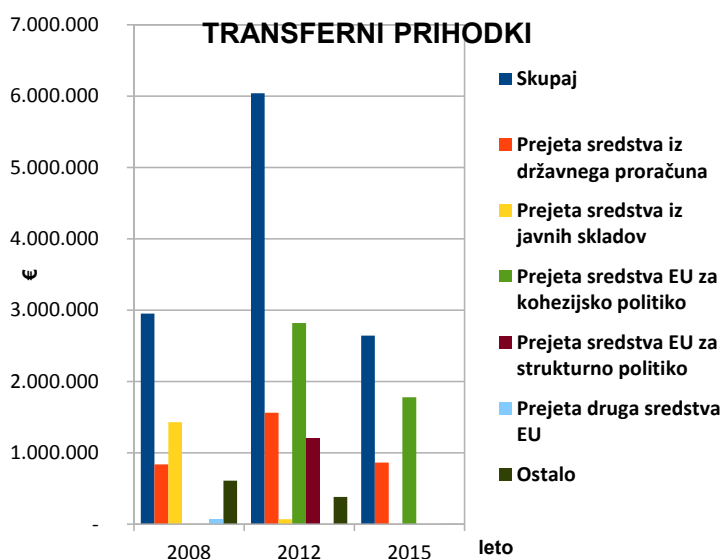
Transforni prihodki

Transforni prihodki so prihodki iz drugih javnofinančnih institucij in blagajn na ravni države, ki niso izvorni prihodki občinskega proračuna in predstavljajo le transfer iz drugih blagajn na ravni financiranja. Največji del predstavljajo planirana prejeta sredstva iz državnega proračuna in iz sredstev proračuna EU za kohezijsko in strukturno politiko.

Tabela 11: Transforni prihodki

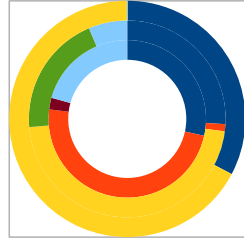
TRANSFERNI PRIHODKI	2008	2012	2015
Skupaj	2.950.678	6.040.398	2.642.762
Prejeta sredstva iz državnega proračuna	839.310	1.561.504	865.215
Prejeta sredstva iz javnih skladov	1.430.859	70.961	
Prejeta sredstva EU za kohezijsko politiko		2.817.405	1.777.538
Prejeta sredstva EU za strukturno politiko		1.206.402	
Prejeta druga sredstva EU	70.438		
Ostalo	610.071	384.126	9

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

TRANSFERNI PRIHODKI

Opomba: Notranji krog predstavlja razrez prihodkov v letu 2008, zunanji krog se nanaša na leto 2015.

- Prejeta sredstva iz državnega proračuna
- Prejeta sredstva iz javnih skladov
- Prejeta sredstva EU za kohezijsko politiko
- Prejeta sredstva EU za strukturno politiko
- Prejeta druga sredstva EU
- Ostalo

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Najpomembnejši prihodki občine so bili v opazovanih letih davčni prihodki, ki tako v strukturi realiziranega proračuna predstavljajo preko 70% proračunskih prihodkov. Izjema je leto 2012, ko beležimo v strukturi realiziranega proračuna porast transfernih prihodkov zaradi koriščenja glavnine EU sredstev kohezijske in strukturne politike. V letu 2012 so se opazno povečali tudi drugi nedavčni prihodki občine, predvsem gre za prilive komunalnega prispevka. Prav tako so se v letu 2012 povečali prihodki od premoženja, in sicer za kar 6x v primerjavi z letom 2008. V letu 2015 so prihodki od premoženja še narastli v primerjavi z letom 2012 (za cca 40 %).

Zaradi omejenosti finančnih virov, se je občina vse leta prizadevala kar najbolj izkoristiti možnosti pridobivanja sredstev iz EU, ki so namenjena razvojnim projektom lokalnih okolij. Ker metode klasičnega proračunskega financiranja ne zadoščajo več za načrtovanje uspešnega razvoja občine, se je potrebno posluževati drugih/novejših metod upravljanja in zagotavljanja finančnih virov. Pomembno je, da so prihodkovni viri, ki jih ima občina na voljo, dovolj raznovrstni in prilagodljivi za sledenje odhodkovni strani. Prav tako je nujno v prihodnje še večji poudarek nameniti novim načinom in tehnikam zagotavljanja javnih služb ter vključevanju partnerskega sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem.

8.2. Analiza odhodkov

Skladno z ekonomsko klasifikacijo so odhodki ločeni po vrstah na:

- tekoče in transferne odhodke ter
- investicijske in transferne odhodke.

Med tekočimi odhodki občina izkazuje plačila zaradi stroškov dela, stroškov materiala in drugih izdatkov za blago in storitve, ki niso investicijske narave, obresti za domače dolgove ter sredstva izločena v rezervo (splošna proračunska rezerva).

Med tekoče odhodki štejemo plače in druge izdatke zaposlenim, prispevke delodajalca za socialno varnost, izdatke za blago in storitve, plačila obresti za dolgove ter sredstva izločena v rezerve. Med izdatke za blago in storitve sodijo vsi nakupi materiala, goriva in energije, izdatki za komunalne in komunikacijske storitve, izdatki za tekoče vzdrževanje (tekoče vzdrževanje javnih objektov, javne razsvetljave, semaforских naprav, cest ...) in popravila, plačila potnih stroškov, izdatki za najemnine in zakupnine ter vsa plačila storitev, ki jih za občino opravljajo pravne in fizične osebe.

Med tekoče transfere spadajo plačila, za katera proračunski uporabniki – plačniki v povračilo ne dobijo materiala ali storitve, namen njihove porabe pa ni investiranje. Gre za sredstva namenjena financiranju dejavnosti javnih zavodov za pokrivanje stroškov plač in drugih izdatkov zaposlenim, materialnih stroškov ter premij kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Investicijski odhodki vključujejo plačila iz proračuna, namenjena pridobitvi, izgradnji ali nakupu opredmetenih ali neopredmetenih osnovnih sredstev (zgradb in prostorov, zemljišč, prevoznih sredstev, opreme in napeljav ter drugih osnovnih sredstev).

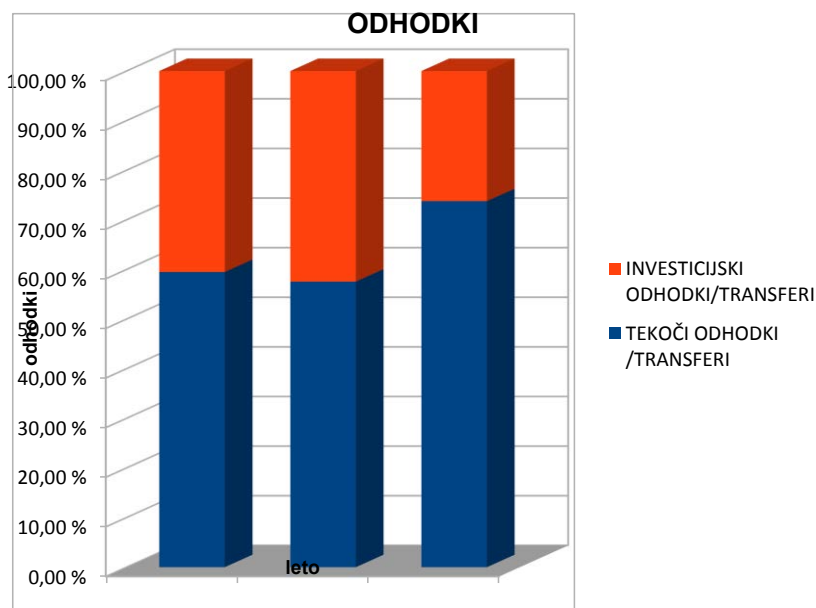
Zajemajo tudi plačila za izdelavo investicijskih načrtov, študij o izvedljivosti projektov in projektne dokumentacije. Odhodki iz tega naslova pomenijo povečanje realnega premoženja občine.

Investicijski transferi zajemajo investicijske transfere pravnim in fizičnim osebam ter investicijske transfere proračunskim uporabnikom. Investicijski transferji pravnim in fizičnim osebam vključujejo izdatke občine, so prenesena denarna nepovratna sredstva in so namenjena plačilu investicijskih odhodkov prejemnikov sredstev, ki niso neposredni proračunski uporabniki (javnih podjetij in drugih upravljalcev premoženja občine, javni zavodi) za nakup ali gradnjo osnovnih sredstev, nabavo opreme ali drugih osnovnih sredstev ter za obnove. Investicijski transferi ne povečujejo realnega premoženja občine. Investicijski transferi proračunskim uporabnikom pa so namenjeni šolam, vrtcem in javnim zavodom, katerih ustanoviteljica je Mestna občina Novo mesto za investicijsko vzdrževanje

Tabela 12: Odhodki

ODHODKI	2008	%	2012	%	2015	%
TEKOČI ODHODKI /TRANSFERI	13.848.079	59,48 %	20.707.423	57,54 %	20.703.711	73,76 %
INVESTICIJSKI ODHODKI/TRANSFERI	9.432.201	40,52 %	15.277.905	42,46 %	7.364.019	26,24 %
SKUPAJ ODHODKI	23.280.280	100,00 %	35.985.328	100,00 %	28.067.730	100,00 %

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Strukturni pregled odhodkov daje odgovor na vprašanje, kaj je občina plačevala iz javnih sredstev v opazovanih letih. Iz strukturnega pregleda je razvidno, da je občina v celotnem opazovanem obdobju največ sredstev namenila tekočim odhodkom in tekočim transferjem – med približno 60 % (l. 2008) in 74 % (l. 2015) v strukturi celotnih odhodkov proračuna. Tekoči odhodki zajemajo sredstva za plače, prispevke in druge izdatke zaposlenih ter materialne stroške. Tekoči transferji v največjem deležu predstavljajo transfere javnim zavodom in so namenjeni izvajalcem javnih služb za njihovo delovanje. Delež sredstev namenjenih investicijskim vlaganjem je bil največji v letu 2012. V letu 2015 se je delež tekočih odhodkov in transferov znatno povečal, kar pomeni da je občina bistveno več sredstev namenila izvajanju tekočih dejavnosti javnih služb kot investicijskim vlaganjem.

Pregled odhodkov proračuna po posameznih dejavnostih znotraj področij

Poraba proračunskih sredstev Mestne občine Novo mesto v letih 2008, 2012 in 2015 je prikazana po naslednjih področjih:

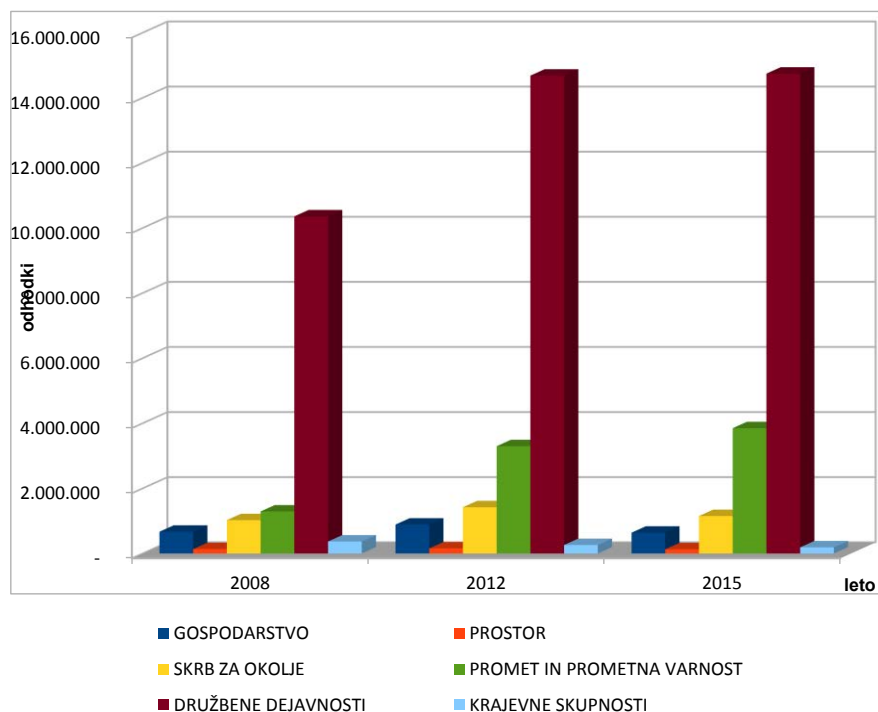
- gospodarstvo
- prostor
- skrb za okolje
- promet in prometna varnost
- družbene dejavnosti
- krajevne skupnosti

V tabelah 12 in 13 so natančneje prikazani odhodki (ločeno tekoči odhodki/transferji ter investicijski odhodki/transferji) po dejavnostih znotraj glavnih proračunskih področij.

Tabela 13: Tekoči odhodki/transferji

TEKOČI ODHODKI / TRANSFERJI	2008	2012	2015
GOSPODARSTVO	668.697	888.660	639.775
Razvojni projekti in podjetništvo	173.374	365.278	172.544
Turizem	250.086	315.521	247.075
Kmetijstvo	245.237	207.861	220.156
PROSTOR	134.906	156.688	129.406
Prostorsko načrtovanje	36.238	17.404	6.630
Stavbna zemljišča	61.749	54.343	26.757
Stanovanjsko gospod.	36.919	84.941	96.019
SKRB ZA OKOLJE	1.025.353	1.421.344	1.151.023
Oskrba z kanalizacijo		69.207	10.244
Oskrba s pitno vodo	20.094	23.177	20.281
Energetika	389.657	419.935	321.833
Drug komunalna dejavnost	615.602	909.025	798.665
PROMET IN PROMETNA VARNOST	1.291.895	3.296.807	3.850.548
Cestni promet in infrastruktura	1.272.921	3.272.635	3.823.349
Prometna varnost	18.974	24.172	27.199
DRUŽBENE DEJAVNOSTI	10.358.572	14.682.461	14.744.397
Predšolska vzgoja	4.249.870	5.329.781	5.397.505
Izobraževanje	1.319.164	2.661.129	2.025.053
Kultura	1.977.500	2.521.410	2.187.536
Šport	646.115	890.746	1.684.051
Sociala in zdravstvo	1.108.059	1.987.062	2.265.589
Civilna zaščita in reševanje	973.150	1.192.333	1.087.463
Mladina	84.714	100.000	97.200
KRAJEVNE SKUPNOSTI	368.656	261.463	188.562

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

TEKOČI ODHODKI/TRANSFERJI

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

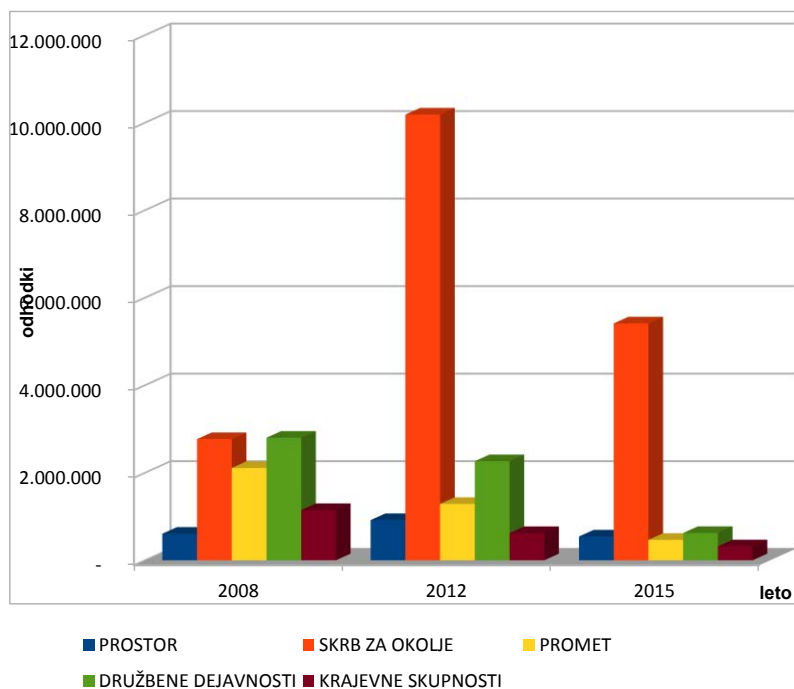
Iz prikaza je razvidno, da glavnino tekočih odhodkov in transferjev predstavljajo sredstva, namenjena družbenim dejavnostim. Največjo porabo sredstev je zahtevala dejavnost predšolske vzgoje in socialne, sledita kultura in šport. Delež sredstev, potrebnih za socialno dejavnost se iz leta v leto povečuje.

Tabela 14: Investicijski odhodki/transferji

INVESTICIJSKI ODHODKI/TRANSFERI			2008	2012	2015
PROSTOR			606.818	918.432	543.337
Prostorsko načrtovanje			447.619	195.473	83.814
Stavbna zemljišča			154.398	493.824	426.363
Stanov. Gospodarstvo			4.801	229.135	33.160
SKRB ZA OKOLJE			2.769.022	10.185.644	5.412.698
Ravnanje z odpadki			15.856	1.553.575	540.314
Oskrba z kanalizacijo			1.619.813	7.651.216	4.234.252
Oskrba s pitno vodo			1.087.887	566.780	396.403
Energetika			35.137	146.286	90.986
Druga kom. dejavnost			10.329	267.787	150.743
PROMET			2.108.404	1.287.684	466.484
Cestni promet in infrastruktura			2.107.404	1.287.684	462.484
Prometna varnost			1.000		4.000
Komunikacije				2.520	
DRUŽBENE DEJAVNOSTI			2.800.499	2.264.511	623.203
Predšolska vzgoja			715.016	303.955	144.808
Izobraževanje			142.961	257.590	213.106
Kultura			908.994	408.748	30.482
Šport			764.545	1.117.757	161.227
Sociala in zdravstvo			215.680	12.112	
Civilna zaščita in reševanje			53.303	134.349	73.580
Mladina				30.000	
KRAJEVNE SKUPNOSTI			1.147.458	621.634	318.297

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

INVESTICIJSKI ODHODKI/TRANSFERJI

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

V letih 2008 in 2012 je bilo zaznati največ vlaganj na področju prometa (predvsem je šlo za cestno infrastrukturo) in na področju družbenih dejavnosti – poudarek na športu, kulturi in predšolski vzgoji. V obdobju 2012 do 2015 pa je bila na

investicijskem področju največja skrb deležna na okoljskem področju, predvsem so se sredstva vlagala v ravnanje z odpadki, oskrbo z kanalizacijo in pitno vodo.

Zbirni pregled porabe sredstev proračuna za glavna proračunska področja

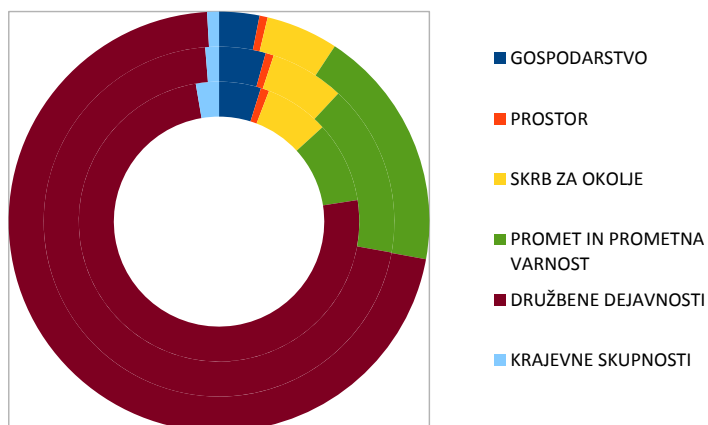
V tabeli 14 je zbirni pregled proračunskih sredstev (tako v nominalnem znesku kot v odstotku), namenjenih glavnim področjem porabe. Pregled odhodkov proračuna vsebuje vsa sredstva dodeljena proračunskim uporabnikom, glede na ekonomski namen (tekoče/investicijsko).

Tabela 15: Zbirni pregled porabe sredstev proračuna za glavna proračunska področja

TEKOČI ODHODKI / TRANSFERJI	2008	%	2012	%	2015	%
GOSPODARSTVO	668.697	4,83 %	888.660	4,29 %	639.775	3,09 %
PROSTOR	134.906	0,97 %	156.688	0,76 %	129.406	0,63 %
SKRB ZA OKOLJE	1.025.353	7,40 %	1.421.344	6,86 %	1.151.023	5,56 %
PROMET IN PROMETNA VARNOST	1.291.895	9,33 %	3.296.807	15,92 %	3.850.548	18,60 %
DRUŽBENE DEJAVNOSTI	10.358.572	74,80 %	14.682.461	70,90 %	14.744.397	71,22 %
KRAJEVNE SKUPNOSTI	368.656	2,66 %	261.463	1,26 %	188.562	0,91 %
Skupaj	13.848.079	100,00 %	20.707.423	100,00 %	20.703.711	100,00 %

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

TEKOČI ODHODKI / TRANSFERJI

Opomba: Notranji krog predstavlja strukturo odhodkov v l. 2008, zunanji krog se nanaša na leto 2015.

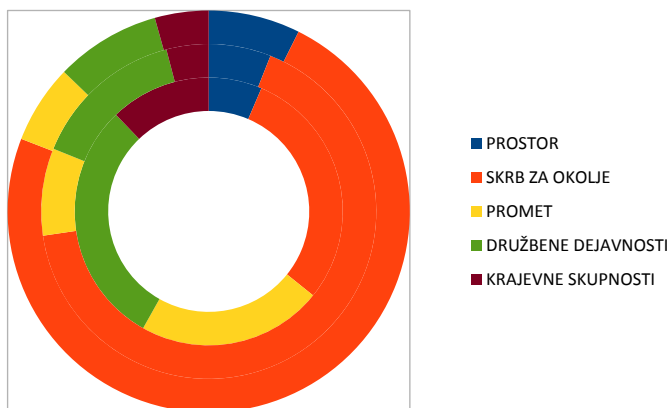
Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

Tabela 16: Investicijski odhodki/transferji

INVESTICIJSKI ODHODKI / TRANSFER	2008	%	2012	%	2015	%
PROSTOR	606.818	6,43 %	918.432	6,01 %	543.337	7,38 %
SKRB ZA OKOLJE	2.769.022	29,36 %	10.185.644	66,67 %	5.412.698	73,50 %
PROMET	2.108.404	22,35 %	1.287.684	8,43 %	466.484	6,33 %
DRUŽBENE DEJAVNOSTI	2.800.499	29,69 %	2.264.511	14,82 %	623.203	8,46 %
KRAJEVNE SKUPNOSTI	1.147.458	12,17 %	621.634	4,07 %	318.297	4,32 %
SKUPAJ	9.432.201	100,00 %	15.277.905	100,00 %	7.364.019	100,00 %

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016

INVESTICIJSKI ODHODKI / TRANSFERJI

Opomba: Notranji krog predstavlja strukturo odhodkov v l. 2008, zunanji krog se nanaša na l2015.

Vir: Mestna občina Novo mesto, 2016